Adalet Ağaoğlu

Gece Hayatım

ANLATI

Gece Hayatım / Rüya

GECE HAYATIM

Adalet Ağaoğlu

Genişletilmiş yeni basım

OĞLAK / EDEBİYAT /RÜYA

Gece Hayatım / Adalet Ağaoğlu

Kapak ve iç tasarım: Serdar Benli Dizgi düzeni: Fenice light 11 I 18 pt.

Ofset hazırlık: Oğlak Yayınları Baskı: Şefik Matbaası. Tel: 551 55 87

Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.

Genel Yönetim: Senay Haznedaroğlu Yayın Yönetmeni: Raşit Çavaş .

Meşrutiyet Caddesi, Kıblelizade Sokak 1 Tepe Han D:6 Şişhane-lstanbul Tel: 251 71 08-09, Faks: 293 65 50

Genişletilmiş birinci baskı: Temmuz 1995 ISBN 975 • 329 -056 X

GECE HAYATIM

"Çok *eskiden yaşadım bu ânı ben" Dersiniz şaşkınlık içinde.*

Jlk girdiğiniz bir ev, bir merdiven, Birden güneş vuran pencere,

Ve tam sırasında tren düdüğü... " (..)

(Melih Cevdet Anday: ***Şaşırtıcı Karşılaşma*** 'dan.)

GİRİŞ

Soranlar oluyor; fantezi ilgimizi çekmiyor mu, olanaksızı olanaklı, olmamışı olmuş gibi gösteren şeyler yazmayı, bilimkurgu türüne

’yüzvermeyi' hiç düşünmüyor muyuz, diye... Ne olsa, denmek isteniyor herhalde, yeryüzünün sınırları zorlandı; yaşlı dünyamızda ilgi çekecek fazla bir şey kalmadığı gibi, Jules Verne'in hayallediği yolculukların da hemen hepsi gerçek oldu. Şimdi de insanları bu yolculukların ötesine geçirtecek, *Mandra-ke'nin Serüvenleri*'ni çağdaşlaştıracak XXI, XXII. yüzyıllara ışınlanmış hayal ürünleri gerekli. Bugünün insanı gelecek zamanları nasıl düşünüyor acaba, nelerin olmasını özlüyor, nelerin olmasından korkuyor? Sinema bunu yapıyor. Böyle kitapların başka ülkelerde oldukça bol örnekleri de var. Ama bizim yazarımız, geleceğin hayatıyla pek ilgili değil. Bilimin gücü, kendi hayal gücünü aştığından mı, yoksa sinemanın, sinema tekniğinin gücünden ürktüğünden mi? Ne tuhaf, düş gücümüzün yeri, geçmişte hep masallar olmuş. Keşiften yoksun bir toplum oluşumuzun temelinde yatan da gelecek zamanı hayallememiş, hayallemiyor bulunmamız değil mi peki?

Aslında her insan gibi bizim insanımız da gelecek zaman üstüne düşünür. Onun da olmasını özlediği ya da olmasından korktuğu şeyler var elbette. Ama neden bunlar yazıyla bir bütünlüğe dönüştürülmüyor; dağınıklıktan kurtarılıp yarına armağan edilmiyor? Gemici ışıldaklarımızın yalnız Bodrum kıyılarını taramadığını, bir düğmeye basışımızla bütün dünya insanlarını aynı ışın demeti içinde biraraya getirebileceğimizi, roketsiz de uçabileceğimizi, kendi kanatlarımızı kullanabileceğimizi, 1990’larda İstanbul'dan hiç değilse bir kişinin Venüs Gezegeni'ne telefon etmiş, bir paragraflık faks notu geçmiş bulunduğunu, hiçbiri değilse Merkür'e şimdiden kiraz ağaçları dikebileceğimizi (diktiğimizi) kimse yazmayacak mı?i

Böyle şeyler yazarak gelecek zamanı önce kendime güldürmeyi, gelecek şimdi olduğu gün ise "Vay canına!" dedirtmeyi düşünüp düşünmediğim bana da sorulunca, gülümsüyorum. Ama bu gülümseyişin ne anlama geldiğini de doğrusu pek bilemiyorum. Öyle, boşlukta sallanan bir gülümseyiş; bir soruya bir yanıt yerine geçsin diye herhalde...

Ama başka ne yapabilirim ki?

Çocukluğumdan beri hemen bütün uykularım uyanık. Uykularımı bu kadar uyanık kılan da gece hayatım. Bütün fantazya-lara, düşlenmiş hikâyelere, insanları sevindirmek, heyecanlandırmak, korkutmak üzere uydurulmuş

serüvenlere taş çıkartacak çeşitlilikteki rüyalarım; yazabileceklerimden daha renkli, daha akıl almaz karabasanlarım... Ne yazık ki, bütün çağrışımına karşın, içinde en az 'sefahat'ın yeraldığı bir gece hayatı bu. Romanslar? Evet, ama onlar da ilk gençlik yıllarımın uykularında kaldı. Çoktan çoktandır gece hayatımın serüvenleri, uğursuz bir önbilicinin lanetli söylemini yankılandırıyor sanki. Bütün karabasanlarımın ana izleği, yaşlı dünyanın hızla kör bir kuyuya doğru kayışına omuzlarımı dayayarak engel olmaya çalışışım. Herhalde ruhbilimciler bunu benim kendime çok fazla önem verdiğime, kendimi bir şey sandığıma yoracaklardır. Kimbilir, belki içlerinden daha iyi niyetli biri çıkar da durumu daha farklı yorumlar:

Her kum taneciği, her hücre, içinde varolduğu bu dünyadan sorumludur da, diyebilir mesela... Neyse.

Bazı kimseler heyecanlı heyecanlı, uyanıp yeniden uyuduklarında aynı rüyayı görmeye devam ettiklerini söylerler. Bu durum benim için 'ahval-i âdiyattandır'. Ben, bir gece önce gördüğüm rüyanın ya da karabasanın devamını ertesi gece gördüğüm gibi, tefrika rüya romanım üçüncü, dördüncü geceler de sürer gider; her gece kaldığım yerden devam ederiz, ama araya giren zamanda iki gece öncesiyle üçüncüsü, üçüncüyle dördüncüsü arasında bazı tutarsızlıklar ortaya çıkar. Bunu nereden biliyorsun, diyeceksiniz? Biliyorum, çünkü ben uykumda önceki gecelerin rüya, karabasan bölümlerini uyanıkmışım gibi hatırlarım; hatırlar, onları gören bir başkasıymış gibi de, karşıdan birtakım düzeltmeler yaparım: Hayır, bu havuz burada olmayacaktı; üstünde bir trampleni bulunacaktı; set set çıkılan o yerin basamak-sız merdivenlerinden tırmanıyor olacaktım; yoktu evet, bu basamaklar yoktu! Deniz canavarı dün yeşil renkliydi, bak şimdi yanlışlık oluyor; şimdi canavarın sadece gözleri yeşil, kendisi mor. Şu da olur: Altı yaşındaki bu oğlan çocuğunu ben dün gece kum çölünde kumlar tarafından yutulurken çeke çeke kurtarmamış mıydım? Şimdi yine nereden çıktı bu kara bataklık? Tabii bu arada bir gece önceki kurtarıcılığımda yardımını gördüğüm kırmızı uçlu Gelincik sigarasından ibaret elfenerini her yanda deliler gibi çırpınarak aranmaktayımdır. Hani, aşağıda, merdiven altındaki insan bakışlı kaplumbağa da tanıktı ya, o elfenerini çıkarken şuracığa, ortaokul çantamın üstüne bırakmamış mıydım?

Kısacası, belki de düşgücümün sınırlılığından, bütün bu rüyalar, karabasanlar gündüzleri de zihnimde öyle dipdiri yaşarken masa başına geçip yeni fantazyalar uydurmak benim hiç aklımdan geçmedi. Hoş zaten yazarak kurgulayabileceklerimin gece hayatımda yaşadıklarımdan daha tuhaf, heyecanlı, daha korkutucu, bunaltıcı, esrikleştirici ya da düşündürücü olacağından emin değilim. Ayrıca, eğer bilimkurgusal bir şeylerin de peşine düşeceksem, bu alanda uydurduklarımın da benim egemenliğim altına gireceklerine, kendilerine benim biçip diktiğim kılık kıyafetleri giyineceklerine inanıyorum. Buna karşın, gece hayatında gördüklerimizin, yaşadıklarımızın hangi gövdenin kılık kıyafeti olduğunu sonradan bulgulamak başlıbaşına bir merak konusu, bir keyif değil midir? Sabah uyandınız, gece rüyanızda çalışma odanızı basan bir düzine kadar Arap şeyhinin neyin nesi olabileceğini bulmaya çalışıyorsunuz. Yani rüyanızı 'tâbir'e, iyiye-kötüye yormaya başlıyorsunuz ve gece hayatınızın fantazyaları gündüzleri, günışığında yeniden üretiliyor böylece; yeni yeni boyutlar kazanıyor. Uyanıkken yaşananların yeniden yorumlanması, yorumlanarak yazılması bir roman, hikâye, şiir olabiliyor, korku filimlerine dönüşebiliyor, geleceğin habercisi kesilebiliyorsa, uykuda yaşananların günışığında yorumlanarak yazılışı neden aynı sonuçları doğurmasın ki? Üstelik bütün bunların bir gün, şurası burasıyla bir romanınızın, hikâyenizin içine çıkıp geleceğinden haberli değilsiniz. Bu çan çaldığında, yazar olarak işin içine burnunuzu sokuyor, gece hayatında olup bitenleri kitabına uyduruyorsunuz. Tabii o zaman da bu sizin gerçek gece hayatınız olmaktan çıkıyor. Gece hayatımızın serüvenleri, gündüz hayatımızın bir parçasıdır, demek istiyorum. Ya da tersidir, kim-bilir?[2]

Her yazar gibi benim de bazen bir romanımın, hikâyemin, bir oyunumun herhangi bir noktasında fanteziden ya da doğrudan doğruya gece hayatlarında olup bitenlerden, rüyalardan, karabasanlardan yararlanmam gerekebilir. Çoğunlukla yazarlar ner şeyi kendileri yoktan varediyorlarmış inancında olalım diye, böyle sırlarını elevermezler; kendilerini birer peygamber sanmamızı isterler. Görüleceği üzre, ben onlardan sayılmam. Bu girişten amacım da zaten, onlardan sayılmadıgımı ortaya koymaktır. İnsan geleceğe borcunu çeşitli biçimlerde ödeyebilir. Eğer yazmanın hâlâ bir anlamı kaldıysa, gece hayatlarımızı anlatmak da geleceğe bir hizmettir, diye düşünmekteyim. Tabii geleceğin de hâlâ bir anlamı varsa!...

Hiçbiri olmasa, romanlarımda, hikâyelerimde yardımıma koşan, benim de o romanlarda, hikâyelerde kılıklarını değiştirdiğim rüyalarıma, karabasanlarıma borcumu, onların asıllarını anlatarak ödeyebilirim.

Ölmeye Yatmak romanımda iki rüya sahnesi vardır. (Gece yaşandıklarında rüya gibiydiler, yazdıkça karabasana dönüştüler ya, o da ayrı.) Bunlardan İkincisi (Bkz.: *Ölmeye Yatmak:* Y.K.Y; 7. Basım, ss. 313-315) şöyle bir şey: Hani romanın başkişisi Aysel, bir yerlerde bir kurtarıcı gibi bekleniyormuş da, herkes onun sahnede artık bir ân önce bütün kurtarıcılık silahları ya da süsleriyle zuhur etmesi için sabırsızlanıyormuş, o ise: "Ah, geç kaldım, geç kaldım," diye çırpınıyor, bir türlü beklendiği yerde olamıyormuş; oraya yetişeyim derken yollarda olmadık şeylere rastlıyor, olmadık engellerle karşılaşıyor, Âşık ve âşık benzeri, sınandıkça sınanıyormuş ya? Sonuçta neyse, iki tabur askerin arasından, bir eşeğin sırtına ters binmiş olarak geçirilir. Geçtiği yer upuzun bir koridordur. Koridorun iki yanında hapishane hücreleri gibi hücreler sıralanmakta, bu hücrelerin herbiri-nin demirli küçük pencerelerinde iyi yüzlü birkaç erkek, sabırsız bakışlarla beklemektedir. Bütün bu yüzler: "işte geldi! İşte bizi kurtaracak olan nihayet yetişti!" umuduyla dalgalanırlar. Heyecan doruk noktasındadır ve Aysel'e göre, şimdi artık kendisi bir kürsüye çıkacak, orada öyle bir konuşma yapacaktır ki, tutuklu-lar, ülke, bütün insanlar hep birlikte kurtulacaktır. Saat, o saattir. "işte o ân geldi!" duygusu içinde kürsüye çağrılacağını beklemekteyken hücrelerin kapıları kendiliğinden bir bir açılır ve bütün o iyi yüzlü, iyi yürekli erkekler, pantalon düğmelerini çözerek uygun adım Aysel'e yaklaşırlar. Bir de marş başlamıştır ve sözde bu 'pantalon çözme marşı' imiş ve Aysel kürsü yerine bu erkeklerle tek tek yatmaya buyur edilir. Meğer 'birinci görevi' buymuş, büyük görevi! Ulusunu, insanları, her şeyi böyle kurtaracakmış!

işte romandaki bu sahnenin sadece bir yerlere, bir şeyleri kurtarmak için koşma, koştukça türlü engellerle karşılaşma bölümü benim bir rüyamdan alınmadır. Gerisi, gelinlik giymiş, defileye çıkmış okul arkadaşım, onun tüllerine basışımdan tutun da son noktaya kadar uydurulmuştur. Ama rüyamdaki o geciki-yorluk duygusu, baştan sona gece hayatımdan gerçekten. O rüyada Aysel, iki tabur asker arasından upuzun bir koridoru geçirilir, bense rüyamda upuzun bir koridor görüyor, oradan koşmak, uzaak, çok uzaktaki aydınlık noktaya varmak, orada beni bekleyen birilerine ya da

bir şeye kavuşmak için çırpınıyorum, ama tünel gibi uzun koridorun her metresini bir tabur asker kesmiş gibi oluyor, sonra onlar yokoluyor, hırlayan köpeklerin saldırısına uğruyorum. Geçirdiğimiz kış Akira Kurosawa'nın *Düşler'*ini, bu filmdeki *Tünel* bölümünü gördüğümde küçük dilimi yutayazmıştım. Benim o rüyam işte hemen hemen buydu.

Ölmeye Yatmak'da bu rüyanın geri kalanını romana göre uydurmuştum. Bu da zaten "Ey Türk Gençliği, birinci vazifen..." öğretisiyle beslenmiş insanlarının ataerkil değerlerle bezeli toplumdaki dişi üyesi için güç bir şey değildi. 'Ne yazık ki' bütün erkekler Atatürk kızlarının erkek kardeşleri olamamışlardı! Muşta-fa Kemal'in onların neden sevgililerimiz de olabileceğinden söz-açmamış bulunmasını anlamıyor değildim, ama hâlâ da soruyorum: Neden? Kendisi kadınlara hiç de kızkardeşleriymiş gibi bakmadığına göre? Hoş, bana kalırsa, Halide Edip de, onbaşı rütbesini taşırken bile, ona erkek kardeşi gibi bakmamıştır. Bütün kadınlar dönemlerinin parlak adamlarına tutulurlar. Aydınları aydın ünlülerine, ötekiler para ünlülerine! Ama şimdi konumuz bu değil. Konumuz *Ankara'nın* Selma'sına bir de o gözle bakmak değil.

Ölmeye Yatmak'm ilk rüya sahnesi de Aysel'in roman hayatı içinde gördüğü rüyanın anlatımıdır. Buna da karabasan demek daha doğru.

Aysel burada, rüyasındaki bu zaman parçasında, doçentlik tezini verme durumundadır. Bir salonda yedi mi, sekiz mi yeşil yüzlü Prof, toplanmış; üstlerinde cüppeler, ellerinde Incil'e benzer kitaplarla daha çok katolik kilise papazlarını çagrış-tırmaktalar. Bu papazlar, pardon, profesörler, Aysel'i sürekli zorlamaktadırlar: "Hani tezin, göster tezini! Hani tezin, göster tezini!..." Aysel de, o kadar hazırlandığı, kara önlük üstüne kolalı beyaz yaka da takındığı halde, üstünde aylarca çalışarak hazırladığı tezini bir türlü bulup onlara sunamaz. Tezi yerine araya plaklar, Edith Piaff'lar, onun *Non, rien de rien* şarkısı, derken Hafız Burhanettin'in taş plaktan "Od6on rekor!" diye başlayan mevlüthan sesi girer; bu olur ezan sesi; yeşil yüzlü profesörlerden biri de, nasılsa birden, Atatürk olur; Aysel ise bu sefer ilkokuldaki müsamerelerinde üstlendiği rolünde olur: Sırtında, on yaşındaki bedenine giydirilmiş filizi ipekliden drapeli bir elbise, beyaz soketlere yüksek ökçe yılan derisi iskarpinler ayaklarda, başında tüylü şapka, boynunda da tilki kürkü, Cumhuriyet'in çalışan (memur) kadını olur.

Profesörler: "Hani tezin, göster tezini!" dedikçe, Atatürk de tilkinin başını yakalayıp ikide bir Aysel’in ağzına sokmaya çalışır. Aysel yüzünü kaçırır, Atatürk tilki başını ağzına sokmaya çalışır; Aysel yüzünü kaçırır; büsbütün de kaçıp gidemez, çünkü Atatürk de aynı anda "Hani tezin, hani tezin?" demektedir. "Göster tezini!" Doçent Aysel, tezini ceplerinde de aranır, bir türlü bulamaz. Bu arada iskarpininin teki kuyuya düşer, eğilip almaya çalışırken yeşil yüzlü profesörler hep birden tempo tutarlar: "Göster tezini, göster teziniii! Göster tezini, göster teziniiii!" Giderek, makam aynı kalmak üzere, sözler şuna değişir: "Tanrı uludur, tanrı uluduuur! Tanrı uludur, tanrı uluduuur!" Derken, Prof, ların önünde upuzun bir masa; ellerindeki kitapları masanın üstüne dizerler. Meğer bunlar kitap değil, birer yemek tabağı imiş! Aysel de tabakları görünce, bir yandan da Atatürk'ün yüzüne yüzüne salladığı tilki başından bunalmış, kan ter içinde orta yere "işte tezim, buyrun işte tezim!" diye bir şey koyar. Tam ferahlayacaktır artık, ama bakar ki masaya koyduğu şey tezi değil, bir tencere etli domates, biber dolması. Taze pişmiş, dumanları üstünden tütüp durmakta... Aysel, özellikle Ata'sından çok utanır tabii; onun kendilerinden beklediği gibi ilim irfan sahibi bir Cumhuriyet kızı olacağı yerde, ev kadını, ev kedisi durumuna düşmüş bulunmaktan perperişan, yürek çırpıntıları, kahroluş, hıçkırıklar vb... (Bkz.: *Ölmeye Yatmak:* Y.K.Y; 7. Basım, ss.: 272-274)

Romanımdaki bu rüya sahnesinde de sadece kuyuya düşen ayakkabı bölümü benim taa çocukluğumdaki bir karabasanımdan alınmadır. Onu *Gece Hayatım'm* bir bölümünde anlatacağım (yazacağım) zaten. Kuyuya düşen ayakkabı dışında hepsini romanın tarih, coğrafyasına göre uydurdum. Karabasanın bir türlü uyduramadığım en canalıcı noktası ise Aysel'in "işte tezim!" diyerek can havliyle Atatürk'ün ve yeşil yüzlü profesörlerin önüne ne koyması gerektiği idi. Edith Piaff'lar, Hafız Burhan'Iar, hattâ buluşumdan ötürü pek keyif duyduğum "Tanrı uludur, tanrı uludur!.” falanlar tamamdı da, karabasan nasıl bir yere dügümlenmeliydi? Dügümlenmeli miydi? Ne olursa olsun, öyle bir gerilim an’ı, Cumhuriyet'in okumuş kadını Aysel'i büsbütün çıkmaza sokacak bir noktada kopmalıydı. Ama nasıl? Nasıl bir me-taforla, nasıl bir fanteziyle?

Hayatımıza baksam, görebilirdim. Fakat gerçekte olup bitenler, insana çoğu kez gerçekdışı şeyler değilmiş gibi geliyor. Ben de roman yazıyordum ve bu arada kurup kaldırdığım sofraları, ocakta unutup yaktığım yemek

tencerelerini; günlük hayatla yaratı sancıları arasında açılan uçurumu bile düşünmüyordum. Romanlık bir rüya sahnesine romanlık bir final arıyordum ve hep gökte arıyordum.

O aralar hastalandım. Uzunca bir süre, dayanılmaz acılarla yatağa bağlı kaldım. DTCF Tiyatro Araştırmaları Enstitüsü' nde doçent olan arkadaşım Sevda Şener beni görmeye geldi. Profesörlük tezini kurula sunmuş, sonucunu bekliyordu. Beni bu nedenle daha erken arayıp soramamıştı. ikimiz de kendi derdimize düşmüş, uzun süredir görüşememiştik. Benim Aysel gibi biriyle, onun görmesi gerekli rüyaları, karabasanlarıyla uğraştığımdan bütünüyle habersizdi Sevda. Kitaplardan, şurdan burdan konuştuk. Bir ara bana:

"Biliyor musun," dedi, "dün gece rüyama girdi: Üniversite kurulunun önüne Prof, luk tezim diye bir tencere etli domates, biber dolması koymayayım mı? Şu bizim hayatlarımız ne tuhaf hayat!"

Hasta yatağımda sezilir biçimde sıçradığımı herhalde Sevda da hatırlıyordur. Arkadaşıma o zaman yazmakta olduğum, fakat hastalığım dolayısiyle yine yarım kalan romanımdan, Aysel'in de yarım kalan rüyasından ya da karabasanından sözettim. Şu dolma tenceresi durumunu bana ö'dünç verebilir miydi? Sevda her zamanki cömertliği ile: "istediğin biçimde kullanabilirsin düşümü," dedi. Böylece, sonraki aylar romanda yeralan bu rüya sahnesi de üç koldan akan malzemeyle tamamlanmış oldu: Benim çocukluk rüyam, yazarlık uydurmalarım ve Sevda'nm karabasanı.

Üç Beş Kişi'de de Kısmet'in bir rüyası var. Birçok aynada birçok gövdeye bölünmüş olduğu için bir türlü kendini bulup da erkek kardeşi Murat'ın sünnet törenine gitmek üzere hazır olamayan Kısmet. Buradaki, gitmesi gereken yere bir türlü gidemeyen, hep engellerle karşılaşan kişinin durumu, benim birçok kâbusumun ana başlıklarından biri. Nitekim, Kısmet'in rüyası için de gece hayatımın bu ana izleginden yararlanmam sözkonusu: tç duvarları sarmaşıklarla bezeli konak gibi yerde, kont gibi bir adamı bekletiyordum bir rüyamda; beni önemli bir yere götürecekmiş, ama ben bir türlü giyinemiyor, sarmaşıklı kapının birinden çıkıp çorabımı aranıyor, ötekinden girip ayakkabılarım nerede, diye paralanıyordum. Bu kadarı kitapta böylece yer aldı, ama anne, sünnet, yırtık etek, olmayan bluz hep romanın ya da Kısmet'in görmesi gerekli rüyanın istekleri doğrultusunda

yeniden yazıldı. Çook alttan alta, aynalara dağılmış bir kimliğin bütünlük aranışı. Birinin bir KIŞI olması ve o kişiliğin korunması savaşımı. Bunlar benim için uyanık hayatımda da çok önemliydi, gece hayatımda da hep büyük yer tuttu.

Çevreme bakıyorum: Aynalara bu kadar çok bölünmüş insanların ne başı, ne sonu belli bir sorusu, ne de böyle soruların bir yanıtı olabileceğini düşünüyorum. Bu da beni, boşlukta yüzen ufo'lardan farkımız bulunmadığı duygusuyla sarsıyor. Yaşadığımız zamanda Freud'un açıklamaları da yetersiz kalıyor. Onun günü, bilinç yönlendirme mekanizmaları açısından bu kadar zengin ve güçlü değildi. Ulaşım, iletişim çök daha yavaştı.

Ama artık toparlamalıyım.

Benim tek başına fantazyalardan örülü kitaplar, bilimkurgusal türde hikâyeler, romanlar yazmaya heveslenmeyişim, başlarda da değindiğim gibi, uyanık uykularımdan ötürüdür. Gece hayatımda gördüklerim, bakıyorum da, gündüz, hayatımda gördüklerimden, gözlemlediklerimden çok daha ürkütücü. Kuşkusuz, gerçek olmadıklarından uyanıkken yaşayıp gördüğümüz kâbuslara oranla daha az yıkıcıdırlar ve yıksalar yıksalar yalnız yine bizi, kendimizi yıkar, hırpalarlar. Peki ama, zaten benim açık gözle gördüğüm kâbuslar, karabasanlar kimi yaralıyor? Başkasını mı?

Herneyse, eğer akıldışılığın at koşturduğu bir kitap tasar-layacaksam bu neden uykularımı doldurmuş her şeyi *anlatmak* olmasın? Denemeye değmez mi? 'Gece hayatlarımız' da pekâlâ günceler, günlükler, mektuplar, gezi notları, fanteziler gibi yazmanın, anlatmanın bir parçası kılınabilir.

Yapmak istediğim budur.

Burada anlattığım rüyaların, karabasanların birçoğunun zamanını biliyorum. Bir kısmının gününü de hatırlıyorum. Bazılarını zaten sabahı sabahına ön-son açıklamalarıyla şuraya bur raya not etmişimdir. Her parçanın başına, bildiğim kadarıyla tarihini de koydum. Ta çocukluğumda gördüğüm rüyaları, karabasanları ise, kuşkusuz "şu yaştayken, bu yaştayken" diye notla-maktan başka şey yapamazdım.

Altını bir kez daha çizmek istiyorum: Burada *anlatısına* kalkıştığım her rüya ya da karabasan benim gerçekten uykuda yaşadıklarımda. Hiçbiri, çoğu zaman başvurulduğu gibi, uyanıkken uydurulan, kurgulanan, ’miş gibi' yapılarak anlatılan rüyalar değildir. Elbette zaman, bunların ayrıntılarında bazı budamalar yapmıştır; benim zihnim gündüz gözüyle onlara yeni şeyler eklemiştir ya da. Böyleyse, buna da bilerek yapılmış süslemeler, ekleme ve çıkarmalar gözüyle bakılmamasını dilerim.

Bu arada şunu da belirteyim: Kitabı kurarken birkaç yerine gündüz gündüz görülmüş rüyalar - kâbuslardan payandalar attım. Bir kâbuslar şatosu tasarlanırken tuhaf, fakat işlevsel süsleri de gözardı etmemeli.

Ne çare ki o kadar açık olunamıyor: Hiç yazamayacağım rüyalar, dehşet hayatlar da var tabii.

Yazabilen herkes rüyalarını, karabasanlarını yazsa, bunun da bilimkurgu gibi gelecek zamana, gelecek zamanın sosyal antropologlarına, tarihçilerine, ruhbilimcilerine, hatta eğer ortada hâlâ yazarlık diye bir şey kalmışsa, yaratı sürüp gidiyorsa, yaratıcılarına minicik bir ışıldak işlevi olmaz mı acaba? Türkân Şoray'la Hilmi Yavuz rüyama aynı gece tuhaf bir biçimde girdilerse, belki de toplumun o döneminde, kocaman bir kent moza-yiği içinde hemen görülmelerinden ve onları böyle görünür kılan toplumu açıklayıcı olabilmelerindendir. Buna biz şimdi karar veremeyiz, ama gelecek zaman karar verebilir. (Gelecek zaman, senin rüyalarınla mı uğraşacak, demeyin. Kimin, ne zaman, neyle uğraşacağı üstüne de "bilimkurgusal" bir şey geliştirilebilir pekâlâ. Ne bileceksiniz, belki de benim şimdi yaptığım budur.) Tou-louse Lautrec'in müzikhol, kahve tablolarında çeşitli köşelerden çeşitli fırsatlarda seçilen figürlerini düşünün bir. Şoray-Yavuz’lu rüyamı üç kere gördüm; üçünde de aynı mekânda gördüm, ama değişik açılardan.

Kitabın adı ticarî bir kurnazlık taşıyor, değil mi? Ama ne yapalım ki, şu rüyalarımın, karabasanlarımın hepsini en çok da bu ad yüzünden yazıya döktüm, diyebilirim. O kadar sevdim bu adı.

Hem zaten bitkinlikten iki dostuyla bir lokantada, meyhanede gece on ikiye kadar bile güç oturabilen birinin *Gece Hayatım* diye bir kitap yazmasından daha iyi fantazya olur mu?

Ayrıca, aklımda şu da var: 'Anlatılabilir' olan rüyalar kâbuslardır aslında, hayat değil.

1 *Metis Çeviri'nin* 14. sayısında bilimkurgu çevirisi nedeniyle bilimkurgu, fanteziler genişçe ele alınmıştı. Burada Levent Moliamustafaoğiu bilimkurguyu "Çeviride talihsiz bir tür" olarak incelemiş. Herkesin bildiği gibi bu, daha ta baştan, bizim anlatımızda talihsiz bir tür. Masallarda, destanlarda takılıp kalışımızdan (bir iki güzel örneğimiz dışında tabii) yazının başında sözetmiştim.

2 Değerli denemecimiz Salâh Birsel, *Kurutulmuş Felsefe* BaApes/'indeki "Okumak Okumaya Karşı" başlıklı yazıda (Ada Yayınları, 1979; ss. 65-74) M. Buyrukçu'nun, Jung'un rüyalarına da değindikten sonra, kendi gördüğü bir rüyayı anlatır. Rüyanın sonunda Marcel Proust'la Cöleste görünür. Proust, hizmetçisi Cöleste'e: "Ama Cöleste, okumak gerek!" deyişini, Birsel'in yüzüne karşı tekrarlatır. Çünkü değerli Birsel, Şehriyâr'a, "İşe yaramaz" diyerek o kadar çok kitap özeti çıkarmıştır ki rüyasında, geride pek bir şey kalmamıştır. Yazarımızın -herhalde- gözü açıkken gördüğü bu rüya, bir gece kâbusu da, ona göre, bir gecenin güzel düşü de olabilir pekâlâ.

-m-

GENİŞLETİLMİŞ BASIM İÇİN EK GİRİŞ

"Rüyalar üstüne okuyabileceğiniz en iyi kitap, kendi rüyalarınızı yazdığınız kitaptır."

-Hugh Lynn Cayce-

"Göz, rüyadaki bir şeyi neden gerçekte düşlediğinden daha parlak, daha aydınlık görür?"

-Leonardo da Vinci-

"Işte, olup olmuşu bu bir rüya, diye bana dudak büküyorlar. Hakikati rüyalar sayesinde görüyorsam, gerçekmiş, değilmiş, ne önemi var?"

Feodor Dostoyevsky-

"Bazan gerçek, saklandığı derinliklerden su-yüzüne biz uykudayken, rüyalarımızda çıkar."

-Virginia Woolf-

"Yalan bir dünya - Üstünde yaşamaya geldiğimiz - Bu dünya - Bizler sadece uyumaya ve - Rüya görmeye geldik buraya."

-Bir Aztek şiiri-Bu alıntıları bana armağan edilmiş çok güzel bir *Rüyalar Günlüğü* defterinden seçtim. Defterde ruhbilimcisinden edebiyatçısına, toplumbilimcisinden ressamına ve anonim metinlere kadar daha birçok ünlü kişiden, çeşitli yerlerden alıntılar var. Hepsi de, insanoğlunun kendinden başka hiçbir tanığı bulunmayan uykudaki hayatıyla ilgili. Bu hayatın anlamı, örtüsünün kaldırılması, geçmişin deşilmesinden öte, 'anlatma' daha doğrusu 'gösterme' yollarından herhangi biriyle geleceğe nasıl bağlanabileceği üstüne sorgulayışlarla da...

Yarını kurmak için geçmişi ve şimdiyi bilmemiz gerektiği bizim aramızda da sık söyleniyor artık. Fakat bu gereklilik içinde, rüyalar, düşler, hayaller dünyasıyla ilgili bilgiye çok az yer verilmekte. Öyle olmasaydı, yarını kurmak savındaki insanlar günlük işleri, politik faaliyetleri arasında sanata, edebiyata da biraz yer açarlardı.

Geleceği kurmaya kalkışanların, insanın uykuda geçen üçte, dörtte bir hayatını ve gündüz düşleri kuran 'hayalcilerin' gördüklerini hemen hiç gözönünde tutmamaları beni hep düşündürmüştür.

Rüyalar Günlüğü defterini bana, *Gece Hayatım*'m bu yeni basımını gerçekleştiren Oğlak'ın Genel Yönetmeni Senay Hazne-daroğlu armağan etti. Defteri verirken, "Belki bunun sayfalarına yeni rüyalarınızı yazarsınız," demişti. Yayın Yönetmeni Raşit Çavaş'la Asiye Hatun'un rüya mektuplarını yayınlama hazırlığı içinde olduklarını da o günlerde öğrendim. Çok geçmedi, *Rüya*

Mektupları /Asiye Hatun kitabını, ilk Türk Kadın Rüya Metinleri: 1642-43 açıklamasıyla yayına hazırlayan Harvard Üniversi-tesi'nden değerli tarihçi Cemal Kafadar'ın bu rüya mektupları üstüne kapsamlı incelemesi de elime verildi, incelemeyi hemen okudum. Mutasavvıf bir 17. yüzyıl kadınının yazılı rüyaları kitabını kat kat daha değerli kılan bu giriş yazısı, konuyla ilgili olarak düşüncelerimi çok zenginleştirdi, zihnimin hiç akıl edemediğim alanlara doğru açılmasını sağladı. Bundan da öte, *Gece Hayatım*'ı ek rüyalarla yeniden basıma hazırlamam için üstümde enikonu kışkırtıcı bir rol oynadı.

Oğlak'ın yönetmenlerinin önerileri heveslendirici değildi, demek istemiyorum. Yine de, *Gece Hayatım'ı* Türkiye'nin özellikle 1980'lerden sonra duyguları kışkırtmaya, sansasyona ayarlı basın-yayın ortamında yazıp ortaya çıkarma cesaretini göstermiş bulunan ben. bu türden heveslerimi artık kursağımda saklamaya, içime bastırmaya niyetliydim. Rüyalar kitabımın ilk basımı 1992'de yapılmıştı, ama ortadaki bir yıllık anlaşma gereği, ardarda gelen dört basım boyunca da dişimi sıkarak bu kitabımın ortadan çekileceği günü bekledim; bundan sonra olabilecek yayınlarını da durdurdum. Çünkü, rüyalarımı yazarak (da), yazının hayatı yarına bağlamak amacıyla sorguladığı her şey, duyguları kışkırtma, satış uğruna tüketiliyordu.

Şunca yıllık yazı hayatımda, herkesten bazan biraz çok, bazan daha az, ama benim de başımdan epey şey geçti. Böylesi bir kırgınlığı, hattâ yılgınlığı ise ilk defa yaşıyordum. Benim, anlatı dilinin, her anlamda başka bir bucağı, akıldışı/bilinçaltı hayatın yazılarak tarihe katılması doğrultularında bir temrin, deneme ve belge değeri yüklediğim rüya anlatılarım, hem de *Gece Hayatım'm* ilk basımlarını yapan yayınevinin yüksek tirajlı gazetesinde: "Ünlü bir yazarın erotik düşleri. Adalet Ağaoğlu'ya ayının tecavüzü" vb., diye 'pazarlanmıştı'. Hem de ilk sayfada, baş sütunda. Ardından bir başka gazetenin ilk sayfasında kocaman fotoğrafımla birlikte şöyle göründüm: "Adalet Agaoglu Kırkından Sonra Azdı. Düşlerini yazdı..." Bir röportajda, hakkımdaki bu 'tanı' için ne diyeceğim sorulmuştu, "Adamlar yine ince davranmışlar. Altmışından sonra da diyebilirlerdi..." gibi bir yanıt verdim, kimse alınmadı bile.

Yazarlık hayatımda o güne kadar ilk sayfada görünebileceğim' birçok iyi, güzel olay da yaşamıştım. Bir kitabım için üstüste ödüllendirildiğini zamanlarım oldu. Hiçbirinde hiçbir gazetenin birinci sayfasında geniş bir yere değer görülmemiştim ve şimdi rüyama girmiş Türkân Şoray-Hilmi Yavuz, rüyama hiç girmemiş kocaman kara bir ayıdan ötürü böyle bir yere 'terfi ettirilmiş' bulunuyordum. *Gece Hayatım'a* son bir rüya yerine, *îyi Geceler* başlığı ve "Gündüz gündüz görülmüştür" belirlemesiyle, rüya-düş-hayal-kâbus arasındaki ayrımı GÖSTERMEK, aynı zamanda rüyanın mı gerçek, gerçeğin mi rüya olduğu ya da bunların bir bütün mü oluşturduğu üstüne izleyiciyi düşündürmek üzere, son derece açık gözle, uyanık kurguladığım ayılı bölüm, yine gazetenin birinci sayfasında bir ayının tecavüzüne uğramışım gibi kadınlık hayatıma tercüme edilerek yer alıyordu. İşte bu, büsbütün tad kaçırıcıydı. (Çeviri yanlışlarının ya da okura göre eksik - tamam çeviriler yapmanın salt kitaplar için olduğu sanılıyor. Ya hayatlar?)

Tam burada, o sıralarda Aktüel dergisinde yazan Serhat Öztürk'ün konuyu kendi yazınsal-deneysel sınırları içine çekme istek ve çabasına, benzeri bir iki yaklaşımla birlikte, büyük bir teşekkür göndermeliyim. *Gece Hayatım*'ın yayını ardından ortaya çıkan asıl şu, 'medyatik tecavüz' karşısında Serhat Öztürk derin bir duyarlık örneği vererek soruna mim koymuş, benimle konu üstüne yaptığı röportajını: "(...) Sonrası, biraz izan sahibi herkesin malumu nasılsa. Birtakım kıllı yaratıklar geliyor, insanın göğsü üzerine çöküyor," diye bitirmişti.

Zaten, çevremize çekilmiş sınırların dışına doğru yarım adım atan hepimizin göğsü üzerine çökülmüştür. Hoyratlık ve şiddet ortalıkta kolgezmektedir. Bizler bunu yazarak, yaratarak, yayınlatarak aşmaya çalışıyoruz. Kendi adıma söyleyeyim; yazı benim bedeli ödenmiş, olabilecek tek' özgürlük alanım. Ama bu da üstüme kocaman bir ayı olarak dönüp de çöküyorsa, derman nereye kadar yetecektir?

Yazı hayatımda ilk defa o zaman uğradığım yılgınlığın altından yine bu soru ile kalktığımı söylemeliyim, işte, 'ölçümü bodur terzilerin almasına' karşın ben de bir kere daha isyan bayrağını çekiyor, *Rüyalar Günlüğü* defterine yazılmış yeni rüyalarımla *Gece Hayatım'*ın yeni basımını hazırlıyorum.

Öyle ya, 124 rüyasını aynı yazınsal ve zamansal kaygılarla yazan Georges Perec'ten, yazdığı rüyalarından sağlığında kendisinin seçtiklerinin ölümünden sonra yayınlanmasını vasiyet eden, vasiyeti yeğeni tarafından yerine getirilen Graham Greene'den ya da, üzülerek söyleyeyim, ancak *Gece Hayatım'ın* yayınından sonra haberli olabildiğim, *Bu Kalem Bukalemun* (Hil Y.: 1. Basım 1988) kitabında yer yer görünen, Argos'ta da yayınlanmış Argın Gece Düşleri yazarı Enis Batur'dan beni ayıran ne? Toprağım, cinsiyetim ve terzim dışında, ne? Üstelik Enis Batur, rüyalarını 'gizlememiş', rüyasına giren kişileri Perec gibi X.Y„ diye belirsiz hale de getirmemiştir. Rüya anlatısını o da 'göstermeye' yatkın bir dille gerçekleştirmiştir. Emeğinin ve cesaretinin gözümden kaçmış bulunmasından hâlâ üzgünlük duyuyorum. *Gece Hayatım*'ın giriş yazısında buna ve daha birçok başka çabaya, soruna ve noktaya değinmeliydim. Eksikliklerimin çoğunu, aradan geçen zamanda gördüm ve giderdim, diye düşünüyorum.

Kuşkusuz, bizim edebiyatımızda da, birçok roman, hikâye sayfasında çeşit çeşit rüya sahnesi, biri ötekini kovalayan düşler yeralmaktadır. Tanpınar'ın *Abdullah Efendinin Rüyalan'nûan* Sait Faik'in cebindeki Hidayet'e ve *Panco'nun Rüyası'*na kadar... Sanatın, edebiyatın zaten kendisi yaşananın başka, farklı bir hayata dönüşümü. Ama benim 'rüyaları yazmak' diye ilgilendiğim nokta üstünde genişlememi sağlayan şimdi, şu ânda Sayın Cemal Kafadar'ın andığım incelemesi, Georges Perec'in *La Bou-tique Obscure* 124 rüyalık kitabına toplumbilimci Roger Bas-tide'in yazdığı 'Son Söz', (kitaptan beni o sıralar Nokta'da çalışan ve *Gece Hayatım* üstüne benimle bir söyleşi yapmaya gelen değerli Berran Ersan haberli kılmıştır), elbette Perec'in yazdığı rüyalar, Graham Greene rüyalarının yazılış biçimi, Enis Batur -Argın Gece Düşleri- ile *Rüyalar Günlüğü* defterindeki alıntılar, yazılar ve daha bir iki kaynak olmuştur.

*Gece Hayatım'*ın yeni bir basımını hazırlarken, bu ek notlarda rüyaların yazımıyla ilgili yeni 'bilgilerimin' bir özetini de çıkarmak istiyorum. Böylece, kitabımın birinci Giriş yazısında eksik bıraktığım birçok konuyu birazcık olsun tamamlayacağımı ummaktayım:

Ben, ne tarih, ne toplumbilim, ne ruhbilim açılarına fazla yaklaşmadan, rüyalarımı *Gece Hayatım'ûa* şu iki yazınsal sorun bağlamında yazmayı

denemiştim:

a) Rüyaların yaratıcılıktaki yeri. Edebiyatımız genelde bir gerçeküstücülük dönemi yaşamadan bilimkurguya sıçrama eğilimleri gösteriyor, 'fantastik yazın’ ise, herhangi bir yazınsal/düşünsel temel gözetilmeksizin, bir çeşni gibi, biraz keyfilik üzre seyrediyor. Özellikle roman, kendisi bir yalan, bir kurmaca olduğuna göre, hayatın uykuda geçen yüzü, bu anlatıda ne oranda değerlendiriliyor? Roman sayfalarında yeralan rüyalar, ne oranda yazarın 'rüyaları', ne oranda değişime uğramış rüyalar, ne oranda 'uydurma rüyalar'? vbg...

b) Sözel toplumların anlatılarından biri de rüya anlatmaları. Yazılı toplum olunmaya başlandıktan sonra, sözel toplumla-ra özgü masallar, destanlar, maniler, türküler, yazıya geçiriliyor da, neden rüyalar aynı ilgi odağından yazıya geçirilmiyor? Burada bir tabu alan mı var, yoksa 'rüyaları yazmak' dediğimiz şeyin önünde, rüyanın kendi niteliğinden gelme engeller mi sözkonusu? Rüyaları yazarak açık etmek, nasıl bir sonuç kazanır; neye gerekli, ne önemi var? Rüyada hem gören, hem görülen, hem yapan, hem seyreden olduğumuza, zaman ve uzam da elle tutulmadığına, hareket hali ânında değişebildigine, zamanda geriye ve ileri sıçramalar aynı ânın içinde gerçekleşebildiğine göre, böyle bir uyku hayatı kâğıt üstüne nasıl, hangi eylem kipiyle (kipleriyle) ’tesbit' edilebilir?

Görüldüğü gibi, yaklaşımlarım rüyaların 'tâbir edilmesi'n-den, yani yorumlanmasından; Freud, Jung, Adler gibi ruhbilimcilerin ilgi odaklarından baktıkları üzre, geçmişin örtüsünü kaldırmak bakımından ele alınmasından uzak. Ama tuhaf bir biçimde, şimdi Cemal Kafadar'ın işaret ettiği birçok noktanın en önemlilerinden biri saydığım, 'geleceği kurmak için ipuçları verebileceği' görüş, hattâ tasarımına çok yakın.

Yazılmış rüyalar geleceği kurmak için nasıl ipuçları verebilir?

Yeni tarihçilik, inceleme alanını genişletmiştir. Cemal Kafadar, deliler, homoseksüeller, fahişeler gibi 'çizgidışı' insanların yanı sıra, kadınların, çocukların, yaşlıların ve hepsinin toplumla, birbirleriyle ilişkilerinin de zamanı doğru değerlendirmede ipuçları taşıdığını belirtiyor.

Başta Sayın Kafadar'ın incelemesi, bu bilgi alanından sü-zebildiklerimi özetlemeye çalışayım;

1. Rüyalar toplum sınıflarına göre farklılık gösteriyor. (Tok açın halinden anlamadığı gibi, aç insan da rüyasında şampanya ve havyardan olma bir mutluluk ya da mutsuzluk duygusu yaşamıyor. Benim yorumuma göre, o zaman diyelim politikacıların, yeni bir gelecek kurmak üzere halkın önünde çektikleri söylevlerde kafadan atma yerine insanların uyku hayatlarına önem vermeleri gerekiyor.)

2. Rüyalar, cinslere, ırklara göre de farklılık göstermektedir. Yalnız artık cinsel farklılığı, cinsiyetten öte, bir cinsiyet durumu, bir ’gender' hali olarak değerlendirmek, geleceğe ait tasarılarda daha yardımcı olabiliyor. (Bu arada aynı katmandan kadın grupları arasında dahi farklı uyku hayatları, rüya farklılıkları ortaya çıkıyor.) Zenci ile beyazın rüyaları da birbirinden farklı, çünkü ne olsa, hiç değilse bugüne kadar bu renk ayrımı aynı zamanda sınıfsal bir ayrılığı da imlemektedir.

3. Rüyalar, mesleki farklılıklar içinde de insan hayatını aydınlatıcı ipuçları taşıyor. (Örnekse benim rüyamda Goethe’yi, Yahya Kemal'i görmem, bir yazarlık rüyası. Perec'in rüyaları da, bir yazarın rüyası olduğuna dair ipuçlarıyla dolu. Tabii Graham Greene'inkiler de. Ama onunkiler aynı zamanda casuslukla da yakından ilgili.)

4. Rüyalar, kültürel bir geleneği anlamak isteyenlere de önemli ipuçları veriyor. Bu açıdan, rüyaların yazılması, kültür tarihine bir tanıklık değeri taşımaktadır. Asiye Hatun'un rüyaları, 17. yüzyılda Üsküp'te yaşayan mutasavvıf bir kadının(ların) toplumsal, kültürel konumlarına dair önemli işaretler taşımakta.

5. Yine Cemal Kafadar, geleneğin, yani bir kültürün etkisi altında biçimlenen rüyalara 'resmi rüyalar' dendiğini de belirtiyor. Buna göre, örnekse III. Murad'ın rüyasında Avusturya imparatoru ile güreşe tutuşup sırtının yere geldiğini görmesi, kendi bağlamı içinde resmi bir rüyadır. (Benim *Ölmeye Yatmak* roma-mmda Aysel'in gördüğü iki rüyanın da 'resmi rüya' diye tanımlanması doğru olabilir. Cumhuriyet'in ilk ya da ikinci kuşağından olan Doçent Aysel, rüyasında Atatürk’e bir profesörlük tezini sunmaya çalışıyorsa, hep bir yerlerden bir yerlere doğru binlerini, vatanı ya

da milleti kurtarma duygusuyla koşuşturuyorsa, bunun da bizi resmiden öte, resmi ideolojiye gönderen bir anlamı olması gerekir.)

Graham Greene'in rüyasında Kruşçev'i görmesi, onunla konuşması, hem resmi rüyaya, hem mesleki rüyaya örnek sayılabilir. Benim rüyamda hem Munch'un *Çığlık* tablosunun çığlığı olmam, hem ikide bir Türkân Şoray-Hilmi Yavuz sefasına tanık olmam, iki uçtan iki ayrı kültüre doğru çekilerek gerilimli bir kültür alanının insan hallerine, aslında böyle çok kendine özgü bir kültür alanının varlığına ışık düşürebilir.

6. "Rüya kültüründe," diyor Sayın Kafadar, "rüyalar ya Allah'tan (iyi rüya), ya Şeytandan (kötü rüya) diye ikiye ayrılmaktadır." Şeytandan gelme rüyalar pek anlatılmıyor.

O halde, bence, Perec, şeytandan gelme rüyalarını biraz perdeliyor. Böyle rüyalarında yeralan kişilerin adlarını X., Y., karımın bir arkadaşı vb. diye geçiştiriyor. Enis Batur'a gelince, o, ancak 'zararsız' şeytan rüyalarında kişi adı veriyor, ötekilerde... bilmiyorum.

Graham Greene, binlerce sayfalık rüya günlüklerinde zaten sağken bir seçme yapmış, bizi iç dünyasına, uyku hayatına o kadar da cömertçe konuk etmiyor.

7. Georges Perec'in rüyalar kitabına bir sonsöz yazan toplumbilimci Roger Bastide'e göre, rüyayı yazanla okuyanın aynı kültür temelinde oturuyor olmaları önkoşul. (Uykuda geçen hayat yazılsa bile, bunun alıcısındaki farklılıklar gözönünde tutulmazsa, geleceği kurma projelerinde yine çıkmazlara sapmalar sözkonusu olur.) Bunu açmak için, diyelim erotik rüyalar iyi bir örnek, ilkel toplum insanının erotik rüyaları, bir özlemin, geri atılmış, bastırılmış isteklerin belirleyiciliği altında. Kadınla erkeğin tensel birlikteliklerinin zora koşulduğu kapalı toplumlarda 'uykuda inzal'e sık rastlanmaktadır. Çağdaş toplum insanında, cinsel tabular ortadan kalktıkça, sevişmek mekanik bir hal almış olduğundan, bu insanın erotik düşlerinde bireyin kendisiyle he-saplaşmacı özellikler sözkonusu. Bir 'intimisme' var burda. (Uygar insanın sevişme rüyası, boşalma değil, bir çeşit arınma duygusu içeriyor(muş.))

8. Yine Baştide'e göre, dünkü insanın karabasan motifleriyle bugünkü çağdaş insanın karabasan motifleri birbirinden çok farklı. Dün, insanın rüyasında korktuğu şeyler doğa afetleri, yangınlar, canavarlar, tuhaf hayvanlar, cadılar, deliler; daha çok kanundışı varlıklar. Teknolojik çağ insanını rüyasında korkutan şeyler ise, kapalı kalabalık salonlar, yargıçlar, polisler, şefler, askerler, kısacası düzenden sorumlu, kanuniçi grup ve insanlar.

Kanımca, bu son madde, geleceği kuracak olanlara ipuçları derlemek işlevini üstlenmiş tarihçiler, toplumbilimciler, ruhbilimciler ve tabii ki sanatçılar, edebiyatçılar için özellikle dikkate değer. Sakın Kafka *Dava'*yı, *Değişim'*i rüyasında mı gördüydü?

Yine Baştide'e göre, acaba rüyalar tarihçiye belgeler, tanıklıklar sağlamanın ötesinde, bugün hayatın ta kendisi mi olup çıktı? Öyle ya, iletişim çağı: Artık herkes her şeyi biliyor, görüyor, işitiyor; ama yapamıyor. Her şeyin hem izleyeni, hem izleneni, ama yapamıyor. Uçaktan bile bile düşüyor, bir uçurumdan aşağı bile bile yuvarlanıyor, bile bile katlediliyor, üstelik de kendi katili kendisi oluyor. Bile bile mutlu olmak da var tabii, ama o da ancak uyku uzadıkça uzayabiliyor, uyanınca bitiyor.

Biliyor ve yapamıyorsak, bizim gerçek hayatımız artık bir rüyadır, demeye getirmekte Roger Bastide.

Şimdi bir kere daha iyice kendi sınırlarım içine, yazının içine çekilmek istiyorum.

Bütün bunlar böyle ve rüyaların yazılması gerekiyor, ama nasıl yazılacak?

Günlükler, mektuplar, anılar, gezi yazıları gibi rüya anlatımı da bir 'ben anlatı’dır. Ama bu 'ben anlatı'nın yazı dili, günlük, anı, mektup dilinden de farklıdır, farklı olmak zorundadır.

Ben bunu önce salt bir biçem sorunu olarak görmüştüm. Şehirnâme, ' Şeyhnâme, emirname, kararname...nin ayrı bi-çemleri olduğuna göre, uyku hayatının bir çeşit nâmesi sayılan yazılı rüyaların da kendi biçemi olmalı. Zaten rüyalar sabahları bir yakma anlatılırken, törensel bir hava vardır: "Dün gece bir rüya gördüm." "Hayırdır tnşaallah." "Hayırın karşı gelsin,"

"ha-yıra yorula, hayrola" vbg... Ama rüya yazımında ne bu törensel deyişler, ne rüya anlatımına özgü "meğer," "sanki", "nasılsa", "gördüm ki..." benzeri deyişler, eylem zamanı, uzam değişimi gibi sorunları çözmemektedir. Eski bir metinde: "Rüya, uçucu bir kuşun ayağı üzerindedir. Tâbir olunmadıkça onun için istikrar, karâr yoktur," diye geçiyormuş. Ancak, uçucu bir kuşun ayağı üzerinde seyreden rüya, asıl yazıya geçişte bir sorun. Çünkü uyku hayatımızda olup bitenlerin uzam ve zamanı değişken, zap-tedilemez, çok hareketli ve sonsuz. Gerçek hayattaki gibi ’is-tikrârlf, 'kararlı' değil hiçbir şey. Şimdi siz bugünkü yaşmızda-sınız ve aynı ânda önünüzden küçük kız olarak yine siz geçiyorsunuz. Ya da kapalı bir odada otururken uçurumdan aşağı yuvarlanıyor- oluyorsunuz. Aynaya bakıyorsunuz, Napolyon'sunuz falan... Bu değişken zaman ve uzamı kâğıda hangi eylem kipiyle raptedeceksiniz?

Rüya Günlüğü defterini konuyla ilgili çeşitli alıntılarla, uyku hayatımız ve burada yaşananların yazımı üstüne incelemelerle, açıklamalarla zenginleştiren Laynee Wild, rüyaları yazarken şimdiki zaman kipinin kullanılmasını öneriyor. Ancak, unutmayalım, yazılmış rüyalar ardarda okunacaktır. Sabah kalkınca bir yakınımıza anlattığımız gibi, herbiri arasından en az yirmi dört saat geçmiş olmayacaktır. Bu nedenle, şimdiki zaman ya da geniş zaman kipiyle yazılmış da olsalar, rüyaların okunması insanda bir yorgunluk, tekdüzeliğin getirdiği bir bezginlik yaratabilmektedir.

Georges Perec'in *La Boutique Obscure* (Loş Dükkân)ını düşünelim. Şimdiki zaman kipiyle yazılmış birbirini izleyen 124 rüya. Genelde bizim anlatılarımızda olduğu gibi araya giren mişli geçmişle, masal edasıyla da çeşnilenmeyen, sürekli 'geliyorum, gidiyorum’ eylem kipiyle yazılı bunlar. Yine de, Perec rüyalarının incelemecisi Roger Bastide, onun anlatımından büyülendiğini söylüyor. Çünkü Perec, tek eylem kipinin yarattığı tekdüzeliği görsel bir dil yaratarak aşmıştır. Hattâ denilebilir ki, Perec'in rüyalarını yazmaktaki tek amacı, bu görsel dili yakalamaktır.

Rüya manzaraları, sesleri, bir hikâyeyi aktarır gibi, salt olay akışıyla ve betimlemelerle anlatılmış olmuyor. Rüyalar bir defalık ve onu yalnız gören bilebiliyor; üstelik gösterilemiyor, sadece anlatılabiliyor. Ama dediğim gibi, Perec, görselleştirmede gerçekten kendi dilinin bir ustası. Öyle sözcükler

seçiyor, öyle sözcük öbekleri yapıyor ki, herbiri renk, hareket, ışık demeye geliyor. Geometrik sözcük yapısıyla rüyanın elegeçirilemez zaman ve uzamını yakalayabildiği bile söylenebilir.

Bilebildiğim kadarıyla latin kökenli dille yazanlar, rüya anlatılarında 'mişli geçmiş'i kullanmıyorlar. Bense, rüyalarımı yazarken, tekdüzeliği kırabilmek, ama asıl rüyanın kendine has 'büyüsüne' biraz yaklaşabilmek amacıyla ve çok seçerek 'mişli geçmiş'i, masalsı anlatımı kullandım. Bunun ötesinde, dilimiz Fransızca, İngilizce'ye oranla rüya zamanındaki ani değişiklikleri aktarmaya yardımcı turnürler bakımından daha zengin. Herhalde bir anlatı toplumu olmamızdan. "Meğer[1], 'değil miymiş' 'Derken' 'Bir de bakıyorum' gibi deyişler, zaptedilemez zamanı ve uzamı yakalayabilmekte bir oranda yardımcı olabiliyor.

Graham Greene, rüyalarını yazarken İngilizce'nin kravatını hiç çözmemektedir. Yeterli bir araştırma yaptığımı söyleyemem, ama Greene bu işe salt bir hikâye aktarım durumu olarak bakmış izlenimi veriyor. Anlatısında sürekli geçmiş zaman eylem kipi kullanarak rüyasını hikâye ediyor. Greene'in rüya anlatımında ilgiyi ayakta tutan, daha çok bu rüyaların konusu, olayların akışı. Bunlar çoğunlukla casusluk hikâyelerine, polisiye kurgulayışlara benziyor. Yazar, rüyalarının meslek hayatıyla da sık örtüştügünü itiraf etmektedir.

Her şeye karşın, görülen, ama başkasına gösterilemeyen, zamanı, uzamıyla son kerte değişken olan rüya hayatının yazılmasındaki engellerin bütünüyle aşılabileceğini düşünmüyorum. Olsa olsa, rüyaların aslına yakın çok iyi bir çevirisini yapmaya çalışabiliriz.

Fantezilerin peşini kovalar, bilimkurgusala ilgi eksikliğimizi sorgularken 'rüya yazmak' sorununa kafayı taktığım 1990 yılından buyana yeni deneyimler içinden geçtim, yazarak yeni şeyler öğrendim, yazılmışlardan yeni bilgiler edindim ve burada bunları özetlemeye çalıştım. Bitirirken ise, Sayın Kafadar'ın değindiği şu noktaya yeniden dönmek istiyorum:

"Rüya Arapça'da zaten GÖRMEK demektir."

Bu tabii, mistik anlamda Allah'ın, Peygamber'in, Şeyhin vb... yüzünü görmek, ruhbilimsel anlamda kendini görmek, tanımak, kendi geçmişinin

üstündeki örtüyü kaldırmak, felsefi bağlamda uyanmak, anlamak, bilince almak, aydınlanmak gibi değerler yüklenmekte. Ama biz Türkçe'de hep 'rüya görmek’ diyoruz. Dahası, rüyayı öztürkçeye çevirip, her türlü bilinçdışı, bilinçüstü/altı hale 'düş' dedik, diyoruz. Uykuda yaşanan (görülen), uyanıkken hayallenen, u^gr uyanıklık arasında ortasına düşülebilen istençdışı 'haller'in hepsini birden 'düş' sözcüğü ile karşılıyoruz. Bu bile, günümüzün üçte-dörtte birini kaplayan uyku hayatımız konusunda anlaşmayı güçleştiren, hattâ çarpıtan bir şey. Acaba, bu noktada, kavramları daha iyi karşılayacak, sözcük dağarcığımızda da zenginlik sağlayacak farklı kullanımlara gidemez miyiz? Şöyle bir şey öneriyorum:

Rüya: Uykuda, bilinçdışı yaşanan(lar).

" Düş : Uyanıkken, yine bilinçdışı, gayri iradi olarak yaşanan(lar).

Hayal: Uyanıkken, ama bu sefer bilinçle, istençle kurulan, kurgulanan (geleceği hayal etmek, birini hayal etmek, bir roman dünyası hayal etmek, bir geziyi tasarlayarak yaşamaya başlamak vbg...)

Kâbus (Karabasan): Uykuda ya da uyanıkken, bir şeyin baskısı altında olmak. (Bu anlamda Bastide'in altını çizdiği, bilmek ama yapamamak durumuna rüyadan öte, karabasan demek daha mümkün.)

Yakın zamanlara kadar, uyur ya da uyanık, bütün bir gerçeküstü/üstgerçek hayatını tek 'düş' sözcüğü ile karşılayan ben, rüya yazımıyla uğraştığımdan beri, neye rüya, neye hayal, neye düş diyeceğimi daha bir açıklıkla biliyorum.

Ocak-Şubat 1995

I. BÖLÜM

(ÇOK ESKİLERDEN)

40

-;- ü-

RUGANLARIM VE KUYU

(Bu rüyayı gördüğümde dön beş yaşlarımda olmalıyım. Hatırlayabildiğim en eski rüyamdır.)

Erkek kardeşlerimle yıkık hanın duvarları içinde oynu-yormuşuz. Duvar diplerinde, aralarında çok iri yapraklı ısırgan otlarıyla çeşit çeşit yabanıl bitki fışkırmış. Tabii ben ısır-ganotunu ısırganotu diye bilmiyorum, sadece bu otların çıplak bacaklarımı daladığını ve beni kaşındırdığını biliyorum. Bacaklarım çok kaşınıyor, ama ben erkek kardeşlerime: "Ne olur buradan gidelim, başka yerde oynayalım," diyemiyorum. Abimin gözü önünden ayrılmamam gerekiyormuş üstelik. Bu nedenle hep o duvar diplerinde, girintilerinde otlar bacaklarımı dalaya dalaya oynamak zorunda kalıyormuşum. Abimin bacaklarında pantolon var; ötekinin, küçük kardeşimin üstünde ünlü kahverengi kadife tulumu. Benim üstümdeki giysi, dizlerimden iki karış yukarda çocuk giysisi. Kısacası, sanki her şey, ısırganotları yalnız benim bacaklarımı dalasın diye düzenlenmiş.

Otlar, taşlar arasında sakınarak yürüyor, minicik minicik adımlar atarak bacaklarımı korumaya çalışıyorum. Duvar girintilerinden birinden çıkıyor, ötekine geçiyoruz. Her geçiş, kardeşlerim için ne kadar kolay oluyorsa, benim için o kadar güç. Üstelik abim bir ara iki duvar girintisi birden geçtiği için, hem ısırganotlarının geniş yapraklarına değmeden taşları atlamam, hem çabuk olup ona yetişmem, hatta ortada giden öteki kardeşimle yanyana gelebilmem hemen hemen olanaksız. Derken, ayağım birden kayıyor, bacağımın biri olduğu gibi ısırganotlarının arasına gömülüyor. Otlar bacağıma sinek-kâğıdına yakışan sinekler gibi yapışıyor, beni delirtecek kadar kaşındırıyor. Bu yetmiyormuş gibi, abim geri dönüp gelmiş, onun gelişine sevinme fırsatı vermeden bilinen, bezdirici yaramazlığıyla sözümona yarı ciddi, bana oyun yapıyor. Ama nasıl bir oyun! Elinde tek sapı üstünde üç iri ısırganotu yaprağı, yaprakları aralıksız yüzümde dolaştırma oyunu... Bir yandan da beni azarlıyor: "Bak, geri gelip seni almam, demiştim, dememiş miydim? Geride kalma demedim mi? Dedim. Neden peşimden gelmiyorsun, neden geride kalıyorsun? Başbelâsı mısın nesin?”

Bir bacağım hâlâ ısırganotlanna gömülü, yüzümde dolaşan ısırganotları yapraklan; abicim, abicim, diye ağlamaya çalışsam, yapma, demek istesem de, hiçbirini yapamıyorum. Salt kaşınıyor, kaşınıyorum. Bir yandan da öteki

erkek kardeşimin dönüp bize bakacağını, şakanın kaka olmaya başladığını anlayacağını umuyormuşum, ama yüzüme gözüme sürtülen ısırgan yapraklardan ötürü onun nerede, ne yapmakta olduğunu bile göremiyorum.

Küçücük beynim yerinden fırlayacak, delireceğim. O derece kaşınmaktayım artık. Dayanamıyorum.

Gözlerimi bir açabilsem kaşıntım biter, diyormuşum bir yandan da. Ama gözlerimi açamıyorum. Artık öyle kaşınıyorum ki, bastığım yeri görmeden, uyanık mıyım, uykuda mi; aldırmadan bacağımı otlar arasından sıyırıp abimin ısırganlarından kaçmaya başlıyorum. Çılgın gibi, arkasına neft sürülmüş at gibi bir kaçış... Ben kaçıyorum, abim de arkamdan koşuyor. Benim önümsıra ise öteki erkek kardeşim koşuyormuş. Gözlerimi çok zorlayarak aralıyor ve hayal meyal görüyorum: Şimdi artık hanın duvarları içinde değiliz.

Üçümüz de güle oynaya tozlu bir yolda koşmaktayız. Kardeşimin sırtında kadife tulumu yerine askılı, eski soluk, paçaları dizlerine kadar inen şortu var. Potinleri de çok eski ve çok tozlu. Kardeşimin o kadar eski ve tozlu potinleri oluşu içimi öyle bir kederle dolduruyormuş ki, belki diyormuşum, babam İstanbul'dan gelirken bize yeni ayakkabılar getirir. Yani, ona getirirken belki bana da getirir. Abimin sarı güzel saçları, koşarken, hop hop ediyormuş.

Az sonra üçümüz birden açıklık bir yere varıyoruz; orada, yumuşacık çimenlerde yuvarlanıyoruz. Derken abimin: "Bu yandan, bu yandan!" diyen sesini işitiyor, onu göremeden kendimi bir su değirmeninin önünde buluyorum.

Burasını biliyormuşum. Yaylasına çıktığımız köyün kaplıcasına giden yolun kıyısındaki su değirmeni imiş. Işıl ışıl akan bir derenin üstünde incecik tahta köprü, köprünün az ilerisinden küçük sıçrayışlarla akan suyun, değirmenin sanki un bulaşığı akımsı kara tahtalardan duvarına küçük ışın dalga-lanışlarıyla vuruşu... Bunlar bana tanıdıkmış.

' içimden kocaman bir sevinç yükseliyor. Kardeşlerime: "işte burasıydı!” demek istiyorum, ama bakıyorum ortada ne abim var, ne öteki. Burada, su değirmeninin yanında yapayalnızım. Hava da kararmak üzere. Nedense çok

uzağa kaçmış olduğumu, abimi çok kızdıracağımı düşünüyormuşum hemen. Düşe kalka onu bulmaya çalışıyorum, ama belli belirsiz de ısırganotu korkusu beliriyor içimde.

Şimdi önümde çakıllı bir yol var. Babam ise bana İstanbul'dan pırıl pırıl rugan ayakkabılar getirmiş, üstten atkılı ruganlar; işte onlar da ayaklarımda. Ayrıca kar gibi beyaz soket-lerim. Bu durumda ayaklarımı, bacaklarımı öyle güzel buluyorum ki, ya ruganlarım çizilirse, diye çakıllı yolda yeterince rahat, çabuk koşamıyorum. Çakıllara sakına sakına basıyor, bir yandan da inen karanlıktan ötürü abimi nasıl bulabileceğimin telaşına yakalanıyorum. Sonunda ruganlarımı çıkarıyor, elime alıyorum; öyle koşuyorum.

(Gözlerimi açarsam ısırganotundan kurtulurum, dediğim zaman, uyanmak istemiş ve gerçekten de gözlerimi açmış olabilirim. Sonra yeniden uyumuşumdur, kendimi su değirmeni önünde buluşum da bu ikinci uykumda olmuştur belki. Belki de ortalıkta erkek kardeşlerim zaten yoktular, ama bir önceki rüyamdan dolayı ben onların da buralarda olmaları gerektiğini düşünmekte-yimdir...)

Onları bulamıyorum. Bu sırada yolumun üstüne bir kuyu çıkmış oluyor. Kuyudan iniltiyle müzik karışımı ince bir ses yükselmektedir. Kuyunun çıkrığı da var. Ses acaba çıkrıktan mı geliyor, yoksa erkek kardeşlerim kuyuya düştüler de, bu onların iniltisi mi, diye eğilip aşağıya, kuyuya bakayım derken, elime aldığım ruganlarımın tekini aşağıya düşürmeyeyim mi?

Ruganımın teki kuyunun içinde iniyor, iniyor; benim de boğazımdan bir sızı kopup, soluk borumdan aşağı oyarak, delerek iniyor.

Sevgili rugan ayakkabımın teki uzun bir süre indi; o ince inilti eşliğinde indi, indi; neden sonra, iniltinin ya da müziğin son notası gibi, ta dipten şıp diye bir ses işittim. Aynı an'da, yüreğimdeki oyuğa bir taş düştü sanki.

"Ayakkabım, ayakkabım..." diye inliyor, kendi iniltimi işitiyordum.

(Kirnbilir, iniltime annem uyanmış, beni kollarına alarak uyandırmış, ruganlarımın tekini kuyuya düşmüş olmaktan o kurtarmıştır. Neden ağlayıp

inlediğimi de hiçbir zaman bilememiştir. Çünkü o yaştaki çocuklar rüyalarını anlatmazlar sanıyorum.)

Şimdi daha büyük bir kuyunun başındayım. Ama nedense artık oraya pabucumun tekini düşürmüş falan değilmişim. Teyzem çıkrığın kolunu çeviriyor, ben de kuyudan, bir kovanın içinde, ta dipte şarkı söyleyen adamın yukarı çıkmasını bekliyormuşum. Ne var ki$_4$6ovanın içine kendimi oturmuş buluyorum. Bir el çıkrıkla beni yukarı çekmiyor, durmadan aşağı doğru salıyor. Kimin olduğunu bilmediğim bir ses de kulağıma: "Şarkı söyleyen değirmen ecesine gidiyoruz," diyor.

Kovanın kenarlarından sarkan bacaklarımı keyifli keyifli sallıyorum. Bacaklarımı sallaya sallaya ben de: "Değirmen ecesine gidiyoruz," diyormuşum. Fakat birden bakıyorum, ayaklarım çıplak: Aaa, atkılı ruganlarım yukarıda kalmış! Şarkı söyleyen su değirmeni ecesine yalınayak gidiyorum!...

Beni tekrar yukarı çeksinler, ayaklarıma ruganlarımı giydirsinler, diye çırpınıyor, teyzeme sesleniyorum, ama sesimi kimseye ulaştıramıyorum.

Sesimi kimseye ulaştıramıyorum. Sesimi kimseye ulaş-tıramıyorum...

Teyzem üstüme eğilmiş:"Susadın mı?" diyordu.

Çıplak ayaklarımla kuyunun derinliklerine doğru iniyorum, iniyorum.

(Uyuyorum.)

YILDIZ YAĞMURU

(Ne zaman zeytin yesem, nerede zeytin yiyen birini görsem, hep elli yıl öncesine ait bu rüya:)

Ankara Kalesi eteklerindeki ortaokulumdayım.

Okul, o okul, ama arkadaşlarım farklı. Sınıfımızı Japon gibi, Çinli gibi kızlar doldurmuş. Kızların örgülü saçlarında yün şişlerine benzer şişler; sıralar arasında kanarya ötüşleri çıkararak koşuşuyor, itişip kakışıyorlar.

Çevremde o kadar çok renkli şiş dönüp dolanıyor ki, bunlardan bir ikisi gözüme batmasın diye, hep başımı kaçırmak zorunda kalıyorum. Yüzümü en çok da pencerelerden yana döndürüyorum. Dışardan bu durumu gören biri olur da, Japonların, Çinlilerin elinden kurtulurum, diye düşünüyormuşum.

Fakat dışardan kimse, hiçbir şey göremez. Pencerelerin camları beyaz yağlıboya ile boyanmış. Buzlu cam gibi: Maviye boyanmalıydı, buzlu cam ışık geçirir, karartmada işe yaramaz.

Kızların beni sözde oyun olsun diye sürdükleri arka duvar dibinde, şişlerden kurtulmak için gözlerimi sımsıkı yummuş, böyle düşünüyormuşum. Bir yandan da, ormanı saran cinler, periler benzeri, kızların kanarya ötüşlerini işitiyorum. Ayrıca, gözlerim sımsıkı yumulu olduğu halde, Mandrake kılıklı iki kızın sıralar üstünde akrobatik hareketler yaptıklarını da görüyormuşum. Birinin elinde küçük yeşil elma var; sözde bu elma değilmiş; bombaymış da, kız onu tavandan sarkan ampule fırlattığı zaman, eğer ampulü tam isabet vurabilirse, başımızın üstünden yıldızlar yağacakmış.

Kendimi bu kadar tehlikeyle bu kadar güzellik beklentisi arasında bir yerde duyuyorum. Tavana bakmakla bakmamak, gözümü açmakla açmamak arasında kalıyorum. Ama yıldızların döküleceği an’ı kaçırmamalıyım, başımı şişlerden kaçırmalıyım, tavana bakmalıyım. Başımı bir yığın şiş arasından güçlükle yukarı kaldırıyorum ve ampul yerine yukardan bir kanarya kafesi sarktığını görüyorum. "Aa, demek kanarya ötüşleri oradan geliyor," dememe kalmadan, bir de bakıyorum, tavandan sarkan şey, en yakın arkadaşım Behire'nin tek gözlü sefertası. Sefertasının üstünde de küçük, yeşil bir elma.

Şimdi Behire ile okulun bahçesinde, bahçe duvarının di-bindeyiz; sefertasından çıkan kara buruşuk zeytinleri yiyoruz.

On-on beş kadar kara zeytini "Bir sana, bir bana..." diye bölüşerek iştahla yiyoruz.

Behire, yan gözle bana bakıp: "Dikkatli ol, şişler boğazına batabilir," diyor.

"Şiş değil, bak zeytin çöpü bunlar," diyorum ben de.

Behire, avucuna topladığı zeytin çekirdeklerini yukarı, havaya fırlatıyor:

"Ah, yıldız yağıyor, yıldız yağıyor!”

Geceymiş, başımı yukarı kaldırmışım; kapkaranlık gökyüzüne bakıyor, bakıyor; yıldız yağmurunun başlamasını bekliyorum.

Birisi parmağıyla yanağıma dokunuyor, "Şişi çek," diyorum ben, ama yanağıma daha sert bir şey değiyor.

(Gözümü açtım; erkek kardeşim. Kalemin ucuyla çeneme dokunuyor.-"Kalk, okula gecikiyoruz." Alacakaranlıkta Kocatepe'den Ankara Kalesi'nin eteklerine doğru yola düştüğümüzde hâlâ umuyordum: Yıldız yağmuru.)

-m-

GÜLBEŞEKER

(Yine ortaokul. Yoksa, lise mi? ÇALIKUŞUhu okuyup bitirdiğim gece:)

İstanbul'da, babamın Yüksekkaldırım’daki apartmanındaymışız. Kapıcının karısı Ermeni madamla annem, odalarda fısıltıyla dolaşıyorlar. Bir şey arıyorlar; yastık kılıfı mı, tava mı? Böyle bir şeyler arıyorlarsa, neden benden gizli, fısıldaşıyorlar, diye düşünüyorum bir yandan da.

Dolaplar açılıp kapanıyor. Ben, bir pencerenin önünde duruyorum, dışarı sarkıp denizi görmek istiyorum, ama nedense dışarı sarkmamla ülke çapında bir felaket kopabilirmiş; öyle hissediyorum. Bu sırada biri omzumdan tutuyor. Bakıyorum, Ermeni madam, rastıklı kaşlarıyla yanımda dikiliyor; üstünde şeker pembesi ferace var. Bakıyorum, yaşmağı, peçesi, eldivenleri, hatta saten iskarpinleri; hepsi pespembe. Sevmediğim bir gülümsemeyle, anlamlı anlamlı: "Beklediğin bu yoldan gelmeyecek ki,” diyor bana, "hadi giyin, bağa üzüm yemeye gidiyoruz..."

Bağa üzüm yemeye mi? Ama babam, abimle beni Kül-lük’te yemek yemeye götürmeyecek miydi?

Asıl bunu düşünmem memlekete ihanetmiş gibi, yürek çırpıntıları içinde giyinmeye çalışıyorum: Asıl görevim Kül-lük’e gitmek değilmiş çünkü,

bağa gitmekmiş! Ne çare, bir türlü giyinemiyorum. Artık şimdi bildiğim Ermeni madam olmayan pembeli kadın da gölge gibi peşimde: "Onu giyme, bunu giy; saçını öyle tarama, böyle tara..." diye diye büsbütün bunaltıyor beni. Meğer annemle fısıldaşmaları beni görücüye çıkarmak içinmiş; bu kadın da aslında *Çahkuşu'nun* Feri-de'si imiş.

BuFeride bana, altın dişiyle gülerek: "Gidelim," diyor. Annemi aranıyorum; yok. Feride, sanki lohusa şekerinden yapılmış. Şimdi gözlerinin içine kadar pembe. Biraz da robota benziyor hatta. Beni sürükleyip götürmek istiyor. "Anne, anne..." diye sesleniyorum; annem beni işitmiyor. Az önce buradaydı, fısıltıyla yastık kılıfı arıyordu ya?

Kendimi iki ihanet arasında duyuyormuşum. Hem annem tarafından aldatılmışım, hem *Çalıkuşu'nun* Feride'si tarafından...

Şimdi artık bilmediğim bir evdeyiz. Evin döşemesi parlak pembe kapitone kaplı. Sedirde sıra sıra tuhaf adamlar oturuyor. Kimi redingotlu, kimi şalvarlı; kimi kara sakallı, kimi matruş, biri de, Necati abi gibi, zabit kılığında; saçlar briyantinli, üniforma ceketinin altında da çizgili pijama pantolonu var. Bu haliyle babamın uzak akrabalarından Necati abiye hiç benzemiyor, ama nedense oymuş işte...

Pembe robot Feride, beni odanın ortasına dikmiş, son derece işveli, edalı:

"Efendiler, işte size gülbeşeker getirdim, buyrun lütfen, buyrun..." diyor, çay kahve ikram eder gibi.

Sakallı adamlardan biri, bağrına sularını akıta akıta şeftali yiyor oluyor o sırada.

İçimde müthiş bir yanma duyuyorum.

Küçük küçük hıçkırıyorum: Ah Feride, sen kendi başından geçen onca sıkıntıyı unutursun da, altın dişler takınıp şimdi nasıl... nasıl?...

Hep öyle, içim dağlana dağlana hıçkırmaktayım.

Feride, adamlara kocaman gümüş bir tepsi içinde kahve sunuyor. Bir yandan da bana gizli bir işaret yapıyor: Hadi, sedirin önünde tepsiyi elimden sen al, demeye getiriyormuş.

Ben ağlıyorum. Gözyaşlarını arasında bakıyorum; meğer sedire sıralanmış çeşit çeşit adamlar, hep aynı adammış. Açık kumral saçları ondüleli Fransızca öğretmenimiz. Karşısında da ben, şimdi, Feride'nin Fransız Okulu'ndaki haliyle durmaktayım. Fransızca öğretmenim, bana anlamlı anlamlı, hatta biraz küçümser gibi gülümseyerek, yan Fransız aksanıyla:

"Haa, demek 'bonbon de rose!' Gülbeşeker?" diyor.

O sıra, Fransızca öğretmenime duyduğum gizli aşk öfkeye dönüşüyor; gözyaşlarını kurumuş, sesim yiğit:

"Hayır, 'bonbon de rose' değil, bonbon be rose!." diyorum.

Bakıyorum, pembe robot ortalarda yok. Ama ben hep aynı şeyi söylüyorum: Bonbon be rose, bonbon be rose!...

Böyle sayıklarken, uyanmışım.

//. *Uyku:*

Feride ile Fransızca öğretmenim evleniyorlar.

Ben, acısını içine gömen soylu sevgiliyi oynuyorum, içimden geçense: Bir çocuk yuvası açacağım. Feride'nin çocuğuna ben bakacağım.

Abim beni dansa kaldırıyor. Çocuk yuvası açmak istediğimi biliyormuş: "Sen hizmetçi misin?" diyor bana. Ben de ona: "Ama Feride öldü, çocuk ortada mı kalsın?" diyorum. "Zavallı Munise!. Zavallı Munise, zavallı Munise," diye sayıklarken uyandım bu sefer de. (Uyanınca Fransızca öğretmenimi başucumda, terli alnımı okşarken bulacağımı umuyormuşum, fakat öyle bir şey olmuyor tabii...)

TEK GÖZ

(Fakülte yıllarım. II. Dünya Savaşı bitmiştir. Bostancı, iskele yanındaki deniz otelindeyiz Bir gece önce, karanlıkta bisiklete binerken önümü göremeyip taş duvara çarptım. Sağ gözüm duvarın sivri köşesine rastlamış, neredeyse çıkıyormuş. 'Tıbbıye'de okuyan abim beni hastaneye götürdü; şimdi kaşım gözüm sargılar içinde; acaba sağ göz kör mü kalacak, kaygılan içinde yatıyorum.)

Çamlık yolunun sağında, Bostancı Plajfnda yüzükoyun yatıyormuşum. Burası her sabah gidip, saatlerce yüzdüğümüz plaj; ortalık günlük güneşlik olmalı, ama ben kumda, karanlıklar içindeyim.

Kolumla gözlerimi kapadım da ondan, diyormuşum içimden: Güneş ısıtmıyorsa, güneşi göremediğimdendir.

Böyle düşünüyormuşum.

Döndüm, sırtüstü yattım, yüzümü yukarı çevirdim, var sandığım güneşe doğru. Yine karanlık. Gözlerim açık değil de ondan, diye düşünüyorum bu sefer; açmaya çalışıyorum, açılmıyor. Gözlerimi açmak için o kadar büyük çabalar harcıyorum ki, sonunda bitkin düşüyorum, ama şimdi ne göreyim!

Gökyüzünde yıldızlar ışıldıyor. Binlerce yıldız...

Bu ışıklı benekleri hayranlıkla izlerken bir yandan da şöyle düşünüyormuşum: Fakat biz, Baudelaire’in *L'Albat*-ros'uyla birlikte denizde yüzmüyor muyduk? Baudelaire de hatta, ilerde, iskelenin ucunda, başında dantelli bir kocakarı gece takkesiyle güneşleniyordu. Ortalık mavimsi, sarımsı bir beyazlıktaydı.

O beyazlığı yine görüyormuşum, ama lacivert atlas üstündeki ışıklı benekler de gitgide çoğalıyormuş. Sürekli olarak birinin yanına öteki ekleniyor; bense hepsinin adını tek tek saymaya başlıyorum. Sayarken adlara dizeler, dizelere yeni adlar karışıyor; dilim gökteki yıldızlar kadar karmaşık, ışıl-daklı bir hal almaya başlıyor: Nedîm, Fuzulî, Suuu, Su, Bakî, sadâ, sadaaa, seda, sefa, sefaa; çifte kayık, Göksü, Göksuuu, Göksu, kal, kemâl, Yahya Kemal, tutuşmuş cam, câm, encam, encaaam, Süleyman, Orhan Veli, Süleymaaan, Süleyman Efendiii, yâân, yuun yunuus, Yunus Emre, Dertli Dolap, Kaz, kâz, kaynamaz, kazan, can, cânâ, canaaa; işte yine

Bâkî, Nef'î, Ruhî. Ruhi, ruhiii, hurufi, hurufî, hurufat, hurufaaat, hat, bi'at, at, kat, katma, katır, kat'iii, nabiii, valeri, Valery, Valeriii...

Derken toplu yıldız adlarına geçiyorum: Verlaine: Küçük ayı; VâlĞry: Büyük ayı. Yıldızlı çatıı/ Ortalık sarın, sarın, sarıı... *Denizci mezarlığı, Denizci mezarlığı...* "La mer, la mer, toujours recommencee!." diye bir çığlık atıyorum sonra ve derken yeniden Verlaine, Verlaine, ver-len, ver-sen, sen, seni, siel, si-el, ”Le Ciel est par-dessus le toit/ Si bleu, si calme..."

Si, si, si, siii, mii, nesi, nesii, Neslmiii, diye fısıldıyorum. Nesimi, Mesnevi, Mesneviii!...

Gördüğüm gülistan rüyadır Belki rüya değil de hülyadır Gitti bülbül hazan edüp güller Gülistanın yerinde yeller eser Eser. Eser? Eser. Mihnet?

Mihnet, Mihnetkeşân, şan, şân, şaaan, şen, şeen... Gül-şen, şen, şan, şante, şantan, kan, kaim, kaim, kaim...

Iç sesim giderek öyle hoş çıkıyormuş ki, neredeyse bu tınıların büyüsüne kapılıyorum. Gece, mayo ile yıldızlar altında olmak bana müthiş bir mutluluk duygusu veriyor. O sırada üstüme bir yüz eğiliyor, sağ gözü bandlı. Bu benim. Yaralı gözümle ben. Ben bana diyormuşum ki: *Yıldızlar ne kadar yakındı başıma...*

Tek gözlü ben, başını yukarı kaldırıyor, bakıyor yıldızlar ağır ağır yükselmekte, tek tek sönüyorlar, içimde bir acı duyuyorum.

Derken yanımda, fakültede okutulan *Morceaux Choisis* kitabımızdan çıkma bir adam beliriyor, için için onun Atatürk olması gerektiğine, inanıyormuşum, ama değil. Bu adam basbayağı o kitaptan çıkma Sully Prudhomme. Prudhomme bana

elini uzatıyor, ben itiyorum: "Vazoyu kırdınız siz, gidin, geri

/

kafalısınız!.” diyormuşum.

Üstelik adamcağızın iyi bir yüzü var, vazonun kırılışına kendisi de çok üzülüyor gibi. Sully Prudhomme'un babama benzeyen bir yanı da varmış. Onu babama benzetir benzetmez dikleniveriyor: "Sanki," diyor bana, "aşkını içinize gömdüğünüz Oktay Rifat nedir? Karısını herkesten kıskanıyor!."

içimde daha derin bir yanma duyuyorum: Demek, Oktay Rifat'ın benimle ilgilenmesine hiç olanak yok!

Ağlamak istiyormuşum. Sully Prudhomme ise, başı önünde, kumsalda ağır ağır uzaklaşırken: "Kimimiz yerde, çamurlardayken de. gökyüzünde yıldızlara bakar," diyormuş nedense...

Gidenin ardından: "Tek gözle mi? Tek gözle mi?" diye bağırıyorum, ama tabii sesimi işittiremiyorum. Sully, bana sağır kalıyor. Bense sayıklamaya başlıyorum: Kimimiz yerdeyken/ tek gözle/ tek gözle/gökte/ ki/ yıldızlara/ bakar...

Beri yandan, hile yaptığımı, 'tek göz' sözünü araya kendimin eklediğini biliyormuşum. Hemen düzeltiyor ve üstüste yineliyorum:

"Kimimiz yerde, çamurlardayken de, gökyüzünde yıldızlara bakar."

"Kimimiz yerde, çamurlardayken de, gökyüzünde yıldızlara bakar."

(Yıllar sonra bu sözün Oscar Wilde'a ait olduğunu öğreneceğim ve bu rüyamı hatırlayıp kendimi tam da çıldırmanın eşiğinde duyacağım. Çünkü o tarihlerde ben. Oscar Wilde ile Sully Prudhomme'un aşağı yukarı aynı tarihlerde yaşamış olduklarım, aynı dönem yazarları olduklarını bile bilmiyordum. Bildiğim tek şey, sınıfta bize ezberleti-

len Sully Prudhomme şiiri. Tek bir şiir: Le Vase Brise. Ama tabii buraya liseden, Ağâh Sırrı Levend'in özetin özeti edebiyat tarihi kitabından geçerek geliyorum.)

(Arasıra rüyalarımda hâlâ sayıklarım: Cân, câm, encam, Süieymaaan! Ruhî, hu-rufı, hurufaaat, hat, bi'at, kat, Kat'iii! Na-biii, Nabî, Valeri,

Valeriii, Valeryyy! Verlaine, ver-len, sen, seni, senii, siii, si.. Si bleu, sicalme, Kaim, kaim...)

KEDERLİ KAPLUMBAĞA

(Liseyi bitirdiğim yıl. Ankara, Meşrutiyet Caddesi, Hatay Sokak, No: 11. Çatı katı. İri iri boz farelerin apartıman çatısından evi bastıkları yaz.)

Abim İstanbul'da, Tıp Fakültesi'ne gideli beri evde bir oda boşaldı. Şimdi benim de kendime ait bir odam var. Odanın çatı arasına giren bir yüklük/dolabı da var. Sonra, babamın armağanı, gardrop/şifoniyer/kitaplık; üç amaçlı ilk 'möblem'...)

Bunları mutlulukla düşünüyorum, hissediyorum. Tıpkı günlük hayatta olduğu gibi. Ama, gece hayatındayım. Uykudayım.

Uyuduğumu biliyormuşum. Şunu da: Yaz tatili başladı. Abim, bugün yarın İstanbul'dan döner gelir: odamı ona geri vermem, fakat o, buraya baskınlar düzenler; yatağımın, yastığımın altında gizlediğim şiirlerimi, yazmakta olduğum romanımı ele geçirir!...

Bu kaygıyla yazdıklarımı ezberime almaya çalışıyormu-

şum:

Yıldızlar ne kadar yakındı başıma/Ne kolay gelirdi bana

Gülmek, şarkı söylemek/Sonra, sonra seni düşünmek yanıbaşımda...

Yalnızca bu şiirimi durmadan mırıldanıyorum; ötekileri ezberlemeye bir türlü sıra gelmiyor, diye tedirginim. Derken bakışlarım, yatağımın ayakucundaki yüklük karanlığına dalıyor. Orada, askıda hem kışlıklarım var, hem de yeni kitaplığımda 'şık' durmayan edebiyat dergilerim, gazeteler... İşlemeli, kar gibi beyaz küçük bir bohçada, muntazam katlanmış aybaşı bezlerim de oradaymış. Onları oradan almalıyım, dememe kalmıyor, ağabeyim güzel, gamzeli yanaklarıyla odamın kapısında beliriveriyor. Ben şimdi yatakta değilim, yüklüğün önündeyim. Üstümde, çok sevdiğim, sütlü

kahve, pamuklu kadifeden elbisem var. Bu elbisenin bana çok yaraştığını abimin bakışlarından anlıyormuşum. Onun üstünde, lacivert takımı.

Odama girmesinden o kadar korktuğum abim, şimdi gözüme beyaz atlı prens giî)i görünüyor. Meğer beni götürmeye gelmiş; dolapta iri boz fareler varmış da, bunlardan uzaklara, uzaklara...

Ancak, her zaman her şeyi bilen abim, küçük bohçamı da biliyormuş. Bana: "Bezlerini almadan gidemezsin," diyor, iyi ama, onları almam için elimi yüklüğe sokmam gerek. Boz fareler orada cirit atarken bunu nasıl yapabilirim? Ayrıca, aybaşı bezlerimi abimin biliyor oluşundan da çok utanıyorum. O ise, acele ediyormuş. Fareler evi su baskını gibi basacakmış da, hemen gitmemiz gerekiyormuş.

Kendimi binbir parçaya bölünmüş hissediyorum. Çok bunalıyorum: Kaçılacak boz fareler, saklanacak aybaşı bezleri, hem kaçılacak, hem kucağına atlanacak beyaz atlı prens: Ağabeyim...

Çırpınırken çırpınırken, kendimi yüklük dolabının öte yanına geçmiş buluyorum. Hepsinden, her şeyden kurtulduğum duygusu içindeyim. Önümde ince uzun bir koridor, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler buradan bana el sallayarak gidiyorlar. Ortaçağ kentleri gibi, taş döşeli, dar geçitlerdeyiz. Bizim Hatay Sokağı'nı da çağrıştıran bir yer.

içimden: "Meğer apartmanın mimarı buraya da gizli bir dehliz yaptırmış!” diye geçiyor.

Bu arada Pamuk Prenses'le Yedi Cüceler gözden kayboluyor, ben yeniden dehlizde farelerin salgınına uğramaktan korkar oluyorum. Abimi aranıyorum, yok. Onu ararken kendimi çöl gibi bir yerde buluyorum. Her yan dümdüz, sarı kumla kaplı. Kum çölünün ortasında, uzaktan nokta gibi bir baş görüyorum. Baş, kuma batıp batıp çıkıyor. Abimin çocuk başı bu. Bu sefer ben onu kurtarmaya koşuyorum. Çocuk başı, dalgalarda boğulmak üzere olan birinin başı gibi, kumlara dalıp dalıp çıkıyor. Bu arada hava kararmış oluyor. Şimdi ben, annemin kırmızı uçlu Gelincik sigaralarının durduğu gümüş kutunun başındaymışım. Kırmızı uçlu sigaralar da sigara değil, herbiri birer elfeneri imiş.

Sigaralardan birini kapıp kum çölüne doğru koşuyorum. Meğer orası çöl değil, çayırlıkmış. Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler’le orada sözleşmişiz de!... Elfenerimle çayırlıkta koşuyorum. Bakıyorum yine diz çökmüşüm, kumlardan bir çocuğu çeke çeke çıkartıyorum. Elfenerini yanıma bırakmıştım; yok. Onu arıyorum şimdi...

Derken derken, bir merdivenaltındayım. Yanımda kimseler yok. Burası bizim, Nallıhan'daki evimizin taşlığından üst katlara çıkılan merdivenin altı. Biliyorum, sağda da geniş bir odunluk olacak. Odunluğun üstündeki mutfakta gümüş yirmi beş kuruşumu düşürmüştüm, yirmi beşliğim tahtalar arasından aşağıya kayıp gitmişti; şimdi odunluğa geçip onu arayayım, derken orada, merdivenaltında insan bakışlı bir kaplumbağa ile karşılaşıveriyorum.

Kaplumbağa bana çok acılı, kederli bakışlarla bakıyor. İçimi, önceki tedirginliklere benzemeyen, derin bir sızı kaplıyor. Kalın kabuğu altında yaşayan bir kaplumbağanın bu kadar kederli bakışlarının olması beni o derece sarsıyor ki, dayanamıyor, uyanmak istiyorum. Çünkü, uyuduğumu biliyor-muşum.

Pişmanlıkla:

"Sen bu kaplumbağanın burnuna çöp sokmuştun," derken uyandım.

(Öyleydi: Geçen hafta, Çankaya'ya çıkarken, Sovyet Elçiliği'nin yanındaki boş arsada gördüğüm bir kaplumbağanın burnuna, acaba şu kaim kabuğun altında ne kadar hayat vardır, diye çöp sokmuştum.)

II. Uyku:

Merdivenaltındaki kaplumbağa hâlâ kederli kederli bana bakıyor. Ama şimdi bu bakışlarda gizli bir düşmanlığı da yakalıyorum. Aynı zamanda içimden: "Ama kaplumbağa burada değil, boş arsadaydı," diye geçiyor. "Eve nereden, nasıl girmiş?"

Hayvanın beni izlemiş olduğunu anlıyor, ürküyorum. Yanında duran ilkokul çantamı almak istiyorum, bana kötülük yapacak, diye alamıyorum. Elfenerim de çantanın üstündeymiş sözde, fakat göremiyorum.

Kaplumbağa ile karşılıklı bakışırken, hayvanın geri yanından sarı bir su fışkırıyor.

"Ama şimdi burnuna çöp sokmadım ki!.." derken uyandım.

III. Uyku:

Bir çayırlıktaydım.

Kaplumbağa olan abim, sırtına beni bindirmiş, gökyüzüne doğru uzaklaşıyor.

Gökyüzü masmavi. Ben, bir yandan uzaklaşan abimle bana bakıyor, bir yandan," çayırlık değil, çöl olacaktı," diye düşünüyorum.

Mavi gökyüzünde süzülüp giden kaplumbağa, arkasında ince beyaz bir çizgi bırakıyor. Tepkili uçaklarınki gibi....

Birlikte o kadar yükselmemize karşın ben, kaplumbağanın hâlâ bana öyle yarı kederli, yarı sinsi baktığını görüyormuşum.

(Uyandım. Yüklük dolabından yana baktım, sanki oradan boz fare ile kaplumbağa arası bir yaratık da bana bakmakta.

Yorgam başıma çektim, ama hayvanın bakışları beni bırakmadı.)

-m-

- TEPEBAŞI
  - PLA'PLANCHE
    - TUTANAK

TEPEBAŞI

Yıl, bin dokuz yüz otuz beşlermiş. Tepebaşı.

İstanbul, Turing Otel’deymişiz. ikinci kattaki odalarda kalıyormuşuz. Bu katın salonunda, tirşe yeşili bir duvarda Doryan Grey’in portresi asılı.

Portresine baktığım Doryan Grey’i şimdi, şöminenin üstündeki yaldız çerçeveli aynanın karşısına dikilmiş, saçlarını briyantinlerken görüyorum. Karşıya, Tepebaşı Gazinosu’na *Dönülmez Akşamın Ufkundayız* şarkısını söylemeye inecekmiş de, sanki onun sahneye çıkmasını ben geciktiriyormuşum.

Ayaklarını görüyorum: Rugan iskarpinleri, beyaz tozlukları var. Tozlukların minik kara düğmeleri düğme değilmiş ama, beşi onu birarada tortop olmuş kurtçuklarmış. Bunu anlayınca, Doryan Grey ayaklarından çürümeye başladı işte, diye geçiyor içimden. Adamsa, kurtçuklara aldırmadan, saçlarını çabuk çabuk tarıyor, merdivenleri hızla iniyor.

O inerken farkediyorum: Meğer bu adam Doryan Grey değilmiş, Münir Nurettin Selçuk imiş. Fakat, Münir Nurettin şimdi Tepebaşı Gazinosu sahnesinde değil, bir gemide. Geminin minberi varmış da, orada mevlit okumakta. Bu sefer de minberdeki kimse Münir Nurettin olmaktan çıkıyor, babam oluyor.

Babam, yanık bir sesle, sanki mevlit okur gibi okuyor:

Diyorlar kül olmaz/Ateş yanmadan/Denizler durulmaz/ Dalgalanmadan...

Babam böyle okurken ben, denizin dalgalanıp dalgalanmadığını anlamak için başımı vapurun lombozundan uzatıyorum (ya da Turing Otel'deki odamın penceresinden) ve uzakta Haliç'i görüyorum. Meğer gemide değilmişim, ne de Turing Otel'deki odamda. Sirkeci’de, başka bir otelin taraça-sındaymışım. Babam, ak örtülü bir masanın başına oturmuş, ömründe hiç içmediği rakıyı içiyor. Bana da: "Annen Tu-ring’de bekliyor, hadi onu alıp gel," diyor.

Soluk soluğa koşuyor, koşuyorum. Bir vapurun merdivenlerinden iniyor, çıkıyor, tayfalara çarpıyor, sonunda annemi sözde Tepebaşı Gazinosu olan yerde buluyorum. Annem, biri kendisini dipçikle zorlamış gibi, sahnede, kıpkızıl, Türk bayrağı renginde saten bir tuvalet içinde dikilmiş, beyaz ipek mendilini avucunda bura bura, gözlerinden de yaşlar süzülerek *Ayşem* tangosunu söylüyor. Piyano'da Doryan Grey.

Doryan Grey, piyano tuşlarına değil, sanki tık tık tık, bir kapıya vuruyormuş. Tık, tık, tık...

(...uyandım. Ben bu Tepebaşı rüyasını Turing Otel'de geçirdiğimiz 1940'Iı yazlarda değil, yıllaaar sonra, 1971'de, Tatvan'dan

Van'a giden bir geceyarısı vapurunun daracık, tabutluk kadar dar bir kamarasında, uzandığım asker battaniyeli ranzadaki on dakikalık bir 'iç geçmesi' halinde görmü-şümdür. Kamaranın kapısı tık tık vurulunca, uyanmıştım. Eski Van Vapuru'nun müret-tabatmdan biri, kaptanın öldüğünü haber veriyordu.

Sonradan Van adlı vapurun ölüsünü de gördüm. Ama denizde değil, karada.)

-H-

VAN'IN ÖLÜMÜ

(Adı Van'dı. Yukarda testekerlek ay, gölü ışıldatırken Tatvan'dan güle oynaya yola çıktı.)

Yıl, bin dokuz yüz yetmiş. Yaldızlı, büyülü bir Haziran gecesi idi. Saatler geceyarısını vurduktan az sonra, Van'a gitmek için biz de ona bindik. Güngör Dilmen, Zehra Ağralı ve ben.

Günlerdir ne bulursak ona biniyor, neresi olursa orada yatıyor; Güneydoğu ile Doğu Anadolu'nun altından girip üstünden çıkmaya çalışıyorduk.

Daha ta Kayseri'den başlayarak Gaziantep ve Diyarbakır'da peşimizi bırakmayan, Elazığ'da bir ara doruğa çıkan aksilikler artık bizi unutmuş

gibiydi.

Tatvan, başlıbaşına bir bayram oldu.

Karayolları .Şube Şefliği'nde konuk edilişimiz, Süphan'a çıkarılışımız, zirvedeki soğuk, sıcak göller, yaylalarda göçerler, duru hava, bol besin ve şimdi işte ışıltılı göl gecesi.

Van Vapuru-; o büyülü ışıltı ortasında bizi bekliyordu; Boğaz’ın yandan çarklılarını andırıyordu.

Dilleri dilimize benzemeyen vatandaşlar çıkınları, sepetleri, keçileri ve çocuklarıyla güverteyi çoktan doldurmuşlardı. Çocuklar analarının dizinde uykudaydı.

Kıyıda bizi uğurlayanlara eşarp, mendil salladık.

Kaptan köşküne çıkan kısa, demir merdiven üstünde beyaz yırtık atletiyle çok şişman kaptan tarafından karşılandık. Ayışığında dağların gölgesi göle vuruyordu; gece dağlar suya inmiş görünüyordu ve kaptanın yüzündeki keyif de bizim yüzümüzde ışıldıyordu neredeyse.

Vapurun kalkma saatine kadar hoşbeş edildi, sonra bize birer kamara verildi. Kamara diyorsam, birinci ve ikinci kaptanların birer saatçik kestirebilmeleri için sanki, birer 'tabutluk' du bu kamaralar. Yine de içlerinde birkaç saat uyunabilir, sabaha Van. pespembe bir ışık altında daha coşkuyla ku-caklanabilirdi.

Vapur saat birde hareket etti. Biz, saat ikide yatmaya çekildik. Kaptan ve ikinci kaptan işbaşındalar. Ateşçiler ocağa kömür atıyorlar. Bizim geçen yüzyıl sonu Mississippi buharlısı, gecenin içinde arada bir neşeli neşeli düdük çalıyor.

Hafif hafif sallanıyor, gölde ilerliyoruz. Çok kirli battaniyenin üstüne eşarbımı serdim, ben de başımı keyifle üstüne koyup öylece uzandım.

Kulaklarımda kaptanın şakaları, fıkraları, kahkahaları; gözlerimde onun yırtık atletli şişman güleç hayali; beşikteymişim gibi usul usul

sallanıyorum...

Nedense beş yaşımda oluyorum. Kendimi çok mutlu duyuyorum. Tepebaşı, Turing Otel'de bulunuyorum; karşıda. Te-pebaşı Gazinosu'nun ışıkları aynalarda kınlıyor. Göldeki ışıltılar gibi, duvarlar ışıl ışıl yanıyor ama, sonra aynada briyantinli saçlı bir adam, sonra kurtçuklar, sonra şarkılar, bir başka otel, annemin albayrak giysisi derken, bunalmaya başlıyor, bu bungunluk ortasında da tık tık, tık tık sesler işitiyorum...

Kamaramın kapısı tıklatılıyordu. Fırlayıp kalktım. Neredeyim? Neredeyim?

Bir korsan gemisinde miyim?

Kamaranın kapısı daha belirgin tıklatılıyor şimdi.

Bir ses:

"Uyudunuz mu? Uyudunuz mu?" diye soruyor.

Neredeyse omuzlarda karşılandığımız bu vapurda kapımı açmamazlık edemezdim.

ikinci kaptan karşımda duruyordu. Yüzü bitkin, on dakika önceki keyiften hiçbir iz yok orada.

Vapurda bir ölüm sessizliği.

ikinci kaptan, uyandırdığı için bin özürler dileyerek üçümüzden birinin doktor olup olmadığını soruyor.

Birinci kaptan kalp krizi geçiriyormuş, cançekişiyor-muş... Demir merdivenlere atılıyoruz. Güngör de, Zehra da, vapurda doktor arıyorlar.

Ama biz, daha demir merdivenin ikinci basamağınday-ken varlığı çevresini ışıklara boğan kaptan sönmüştü, kandil yağı bitivermişti.

Van'a girişimiz elbette pespembe olmadı ve biz gölün o kıyısına artık bir kaptanın değil, Van Vapuru'nun cenazesini götürüyorduk sanki.

(Merdiven altındaki kaplumbağanın kederli bakışlarını o sabah da anımsamıştım sahi!)

O yazın sonu. Ankara sıcaktan hâlâ kavruluyor. Arabadayım. Etlik'de bir arkadaşı görmeye gidiyoruz.

Yol üstünde karayolları makineleri çalışıyor. Çevre yolu bağlantısı yapılıyor. Ortalık sarı bir toz bulutu içinde.

Bu toz bulutu arasında seçtim onu.

Denizde, sisler arasında uzaklaşır gibiydi.

Treylere yüklenmişti. Parçalara ayrılmış, parçalar üs-tüste yığılmış, treylerde, karada öyle gidiyordu. Ayrılan parçalardan birinde okunuyordu adi: *Van.*

Kaptan, karanın sisi arasında gülüyor, bana el sallıyor.

Sarı toz sisi içinde uzaklaşıp gittiler...

(Van'ı bu defa Ankara'nın san toz bulutu içinde, treylerde iki parça görüşüm de tıpkı ilk görüşüm gibi, geceye değil, gündüz hayatıma aittir.)

PANTHEON'A GÖMÜLEN ROMANIM

(1952-53'ler. Ankara Radyosu'hda çalışıyorum. Bitirdiğim Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde öğrenci olan, çok yoksul, çelimsiz, biraz kambur Kâmil'in romanını yazmaktayım. Kâmil, okuyabilmek için aynı zamanda bir gazetede düzeltmenlik yapmaktadır. Romanı yazdığım gecelerden biri:)

Hocamız Prof. Bedreddin Tuncel, sınıfa kucağında kırmızı gözlü beyaz bir tavşanla giriyor. Tavşanı masasının üstüne oturtuyor, eline de bir havuç veriyor. Tavşan, kızıl gözleriyle bize baka baka havucunu kemiriyor; Bedreddin Bey ise bana dönüp:

"Getir şu romanı bakalım, Mösyö Victor Hugo görmek istiyorlar," diyor.

Yazmaya çalışmamın hocam tarafından küçümsen-diğini, alaya alındığını zaten biliyormuşum, ama Allahım, şimdi bir de Victor Hugo'nun alaylarıyla mı karşılaşacağım?

Bir yandan da gözlerim sınıfta redingotlu Victor Hugo'yu arıyor. Arkadaşlarım gülüşüyor, beni gösteriyorlar. Kendimi köşeye sıkışmış tavşan gibi hissediyor, bir yandan da içimden: "Victor Hugo inşallah gelmez, inşallah gelmez!" diye geçiriyorum. Bu arada Bedreddin Hoca eliyle masasına vuruyor:

"Hadi, çıkar şu romanını, çabuk ol! Mösyö Hugo bekleyemezler!"

Bunu derken de, masanın üstünde havuç kemiren beyaz tavşanı gösteriyor. Meğer Victor Hugo bu tavşanmış!

Bütün bir kış, iki sayfacığını çevirdiğimiz *Sefiller* yazarının bu tavşan oluşu nedense beni şaşırtmıyor. Bunu doğal karşılıyorum, ancak onun öyle çoktan karşımda durduğunu anlayınca, daha kötü bir yürek çarpıntısına yakalanıyorum. Sınıftaki arkadaşlarımdan biri, Victor Hugo'ya, yani kırmızı gözlü tavşana bir şey sorsun da, benim Kâmil'li romanım unutulsun, diye bekliyor, umutla çevreme bakını-yorum. Bakınıyorum ama, sıralarda arkadaşlarım yerine kimi kırmızı, kimi yeşil gözlü ak tavşanlar var. Kırk kadar tavşan... Hepsi de romanımı kürsüdeki tavşana götürmemi bekliyormuş!.. Hocam da: "hadi, getir şunu!" diye üsteleyip durmakta. Hem de, şimdi boyundan büyük işlere kalkışmanın cezasını çekeceksin işte, tonunda...

Çare yok, artık romanı ortaya çıkaracağım; ancak roman defteri yanımda değil. Meğer onu ben, bizim Tuna Gaddesi'ndeki evin bahçesinde, havuzun yanında toprağa gömmüşüm.

Şimdi bahçemizdeyim. Etrafımda tavşanlar sıçrayıp duruyor. Her biri bir Victor Hugo olan tavşanlarmış bunlar; roman defterim topraktan filizlenir filizlenmez sayfalarını kemirmeye hazırlanıyorlarmış! Bunların burada ne işi var, sınıfta olacaktık, diye geçiyor içimden: Bir şey değil, benim acılı roman kahramanım Kâmil'ciğin canı yanacak: tavşanlar kemirerek öldürecekler onu!

Kendimi, istemeyerek cinayet işlemiş biri gibi duyuyorum. Tavşanları kovalıyorum, gitmiyorlar. Ah uyansam, bir uyansam, hepsi bitecek! Ama uyanamıyorum ki!...

(Uyur-uyanık, elimi hemen yastığımın altına at-tim; roman defterim yok!

Dehşetle yerimden fırlayıp çevreme bakmıyordum; pikenin altına, duvardan yana, sonra yere, sonra yatağın altına...

Kâbus daha beter sürüyordu: Defterim yastığımın altından alınmış!

Saate baktım: Kahvaltı zamanı, içerden, yemekodasmdan abimin gülüşleri geliyor. Babamın mırıltılı sesi...

Odamdan dışarı fırlıyorum. Delirecek gibiyim. Kâbus, daha da hırpalayıcı biçimde sürüyordu:

II. Uyku: (Belki de değil.)

Roman defterim abimin elinde, babama sayfalarından acele acele bir yerleri okuyor.

Benim içimden ise şunlar geçmekte: Keşke romanımı tavşanlar kemirseydi! Keşke keşke Victor Hugo onu ta o zamanlar alıp Paris kanalizasyonuna atsaydı!..

Uyandım, ağlıyormuşum.

(Rüya/kâbus zamanda ilerliyor. Bir-iki yıl sonra, Paris'te, Rue de Cluny'de, karanlık berbat bir odada uyurken, rüyanın devamını gördüm: Gerçekte, Kâmil'li romanımı yazarken kendimi ilk defa sarı samanlı defterden ak yapraklı deftere terfi ettirmiştim, fakat...)

... Şimdi, sözde aynı romanımın san samanlı yaprakları Panth6on'un karanlık dehlizlerinde uçuşuyormuş. Yırtılmış, dağılmış defter sayfalarında mürekkepli kalemle elyazımı varla yok arası seçebiliyorum. Sayfalar ıslanmış, mürekkebi dağılmış... Katakomb’da ünlülerin yanına böylece gömülen ölü romanım benim!

Uçuşa uçuşa yere düşen dağınık, kirli sayfalar üstüne hâlâ şıp şıp sular damlıyor. O sırada yanımda redingotlu, favorili biri beliriyor. Meğer sayfalar üstüne damlayan sular, su değil, onun gözyaşları imiş! Öyle ağlıyor ki, ben de içimi çeke çeke onu teselli etmeye çalışıyorum:

"Non, Monsieur Hugo, non... Ne pleurez pas s'il vous plait..." Hayır, Bay Hugo, hayır, yapmayın. Ağlamayın lütfen...

Kocaman Hugo'yu omuzuma yaslayıp: "Ne pleurez pas, ne pleurez pas..." diye susturmaya çalışırken onun Victor Hugo değil, Hubert Dumas olduğunu görmeyeyim mi?

(Hubert Dumas benim, o tarihlerde Fransız Radyosu'nda çalışan şair-yazar arkadaşım. Bundan aşağı yukarı yirmi yıl sonra, arabasını bile isteye yukardan Manş'a bırakıvererek intihar edecektir. San saçlı, mavi gözlü, şiir gibi arkadaşım... Kâbusun o bölümü anlatılamayacak bir kâbus.)

Nasıl olur? Biz Hubert'le Seine üstünde. Bateaumouche' da, işte şu gezinti motorlarından birinde yemek yemiyor muyduk?

Hubert, hep ağlayarak:

"Romanını gömmeye geldik ya?" diyor.

DUL KADINLI ŞİİR

(1953 Yazı. Halim'le tanışalı neredeyse bir yıl oluyor, ikimiz de aşka inanmıyoruz, ama aramızda 'aşkımsı' bir şeyler var. Dayısının İzmir, Karaburun'daki bağ evinde konuk edilmekteyim. Dayı, geceleri cipte projektörle tavşan avına çıkıyor diye, ilkağızda ona 'katil' gözüyle bakmıştım; oysa bir başka sefer cipe binmiş, tavşanların üstüne projektörü ben sıkıyordum. Hayvancıklar, ışığı görünce, gerçekten, oldukları yerde çakılıp kalıyorlar. Yaz geceleri tavşan ailelerinden birçok üye eksiliyor.)

Ankara'da, Tuna Gaddesi'ndeki evimizin bahçesinde, havuzun başında, mavi çamın altında oturuyormuşum. Aklımda nasılsa dul kalan tavşan karıları var. Vezinli, kafiyeli yazmadığım halde, parmaklarımla hece saya saya şiir yazıyorum:

..Hele romatizmalar yerleşsin bacaklarımda / Gözlerimde kocakarı gözlüğü /Ağzımda dişlik/ Ve yanaklarım buruşuk olsun/ O zaman düşünürüm geçmişi / Gelecekten umutsuz / O zaman düşünürüm /Pencerenin önünde /Elim çenemde/Sokakta /Başı önünde / Geçen duldan ölümü. / Henüz şimdi çok gencim /Kara geceyi/Kara görmek için.

Bir yandan da düşünüyorum: iyi ama bu şiiri ben, dayının bağında yazmamış mıydım? Hani, çardakta toplanmış, yengenin hazırladığı 'tavşan çullama' denen tavşan pane yiyorduk da, yenge bir yandan tabaklarımıza daha, daha çullama koyuyor, bir yandan:

"Bakın, bakın, aşağıdan Şevki'lerin dulu geçiyor!" diyordu hani? Hani sen de birden, 'sokakta başı önünde geçen duldan ölüm...' diye mırıldanmıştın hattâ?...

Şimdi sahiden de, bağ evinin çardağındayız. Ama çullama yemiyoruz; başsağlığına gelmiş birçok kimseyle birlikte, ortadaki siniden üzüm yiyoruz. Yenge, karalar bağlamış, yaslı yaslı:

"Ahhh, ah! Rahmetli bu yılın üzümünü yiyemeden gitti!" diye iç çekiyor.

Meğer, tavşan avcısı dayı ölmüş, az önce başı önünde sokaktan geçen dul, yenge imiş!

Halim'le, Halim'in annesi Avukat Müjgan Hanım da üzüm tepsisinin başındalar. Onlar da başsağlığı dileklerini kabul edenlerden. Bir ara Avukat Müjgan Hanım:

"Bu işin arkasını bırakmayacağım, katili bulacağım!" diyor. Meğer erkek kardeşi normal ölümle ölmemiş, vurulmuş. Avda yanlışlıkla vurulduğu söyleniyormuş, ama Müjgan Hanım, biri tarafından kasden vurulduğuna inanıyor! işin kötüsü, o biri benim!

Halim, bakışlarını çevirmiş, yüzüme ayıplar gibi bakıyor. Her şeyi biliyormuş da..

Ben mavi çamın altında dul kadınlı şiirimi yazarken, dayı cipiyle gelmiş: "Hadi, ava gidiyoruz," demiş. Ben de, Halim'in bütün önleme çabalarına

karşın, bu sefer hiç nazlanmadan, koşa koşa gitmişim dayı ile. Çünkü artık tavşanları bu avcı dayıdan kurtarmak istiyormuşum. Nitekim, o geceki tavşan avında, üstüne projektör sıkıp dayıyı vurmuşum. Ama onun katilinin ben olduğumu, Avukat Müjgan Hanım katil peşine düşünce anlıyorum. Hattâ: "Vuranın peşini bırakmayacağım," derken Halim'in annesinin dayıyı vuranın ben olduğumu bildiğini de biliyorum artık.

Halim olmasa, hadi neyse, diyeceğim, aldırmayacağım ama, Halim öyle ayıplar gibi bakıp durunca, artık ben de elimdeki üzüm salkımını çardaktan aşağı fırlatıp yiğitçe çıkıyorum ortaya. Avukat Hanıma:

"Evet, onu öldüren benim! Gidelim," diyorum.

Halim engel olmaya çalışıyor, Müjgan Hanım ise gülmeye başlıyor.

Ne oluyorsa oluyor, asıl ölenin ben olduğum anlaşılıyor.

Yenge: "Ah canım, dayı seni avda yanlışlıkla vurdu, sonra da kahrından öldü," diye inliyor. Bir yandan da elime bir salkım üzüm daha tutuşturuyor. Bunu 'tavşan çullama' sanıyor, itiyorum. Sininin çevresindeki kalabalık, durmadan üzüm yiyor. Sanki ne birşey işitiyor, ne görüyorlar.

Meğer, Avukat Müjgan Hanımın aradığı katil, aşağıdan geçen dul kadın değil miymiş!

Aklım karmakarışık, uyanırken: *Henüz şimdi çok gencim/Kara geceyi kara görmek için...* diye mırıldanıyordum; unutmadan şiiri bir kağıda geçirsem, diyorum ama, dul kadın kim; kim sağ, kim ölmüş; her şey bulanıklaştıgı için, asıl, şiir bir işe yaramayacak, yeniden yazmam gerekecek, gibi kaygılarla dolup taşıyordum.

Yatağımda oturdum:

"Ölen ben değilim, dayı değil, şiir, şiir!" diye inledim.

Bunu artık uyanıkken söylediğimi sanıyordum; meğer hâlâ uyuyormuşum. Çünkü, gece, Karaburun bağlarında, şiirimi bir çalının dibine gömerken ansızın göz kamaştırıcı bir ışık altında kalmayayım mı? Hapis kaçkınlarını

kovaladıkları cinsten dev bir projektör üstüme sıkılmış; ışık seli bana doğru akıyor, akıyor; vurulduğumu hissediyorum, ama bir yandan da içimden, uykudayım ben, uyanmalıyım, diyorum.

Üzüm bağları korku filmleri aydınlığıyla yıkanıyor şimdi ve ben biliyormuşum: Dayı, projektörüyle bir tavşanı kovalıyor: Beni. Peki, hâlâ vurulmadım mı?

Uyanmalıyım, uyanmalıyım..

- ü-

LEYLAK HENGİM

(Hatırladıkça hafiflik veren tek en güzel rüyam:)

Luzern'in yirmi beş kilometre uzağında, bir dağ köyünün otelindeyim. Kuştüyü yorgana sarınmış, köyün eteklerinden aşağı bırakıyorum kendimi.

Altımda şimdi yemyeşil Afrika ormanları, gizli nehirler, mavi-yeşil göller. Bir miligram ağırlığım yok. Ormanlar, sular üstüne düşen gölgemi seyrede seyrede uçuyorum.

Şeffafım ve leylak rengindeyim.

Leylak rengim aşağıdaki yeşillere, mavilere vuruyor; hep öyle uçuyor, uçuyorum.

Artık sadece bir rengim: Leylak rengiyim. Tülsü...

Yokum

(lik ameliyatım, ilk narkoz. Bir daha hiç böyle gülümseyerek, bu kadar deliksiz bir uykuyu uyumuş olarak uyandım mı acaba?)

- ü-

TÜNELİN UCUNDAKİ IŞIK

Bir yerden bekleniyormuşum. Öyle gecikmişim ki, utancımdan gecikmeden sorumlu bulunmadığımı bile unutmuşum.

Unuttuğum şey, şimdi dar, loş bir koridorda ilerlemeye çalışırken aklıma geliyor: Ben, buraya kadar zaten, olmayan bir yolda yol arayarak gelmişim.

Geciktiğim için çok utansam da, artık hiç değilse dar bir koridordan geçtiğimi biliyorum. İki yanımdan fısıltılar işitiyorum, ama fısıltıların kimlerden geldiğini anlayamıyorum. Sanki, bulunduğum yer bir hapishane koridoru, iki yanda hücreler var da, o hücrelerde yüzleri görünmeyen delikanlıların, adamların fısıltıları bunlar, içimden bir ân, beni bekleyenlerin onlar olabileceği duygusu geçiyor, fakat tam açık değil.

Bir bilinmezlikten başka bir bilinmezliğe düşmüş gibiyim.

Yine de, kesinlikle ilerlemem gerek: Kan ter içinde koşuyor, koşuyorum. Ben koştukça, içinde bulunduğum yerin koridordan çok, bir tünel olduğunu anlıyorum. Ancak, istediğim kadar koşayım, çırpınayım, tünel biteceğine büsbütün uzuyor. Sanki yer altımdan kayıyor da ben, olduğum yerde sayıyorum.

Ansızın çook uzaktan belli belirsiz bir ışık seçiliyor, içimden: "Oh, hele şükür, tünelin ucu göründü," diye geçiyor.

Tünelin ışıklı ucundan doğru bir esinti geliyor. Terliyim, beklendiğim yere vardığımda hastalanmış olurum, diye korkuyorum. Kendi kendime sarılıyor, esintiden korunmaya çalışıyor, bir yandan da tünelin ucuna bir ân önce varmak için çılgınlar gibi koşuyorum. Yine de ilerlediğim duygusunda değilim. Ama ilerliyor olmalıyım, çünkü uzaktaki ışık gitgide yaklaşıyor.

Bu sefer önümü bir tabur asker kesmiş oluyor. Askerler benden pasaport soruyorlar, pasaportu Cenevre pansiyonunda unuttuğumu biliyorum, onları buna inandırmaya çalışıyorum, ama askerler sırıtıyor, derken hırlamaya başlıyorlar.

Meğer bunlar sınır nöbetçileri değil, sınır köpekleriymiş! Üstüme saldırıyorlar. Biri eteğimden yakalıyor, öteki çantamın sapma asılıyor, bir tanesi de keskin dişlerini sol bileğime geçiriyor.

(Küçük büyük rüyalarımda sık sık dişlerini bileğime geçirmiş bir köpek olacaktır ve ben, uyanınca o bilekte hep diş izleri arayacağım, hem de dişlenen yerin acısını duyarak...)

Delirecek gibiyim. Can havliyle tünelin duvarına yapışıyorum. İnce ince terleyen taş duvarda kertenkele gibiyim artık. Islaklıkta kayıyor, kayıyor, tünelin ucundaki ışığa doğru yaklaşıyorum. Ama tuhaf, ışık da bana doğru gelmekte... Gelen kara bir tren değil miymiş?..

Tren, lokomotifin iki iri, korkunç farıyla üstüme doğru hızla geliyor ve ben ne yazık ki artık duvara yapışmış kertenkele de değilim; benim.

Haykırarak uyandım.

Kurtuldum.

(Kurtuldum mu? Cenevre'de, kent dışında, ormanlık, ıssız bir yerdeki pansiyonda kalıyordum. Lokomotif ezdi, ezecek derken, uyanınca, "Neredeyim, neredeyim?" lerle çevreme bakınmış, neden sonra pansiyondaki odamda, yatağımda olduğumu anlamıştım. Tuer Ma Solitude adlı polisiye romanı okurken uyumuşum demek.

Açık kitap yüzümü örtmüş. Bana ezildiğim duygusunu veren bu olmalı. Lambam yanıyor; yeniden okumaya başlıyorum. Geceleri yalnız gezen genç kızlara mussallat bir katil var. Katilin avlandığı yerler de tıpkı benim pansiyonun bulunduğu yerlere benziyor. Ağaçlıklı, ıssız, loş. Ormanın kıyısından bir de trenyolu geçiyor. Katil tam şimdi, genç kızlardan birini bu tren yolunun üstünde, başına çorap geçirerek boğdu. Katil aynı zamanda yörenin polis müfettişinin arkadaşı. Manyağın peşine birlikte düşüyorlar. Katil sözde arkadaşına yardımcı olmaya çalışıyor, gerçekte ise sürekli şaşırtmaca veriyor, falan...)

II. Uyku:

Tren yanımdan hızla geçiyor. Ben, nasılsa yerde yüzüstü yatmaktayım. Kırlık bir yerdeyim. Buğday tarlası gibi bir yer. Kurtulduğum duygusu içindeyken, gözetlendiğimi hissediyorum. Tünelin başındaki köpeklerin yeniden peşime takıldıklarını, otlar arasında pusuya yattıklarını

sanıyormuşum ama, bakıyorum beni katil gibi bir adam izliyor. Otlar, başaklar arasında koşuyorum, koşuyorum. Sınıra varsam, kurtulacakmışım. Fakat, sınır, derken kendimi loş bir tünelin içinde buluyorum. Yaşadığım bir şeyi yeniden yaşar gibiyim. Tünelin ucunda bir ışık. Işığa doğru atılıyorum. Ama orada kara çizmeli, meşin çeketli üç Nazi askeriyle karşılaşıyorum. Biri bacaklarını pergel gibi açmış, tünelin ağzında dikiliyor. Öteki ikisi birer uçta, tüfeklerinin namlularını alnıma çevirmişler... Saniyeleri sayar gibiyiz: Tak tik, tak tik, tak tik...

(Yıllar sonra Kurosawa'nm Düşler filmini görünce küçük dilimi yutayazdım, aklım başımdan çıktı: Ama ben bunu Cenevre'de, bir pansiyon odasında daha ta ellili yıllarda görmemiş miydim? Munch Müzesi'ndeki rüyam gibi, küçük bir iki ayrıntı farkıyla yeniden yeniden üstelik...)

Tak tik, tak tik, tak tik....

Şimdi tünelin ağzında değilim artık. Bir otel odasın-dayım. Yatağımda. Üstüme bir adam eğilmiş. *Tuer Ma Solitu*-ûfe'ün katiline benziyor. Ellerini boğazıma doğru uzatmış, beni boğacak. Kolundaki saatin tak tik’lerini işitiyorum.

Tak tik, tak tik...

Bu sese uyandım.

(Biri pansiyondaki odamın kilidini kurcalıyor, aynı zamanda da parmağıyla kapıya tık tık vurup duruyordu.

Geceyarısmdan çok sonra. Pansiyon müşterilerinden biri, sarhoşlukla odasını şaşırmış da...)

-m-

BİR DEVEYLE ÖPÜŞMEK

(Alanya, lncekum: 1968 bahan..)

IHI er şey gerçekte olduğu gibiymiş: Yani biz Halim'le kayalık burnun ucundaki küçük deniz evindeymişiz. Evin kapıları, pencereleri yok. Sadece

pervazlar takılmış. Yaban doğanın zehirli örümcekler, yılanlar, kırkayak ve tarla fareleri ile dolu olduğundan henüz habersiziz. Uykumda, camsız pencereden içeri bir devenin boynunu uzatıp bize baktığını görüyorum. Kötü bakışlı bir deve değilmiş, iyi bakışlı bir deve. Öyle ki, onun başını içeri doğru uzatışından ürktüğüm, hattâ çıplaklığımdan utanıp örtündüğüm için üzülüyorum. Kaçınmak istemiyorum da, kaçınıyorum. Çünkü devenin boynu uzadıkça uzuyor, ben yeryatağında duvara doğru kayıyorum.

Artık gidecek yer kalmayınca deve, iri dudaklarıyla gözlerime ıslak öpücükler kondurup usulca çekiliyor. Boynu sanki körüklü, uzayıp kısalan lastik boruymuş da, öyle.

Devenin başı, pencere dörtgeni içinde kalıyor. Bakışıyoruz. Aşk gibi bir şey.

(Yanımda yatana ihanet etmişlik duygularıyla uyandım. Günışmları yüzümü, gözlerimi öpücüklere boğuyordu.)

″ Büyük bir kalabalık, stadyum gibi bir yere toplanmış, bir gösteri izliyor.

Ortalık mavimsi bir aydınlıkta, insanlar başlarını gökyüzüne kaldırmış, hep birlikte aynı yere bakıyor.

Ay patlamış, balonundan asit dökülüyormuş, ona bakı-yorlarmış, ama hiçbir şey yapmıyor, bir şey olmamış gibi duruyorlar.

Gözüm ansızın Bodrum sokaklarına benzeyen, ak badanalı evlerin iki yanlı, inişli çıkışlı dizildiği dar sokaklarda, süt-mavisi bir gölgeye takılıyor. Gölge değil bu; şeffaf, camdan yapılma bir oğlan çocuk. İç organları olduğu gibi görünüyor; sanki beyni, beyninin kıvrımları soluk mavi bir suda yüzmekte.

Cam çocuğun peşine takılıyorum. Eski bir kentin sokaklarından, alanlarından geçiyoruz. Bir yandan da, ya cam çocuk geri döner de beni görür, izlendiğini anlarsa, diye kaygılanıyorum. Pelerinli ve maskeli gibiyim.

Nedense ben, ben değilmişim, Thomas Mann'mışım da,

II. Uyku:

Şimdi laboratuvar gibi bir yerdeyim. Raflarda aynı boyda şişeler dizili. Beyaz gömlekli adamların gözlerinde aynı gözlükler. Birini Osman Şengezer'e benzetiyor, koşuyorum. Ama o, Osman değilmiş, Nurullah Ataç imiş. Ataç, arkadaşım olan kızı Meral'e kendinden daha çok benziyor. Meral ya da Ataç, raflardaki dizi dizi şişeleri göstererek bana diyor ki:

"Montaigne'e göre düzen, kederli ve kasvetli bir erdemdir."

Boğulacak gibiyim. Laboratuvar gerçekten çok kasvetli. Üstelik de Osman Şengezer'i hâlâ bulamadım. Onun yerine Erdek'de, bir çınarın altında Güner’le (Güner Sümer) Sermet Çağan'ı, gözlerini bir yere dikmiş, öyle bakarlarken görüyorum. Ben de o yana bakıyorum. İri bir diken yumağı, çöl fırtınasında, kumlar üstünde kendini büyüte büyüte yuvarlanıp gidiyor. Sermet'in yanında, şimdi küçük bir oğlan çocuk gibi duran Güner'e dönüyor, mırıldanıyorum:

"Bak, o dediğin kuşlar şimdi Ağır ağır çekilip gitti..."

Ama bakıyorum, ortada ne Güner var, ne Sermet. Sadece ufukta uzaklaşan diken yumağı, çöl fırtınasında yuvarlanıp giderek...

Bak, o dediğin kuşlar şimdi

Ağır ağır çekilip gitti... diye mırıldanarak uyandım

(O günlerde YAZSONU'na çalışıyordum.)

ÇIPLAK EMMA BOVARY

(1971'de intihar eden şair arkadaşım Hubert Dumas, bir seferinde arabayla Paris'ten Dieppe'e, Criel-sur-Mer'deki deniz kıyısı evlerine giderken bana: "Bak, Flaubert'in memleketinden geçiyoruz," demişti. 0 gece Criel-sur-Mer'deki evde, karısı Mady ile o, alt kattaki odada yattılar; bana üstteki, tavanı, duvarları çam ağacı kaplı odalarını verdiler. Odada ilk gözüme çarpan, rustik büfe/komodin üstündeki porselen leğen-ibrik olmuştu.)

Mady:

"Yüzünü burda yıkarsın", deyip bana porse

len leğen ibriği göstererek çam kokulu odadan çıkıyor.

Bu evde Hubert ve Mady ile değil, Emma Bovary ile kalıyormuşum. Zaten porselen leğen ibrik de Emma'nınmış. Bir ara, leğene eğilmiş Emma'yı, ensesini silerken görüyorum. Kollar çıplak, korsesi fazla sıkıldığı için göğüslerini dışarı taşıran dantelli büstiyeri ile leğenin başında Renoir kadınlarından biri gibi görünüyor. Ama bakıyorum, gördüğüm şey canlı değil, sahiden de bir Renoir tablosu, ahşap duvarda

asılı. Ancak bu sefer de tablodaki kadın, koyu renk gür saçlarını silkeleyerek doğruluyor, önce tablodan, sonra odadan çıkıp gidiyor. Ben de çabuk çabuk giyinmeye çalışıyorum. Bir yere gidecekmişiz de, gecikmişim..

Şimdi alt kattan Emma Bovary sesleniyor: "Biraz çabuk olamaz mısınız? Rouen'a gidecek posta arabası kalkıyor!"

içimden: "Ama biz romanda değiliz ki, Hubert'lerin evindeyiz," diye geçiyormuş.

Pencereden bakıyorum, dehşetli yağmur yağıyor. Elimde Emma Bovary'nin dantelalı şemsiyelerinden biri, yine de aşağı koşuyorum. Şemsiyesini istemiş de!..

Bir kapının önündeyiz, aynı şemsiyenin altında. Ama bu kapı önü, Criel-sur-Mer'deki deniz evinin kapı önü değil, hava da günlük güneşlik. Biz Emma Bovary ile, güneş şemsiyesi altında ve Rouen Katedrali'nin kapısı önünde dikiliyoruz. Uzaktan bir at arabasının takırtılarını işitiyorum, Emma'ya bakıyorum, yorgun, sabırsız ve çok boyalı. Ortalıkta araba görünmüyor, ama Emma Bovary, sanki beklediği gelmiş gibi arabaya binmeye hazırlanıyor. Dökülen bir yapının pencere önünde bir adam beliriyor. Genç bir adam. Sinsi bakışlı, ince bıyıkları altında sinsi gülüşlü bir adam. Adam, eğilmiş, porselen leğen ibrikte ellerini yıkarken, bir yandan da Emma'ya başıyla: "Hadi gel", işareti yapıyor.

Araba tekerleklerinin sesi yaklaşıyor, yaklaşıyor. Katedralin önü turistlerle dolu. Şortlu kadınlar, gençler.. Fakat Emma, kendi zamanının giysileri içinde; yüzünü örten tüllü büyük şapkasıyla. Şapkanın üstünde irice bir kırlangıç var.

Emma Bovary'nin kolunu tutuyor:

"Sakın gitmeyin," diyorum, ama o, beni dinlemiyor. Görünmeyen arabanın tekerlek sesleri çevremizde dönüp duruyor. Artık karşıda pencere yok; yelekli, papyon kravatlı adam da yok. Bu adam şimdi, katedralin yanında durmakta olan, her yanı kapalı bir-faytonun içinde. Faytonun inik pencere perdelerinden biri aralanıyor çünkü, silindir şapkalı, altın dişli bir adam başı görünüyor. Dönüyorum, Emma Bovary yanımda değil. Onu, kilisenin önündeki alanda, şortlu, tişörtlü turistler arasında çırılçıplak, çok şişman, eti budu sallanarak arabaya doğru giderken görüyorum. Fakat Emma, kendisini giyinik sanıyormuş. Güzelliğinden de çok emin, salına salma gidiyor. Turistler gülüşüyor, şişman, çirkin kadının kıçını çimdikliyorlar, işin tuhafı, tek perdesi kalkmış fayton penceresinde görünen silindir şapkalı adam da altın dişlerini göstere göstere kahkahalar atıyor.

Yerlerde Emma Bovary’nin giysileri sürüklenmekte. Kat kat dantel jüpon, ipek çoraplar, bir çift eldiven, fistolu büstiyer, bir jartiyer, taa ilerde de kırlangıçlı şapka.. Emma Bovary ise şimdi arabaya binmeye çalışıyor, fakat ağır poposunu kaldırıp binemiyor. Az sonra, arkasından koşarken arabanın kapısından Emma'nın içeri sığmayan kıçını görüyorum. Ağlamaya başlıyorum nedense: Emma!..

Katedral bekçisi: "Emma Bovary orada" diye yukarıyı gösteriyor bana. Başımı kaldırıyorum, çan kulesinin çevresinde güvercinler, kırlangıçlar gibi bir dolu Emma Bovary şapkası uçuşuyor.

Meğer, Rouen Katedrali önünde Emma Bovary şenliği varmış. Benim gibi birçok turist bu şenlik nedeniyle orada bulunuyormuş. Tam buna sevinecekken, ardarda birçok fayton önümüzden dörtnala geçmez mi? Faytonların hepsinin kapısında, arabaya sığmayan hep aynı Emma kıçı var; perdeler ise indirilmiş.

Arabalar böyle takırtılarla geçiyor, geçiyorlar....

II. bölüm

(1980 SONRASI)

94

-B-

ÖLÜLER KONUŞMAZ

(İkinci belkemiği ameliyatımdan sonra. Evde yatıyorum. Birkaç hafta sert hareketlerde bulunmamalıyım. Hep sırtüstü:)

Birincisi:

Gerçeğin ayni: Yatağımdayım. Sırtüstüyüm. Yine, o konumda kitap okumanın güçlüğünü yaşıyorum: Kollar çabuk yoruluyor ve ne olsa gözler biraz şaşılaşıyor.

Bir aralık, dinlenmek için kitabı göğsüme kapamış, gözlerimi yumup açmaya başlamışım. Böyle gözkapaklarım sık sık inip kalkarken rüya gördüğüm duygusuna kapılıyorum. Evet, gerçek değil, rüya olmalı. Çünkü annem yatakodası kapısında durmuş, içeride bana bakıyor. Oysa ben annemi birkaç ay önce kaybetmiştim. Fakat bu rüya gibi de değil, gerçeğe çok benziyor. Ben aynı yatakta yatıyorum, annem, nasılım, iyileşecek miyim; yeniden yürüyebilecek miyim, yoksa sakat mı kalacağım, diye kaygıyla bana bakıyor.

Ona: Ben iyiyim, demek istiyorum; dediğimi sanıyorum hattâ, fakat annem beni hiç işitmemiş gibi duruyor. Yüzündeki kaygı anlamı hiç değişmeden...

Bu sefer onun sağ olduğunu biliyormuşum. Artık ölmüş olduğu duygusunu taşımıyorum yani. Ancak, neden lıep öyle kapı boşluğunda durduğunu, o kadar seslenmeme karşın içeri girmediğini anlayamıyorum. Çerçevelenmiş boy resmi gibi, ama tablo büsbütün de cansız değil; annemin yüzünde belli belirsiz kıpırtılar var, hani sanki, yorulma, üzülme, der gibi...

"Anacığım, girsene içeri," diye sesleniyorum ona, seslendiğimden eminim; yanıma gelmesini, elini alnıma koymasını öylesi istiyorum ki... Ama annem

gelmiyor, hep öyle birkaç metre uzağımda, kapı boşluğundan özlemle bana bakıyor. Birbirini o kadar özleyip, birbirine o kadar yakın olup da, dokunamamak, buluşamamak... Beni engelleyen ameliyatım, ama sanki onu engelleyen de bir başka güç, bir yasak var. Sanki, bana yaklaşması, bana dokunması yasak edilmiş! Yine de, "gelsene anne," diyorum. O ise, gizli bir işaretle: "Olmaz," diyor.

Giderek delirecek gibi oluyorum: Neden olmaz ama?

Annem, nasıl oluyorsa, kapı boşluğundan silinip gidiyor. Ona ulaşamamanın acısıyla kalıyorum.

Kitabım hâlâ göğsümde. Düş müydü, değil miydi, bilemiyorum.

Rüya mı, kâbus mu?

Üçünün arasında ancak 'görenin ve duyanın' bilebileceği farklar var.

Bu sefer üçünü birden algılıyorum.

Ertesi gün:

Gündüzleri bana bakan Sultan Hanım, saat beşlerde gitmişti. Ben, birlikte yaşadığım insanın, Halim'in eve gelmesini beklemekteyim. Yine aynı konumda, yatakta, sırtüstü yatıyorum.

Sultan Hanım az önce bana kocaman bir tasta kahvemi verip gitmişti. Kahve kabımı aranıyorum, bulamıyorum. Ama odanın dışında bazı hareketler sezinliyorum. Acaba daha gitmedi mi, yoksa Halim mi geldi? Halim evet, onun ayak sesleri bu.

Kitabı göğsüme bırakıp kapıya bakıyormuşum. Kapı boşluğunda Halim'i değil, yine annemi görüyorum. Orada, öyle, dünkü gibi duruyor. Dünkü gibi olduğunu biliyormuşum. Bana aynı kaygılı bakışlarla bakmakta...

Onu öyle özlemişim ki, yanıma gelmesini çok istiyorum. Ama o gelmiyor, gelemiyor. Orada, çaresizlik içinde, öylece dikilmekte...

Yine:

"Yanıma gelsene anne,” diyormuşum ona.

Çok sevinçliyim, çünkü sesimi işittirebiliyorum. Beni işitmiş belli, çünkü başını iki yana sallıyor. Ancak yine usul bir "Olmaz," işareti. Yine engellenmişlik...

İçimde acı ve özlem, aradaki birkaç metreyi neredeyse soluğumla aşmaya çalışıyormuşum. Nefesimi kapıya doğru gönderiyorum, derin derin soluyup o yana birtakım heceler üflüyorum: Görüyorum işte, harfler, heceler odanın boşluğunda yüze yüze anneme doğru uçuşuyor. Sabun baloncukları sanki... Tam o sırada annemin yanında birinin daha belirdiğini gördüm.

Güner'miş. Kaybı üstünden neredeyse yedi yıl geçmiş bulunan küçük erkek kardeşim Güner. Ama ben hem ona, hem anneme hayattalarmış gibi bakmaktayım. Harfler, heceler odanın boşluğunda uçuşurken Güner'e, mektubumu alıp almadığını sormak istiyorum, sesim çıkmıyor. Çıkmıyor ya, aynı zamanda ben içimden, rüyada ses çıkmaz, diyorum.

Güner'in bakışlarında da aynı kaygı varmış: Acaba yürüyebilecek miyim? Kaygısı öyle büyük ki, sanki engele karşı durmuş da, başını kapı boşluğundan içeri doğru birkaç santim uzatıvermiş...

Ona gülümsemek istiyorum, iyi olduğumu belli etmek için çırpınıyorum, fakat nedense şimdi onlar diri, bense ölüymüşüm. Beni, adı karatoprak olan bir sedyeye bırakmışlar, orada sırtüstü yatmaktaymışım. Biri gelip götürecekmiş, ancak kimseler gelmiyor, mevsimler geçiyor, üstüme karlar yağıyor, kar gözlerime doluyor, ben kalkamıyorum, karın beni gömeceğini düşünüyorum...

Tuhaf ama, hâlâ gülümsemeye, kapı boşluğunda duran annemle Güner'i, iyi, çok iyi olduğuma inandırmaya çalışı-yormuşum...

Ama ölü olduğumu da biliyor, bir taraftan: Ölüler konuşmaz, ölüler konuşmaz... diye geçiriyormuşum içimden.

Kar altından, sedyeden kalkabilseymişim, konuşabil-seymişim, ikisine de hiç değil sesimi işittirebilecek, onları kaygılarından kurtaracak, sevindirebilecekmişim. Fakat olmuyor. Paralanıyorum, olmuyor. Kar,

sesimi usul usul büsbütün boğuyor. Çok acı çekiyorum: Her şeyi biliyorum, biliyorum; yine de olmuyor.

(Şimdi başımda Halim var. Elinde, yatakta okuyayım diye getirdiği yeni dergiler...)

Üçüncüsü:

Son iki günün rüyası, düşü, karabasanı aynı biçimde sürüyormuş. Fakat bu sefer kapı boşluğunda, tam bir aile fotoğrafı gibi, ardarda kaybettiklerimin hepsi duruyor: İki erkek kardeşim, annem ve babam. Dördü de bir arada kapı boşluğuna sığışmak ister gibi durmuş, bana bakıyorlar. Hepsinin de yüzünde aynı anlam: Nasıl oldu acaba? tyileşek mi? Kalkabilecek mi?

Aynı şey: Ben kımıldayamıyorum, onlar gelemiyor.

Bir fotoğrafı uzaktan kucaklar, öper gibiyim. Aile fotoğrafını, özlediklerimi.

Sonra küçük bir şey oluyor: Güner'in başı, bilinmeyen biri tarafından konmuş sınırı birkaç milim aşmış, içeri doğru uzanıyor. Kardeşim dudaklarında muzip bir gülümsemeyle bana sanki şunu demek istiyormuş: Biz geldik!

Ansızın odanın ortasında Gönül Yazar, bembeyaz giysiler içinde, hiç de acılı olmayan bir yüzle:

Üç yaprak var elimizde!... diye bir şarkıyı söylemeye başlıyor.

Ortalıkta ne aile fotoğrafı, ne birşey.

(Üç yıl sonra. İstanbul, Büyükdere:)

Uykuda olduğumu biliyormuşum. Ayrıca, üç yıl önce

Ankara'daki evin yatakodasında, ardarda üç gün gördüğüm aynı mekânlı düş-karabasanı da gayet iyi anımsıyorum. Burada, yine yatakodasının kapı boşluğunda, geride bıraktığım aynı aile fotoğrafını buluyorum. İçimden: Biliyorum, o zamanlar hastaydım, beni merak ediyorlardı, diye geçiyormuş. Artık hasta değilim ki. Neden bana oradan hâlâ öyle kaygıyla bakıyorlar?

Bunu düşünüyorum ama, kendim de iyi olduğumu belli etmek istediğim halde, kalkıp oraya gidemiyor, sevdiklerime, o kadar özlediklerime dokunamıyorum. Aynı olmazlık, çaresizlik...

Onlara seslenmek istiyorum, yine sesim çıkmıyor. İçimden yeniden: Ölüler konuşmaz, diye geçiyor.

Ölüler konuşmaz, ölüler konuşmaz...

Kulaklarımda meltem fısıltısına benzer fısıltılarla uyandım.

Ertesi Gece:

Aynı kapı boşluğu. Bu sefer orada babam tek başına durmakta. Benimle konuşmaya gelmiş de...

Babam gelmiş ve benimle konuşacakmış! Bunu anlayınca derin bir utanca yakalanıyorum. Meğer ben, sağsalim babamı ölü biliyormuşum. Benimle konuşmak istediğine, bunun için gelmiş olduğuna göre, ölü değilmiş işte! Peki ben, ne diye onu çarçabuk 'ölü' diye kabullendim ki? Demek biz onu, diriyken gömdük! O soğuk toprak altında babacığım kimbilir kaç geceler nasıl tir tir titredi... Mezarı yıkıp çıkana kadar kaç günler...

Böyle düşünürken kendim de müthiş titremelere yakalanıyorum. Sanki toprak altına diri diri gömülen benim. Titreme, utanç ötesi, büyük bir suçluluk duygusuna da yakalanıyorum. Babayı çabucak gözden çıkarmış olmanın suçluluğu...

Fakat, tuhaf işte, babam bana son derece sevecen yaklaşıyor. Hiç de, ayıplar, suçlar gibi bir hali yok. Sevgiyle yaklaşıyor, yaklaşıyor, çenemi, yanaklarımı okşamak istiyor sanki... Ama, o kadar yaklaştığı halde, parmaklarıyla bana bir türlü değemiyor.

Değmesine değmiyor da, bu eller, parmaklar şimdi hiç de sevmek, okşamak için bana uzanan eller değil; ansızın babamın beni boğmak istediğini anlıyorum.

Derin utanç ve suçluluk, yoğun bir mutluluk ardından, dehşete kapılıyorum. Babamın beni boğmak istemesi, hani sanki o bilinmez, görülmez yasak olmasa da parmaklarını boğazıma geçirebilse, gerçekten boğabileceği düşüncesi, beni altüst ediyor:

Keşke ölsem! Keşke ölsem!.

Ölmeye hazırım, ama beni boğan babam olmasın!.

TATİL

(Bir-buçuk yaşında babasız kalan Sinan'ın ilkokul yılları:)

Güner'in (Sümer) oğlu Sinan'ı deniz kıyısına götürmüşüm. Güzel bir oteldeyiz. Birlikte birkaç defa gittiğimiz Alanya, Incekum'da, bizim eski evin olduğu yerde kurulmuş motele de benziyor. Fakat, otelin altı çok daha geniş bir düzlük. Orada, ortalama göl büyüklüğünde bir yüzme havuzu da var.

Sinan havuzda yüzüyormuş. Tedirginim, içimden, ya Yalova'da olduğu gibi, biri çarpar da düşerse, diye geçiyormuş. Oysa biliyormuşum, Yalova'da sulara gömülmemişti, kum havuzunun olduğu yerde, "Aman," demeye kalmadan kolan atan oğlan ona çarpmıştı da düşmüştü, başı neredeyse bordür taşına geliyordu...

Kendi kendime sürekli yineliyorum: Burası orası değil, burası orası değil...

Burasının orası olmadığı ayrıca da, etrafta dolaşan zürafalardan ötürü çok belliymiş. Biz Afrika'da, çölün ortasındaki turistik bir oteldeymişiz.

Az sonra zürafaların yanına hayatta hiç görmediğim hayvanlar ekleniyor, ama gözüm hep aşağıdaki göl gibi havuzda. Sinan, mutlu kulaçlar atarak yüzüyor. Ona, zürafalarla bilmediğim hayvanları hem göstermek istiyor, hem görürse ürker, diye çekiniyorum.

Bir ara, yukarda, oturduğum terastan Sinan'ı filin kuy-ruksokumuna, hani sanki koltuk gibi rahat bir kıvrıma oturmuş, çölde giderken görüyorum. Birçok merdiven iniyor, ard-larından koşuyor, koşuyorum, fakat fil, at gibi,

dörtnala gidiyor. Bir çölü geçiyoruz ve fille Sinan, esintide yuvarlanan tortop diken yumağı oluyor.

içimden, bu diken yumağı, o diken yumağı değil, diye geçiyor, bu sefer de: O zaman çöldeydik, Sinan yoktu, fil de yoktu.

Ama düzeltme çabalarımın boş olduğunu biliyormu-şum;. diken yumağının içinde filin sırtındaki Sinan varmış; bilinmezliğe doğru yuvarlanıyorlarmış.

Yine de onları yakalayabilirim, umudu taşıyormuşum, ama bu sefer de kurak yer, yarılıyor, yarılıyor, kocaman bir kuyu ağzı oluyor. Diken yumağının kuyu ağzına doğru yuvarlandığını görüyorum, yetişmek istiyorum, içimde sona kalan bir umutla: Diken belki de kuyu ağzına takılır, aşağı, karanlıklara akıp gitmez!

Soluğumu tutmuşum şimdi, dikenin kuyu ağzında takılı kalıp kalmayacağına bakmaktayım.

SON P E RD E

Birkaç yıldır oturduğumuz çıkmaz sokak yine dirlik vermiyormuş. Çocuk çığlıkları, kaporta sesi falan biryana, şimdi pencerelerden içeri başlarını uzatanlar da var. Sanki kara bir karga sürüsü, dışarda, camların önünü doldurmuş.

Çabuk çabuk bütün camları örtüyor, perdeleri çekiyorum. Durmadan pencere kapatıyor, perde çekiyorum. Bir yandan da, bu evin ne kadar çok kapısı, penceresi varmış, diye düşünüyormuşum. Örttüğüm kapıların, çektiğim perdelerin haddi hesabı yok. Sonsuzluk gibi...

Fakat işte, yorgun bitkin, son perde kaldı, onu da çektim mi tamam; kargalar ordusu beni tedirgin edemez, derken önümde geniş, apaçık bir ufuk görmeyeyim mi? Bir yanda güzel meyilli tepeler, eteklerinden kıvrıla kıvrıla geçen kır yolu... Tertemiz, eldeğmemiş doğa parçası.

insan, böyle bir görünüm üstüne perdesini nasıl çeker, diye düşünmekteyim, ama aynı zamanda da insan yüzlerini cama yapıştırmış kargalardan kurtulmam gerekmekte.

Son perdeyi çekmekle çekmemek arasında bocalarken, meyilli tepelerin eteklerindeki ince, güzel yoldan bir filin geç-

Ligini görüyorum. Filin kıçı koltuk gibi de, oraya bir köylü oturmuş. Dişleri dışarda bir Afrika fili değil bu, yere doğru meyilli sağrısı, ince küçük ip gibi kuyruğuyla bir Asya fili. Ancak, Asya filinin de iplik kuyrukçuğunu yukarı kıvırıp sağrısını nasıl koltuk haline getirdiği bir soru. Fil, kıçına oturmuş, burnunu karıştıran köylüyle birlikte usul usul, salınarak geçiyor. Bu sefer de içimden, bir gece Sinan da file binmişti, ama filin arkası böyle koltuk gibi değildi, diyorum. Üstelik bu filin, Sinan'da olduğu gibi, üstündekiyle birlikte diken yumağı haline gelip çöl fırtınasında yuvarlana yuvarlana gitmeyeceğini de biliyormuşum. Zaten, öyle bir şey olmuyor. Köylü, biraz sinsi bir gülümsemeyle, filin kıçına yangelmiş, hep aynı şekilde, burnunu karıştıra kanştıra uzaklaşıp gidiyor. Örtmekle hem başa çıkamayacağım, hem örtmek istemediğim bu uçsuz bucaksız ufuk penceresinin perdesi önünde yarı hayranlık, yarı şaşkınlıkla kalıyorum.

Tam o sırada iç organlarım sarsılmaya başladı. Meğer biri, evin altına parketmiş su tacirinin pikabını insan dışkısıyla doldurmuş da, su taciri öfkelenmiş, pikabıyla yapının altına buldozer gibi girmiş, apartmanı yıkıyormuş.

(Gözümü, karşıda oturan diplomasız 'mi-mar'm küfürleriyle açtım. Ne olduğunu anlayamadan pencereye fırladım. Baktım, 'mimarımız'ın kiracılarından birinin arabasına, motor kapağı üstüne gece biri çıkmış ve çömelip oraya manda pisliği gibi dışkısını bırakmış. Evsahibi, kim yaptıysa bunu ona yedireceğini haykırıyor, araba sahibi ise ortalarda görünmüyordu. Pencereyi kapadım, perdeleri çektim, perdeleri çektim, ama ne kadar çekersem çekeyim, sanki her yan hâlâ açık.)

II. Uyku (Gündüz)

Kafka'nın Max Brod'a mektuplarını okuyormuşum. Şöyle bir cümleye rastlıyorum: "Elimden gelse toprağın altında, mum ışığında çalışırdım."

içime bir serinlik, dudaklarıma mutlu bir gülümseme yayıldığını hissediyorum.

TERLEYEN DUVAKLAR

Sorunsuz bir eve çıktık, derken, duvarlarından, pencere altlarından sular sızan bir eve taşınmışız. Halim yanımda, ama sanki o, benim gördüğümü görmüyor, suların sızışına aldırmıyor.

Söylesem mi, söylemesem mi? Dikkatini çeksem mi, çekmesem mi? Ah bak, kitap kutularını açıyor, hepsinin ıslanacağını bilmiyor mu?

Söylemeye karar veriyorum:

"Sızıntıları durdurmadan, bir önlem almadan ne diye bütün kitapları, eşyaları taşıdık ki?”

Halim, kitap kutularını boşaltmayı sürdürüyor.

"Dur, önce bir duvar ustası, macuncu, boyacı bulalım..."

Yanımdaki, çok normalmiş, bir ân önce böylece yerleş-meliymişiz gibi, sakin sakin kutuları boşaltmayı sürdürüyor.

Bakıyorum, bir yandan da duvarların tomur tomur terleyişi çok hoş, hamam gibi. Bol bol terliyor duvarlar. Sular, duvar diplerinden ortayere doğru geliyor. Su damlacıklarının pırıl pırıl ışıldayışı büyüleyici, ama kitaplar da ıslanmakta.

Ayrıca ortalıkta bir hamam sıcaklığı, ılıklığı yok; nemli soğuk bir ortamdayız.

Çırpınmaktayım:

"Bir şey yapmalıyız. Bir şey yapmalıyız...”

Aklıma nedense AksaraylI bir usta geliyor. Ustanın kim olduğunu bilmediğim halde, Halim'e:

"AksaraylI ustayı bulalım, o çaresine bakar," diyorum. Halim, yine oralı değil. Eşyayı, evi hiç gözden geçirmeden çarçabuk taşıtıvermiş de, artık yapacak bir şey olmadığını, böylece yaşayıp gitmemizin normal olduğunu

düşünüyormuş. Hay Allah, nasıl yaşanabilir böyle, sular, terleyen duvarlar içinde? AksaraylI ustayı bulalım...

Artık beni bunaltan, evin sulak hali değil, Halim'in aldırmazlığı, benim kaygılarımı toplu iğne başı kadar umursamaması. Bunalmaktan öte, içim acıyla dolu: Neden bukadar yabancıyız, ne zaman oldu bu, derken dönüp bakıyorum. Halim diye bildiğim kimse, o değil. Tanımadığım bir adam, yeşil sarmaşıklarla kaplı bir duvarın önünde duruyor. 19. yüzyıl sonu giysileri içinde, kont gibi biri. Terleyen duvarlar, ıslanan kitaplar derken, meğer onu unutmuş, çok bekletmişim. Çabuk çıkmamız gerekiyormuş. Hazırlanmak için bir başka odaya geçeyim diye ilerliyorum, karşıma yine sarmaşıklarla kaplı bir kapı çıkıyor. Burası oda kapısı olamaz diyor, başka tarafa yöneliyorum, aynı sarmaşıktı kapıdan bir tane daha... Yerlerde ise şimdi çocuk beşiklerinde boyvermiş süs bitkileri, el arabalarında yeşil soğanlar, naneler, dereotu-maydanozlar... Burnumda taze ot kokusu.

0 telaş arasında ortalıktaki yeşilliklere elimi sürmek istiyor, sürüyorum. Fakat, taze yeşilliklerin incecik sırçadan yapıldığını anlıyorum. Hepsi sert; camdan... Kont gibi adam, beyaz eldivenini dizine sabırsızca vurup duruyor; başka bir kapıya atılıyorum: Sarmaşık kaplı duvar. Üstelik sarmaşıklar dikenli ve hepsi kesici camdan.

Önce olağanüstü güzellikteki duvar terlemesinden bunalırken, şimdi kokusu burnuma çok hoş gelen yeşilliklerin cam, sırça oluşundan bunalmaktayım, çünkü çıkamıyorum, ayakkabılarımı bulmaya gidemiyorum.

Aynı zamanda, uyan Adalet, uyan. Uyanırsan hepsi geçer, diye de çırpınmaktayım.

Orada beni beklediğini sandığım kont gibi adam, tam bu sırada cam şişiren bir camcı ustası olmaz mı? Sarmaşık yapraklarını o döküyor, sırçadan dereotu-maydanozları o yaratıyormuş!

Her şey o kadar büyüleyici ki, bu sefer de uyanmak istemiyorum. Ancak, uyanmayacaksam, cam ustası oluveren adamla gidilecek, gidilmesi zorunlu yere gitmeliyim. Peki nasıl? Yalınayak, gecelikle mi?

Çıkamıyorum ki, demek için dönüyorum, odada yalnız annem var. Şimdi küçük bir kızım, annemse, ne ayıp ettin, der gibi dudağını ısırmakta. Ama sesi çıkmıyor. Konuşmuyor. O zaman annemin ölmüş olduğunu hatırlıyorum.

Sessiz sessiz ağlarken uyandım.

Ertesi Gece:

Annem yine. Giyinmiş kuşanmış, benim de giyinip kuşanıp hazır olmamı bekliyor. Kapılara, duvarlara bakıyorum, ince cam sarmaşıklar yok. İçimden, yeşillikli odadan ne zaman çıktık ki, diye geçiyor. Dün . böyle değildi, üstelik ben yetişkin değildim böyle, küçük bir kızdım. Annemi ölmüş biliyorum, oysa ölmemiş. Kendisini ölü saydığımı ya anladıysa?

Bu düşünceyle müthiş sarsılıyorum: Annem ölmüş gibi, bütün giysilerini yoksullara, kızlar yurduna falan gönderdim! Şimdi ne diyeceğim? Şimdi dolabını açacak ve içini bomboş görecek. Bana, ölen yakınların giysilerini yoksullar yurduna vermek gerektiğini söylemişlerdi!..

Biz şimdi Tuna Caddesi'ndeki (Ankara) evde, annemin odasındayız. Ama oda, evin ilk halindeki geniş yatakodası. Pencerelerden ağaçlar görünüyor. Anneme: Anne, yeşillikleri sen mi çıkarttırdın dışarı, diye sormak istiyorum, soramıyorum. Onlar camdan, demek istiyorum, diyemiyorum. Ayrıca şu da var: Annem bana sarılmak istiyormuş da, sanlamı-yormuş. Sanki biri, sanki o kont gibi adam, bizim birbirimize dokunmamızı yasaklamış!.. Bu dündü anne, diye haykırmak istiyor, haykıramıyorum.

Annemin kederli bakışları üstümde ve ben ona hiçbir şey anlatamıyorum.

İnce ince terlediğimi hissediyorum.

Annemi üzgünlüğünden kurtarmak için, terleyen ben değilim, duvarlar demek istiyorum bir yandan da. Ama bakıyorum, annem kederli falan değil, en mutlu günlerinden birinde; çimenliklerde oturuyor. Önünde bir sepet dolusu çilek. Çileklerin saplarını ayıklıyor.

Çimenliğin yanında eski, ağır taşlardan örülmüş yosunlu bir duvar var. Yosunların arasından incecik sular sızıyor. Sular annemin oturduğu çimenliğe doğru yürüyormuş da, ah şimdi altı ıslanacak, diye telaşlanıyorum. Bir yandan da, bu duvar bizim taşındığımız evin duvarı değil, ama yine ıslak, diye geçiyor içimden. Yine tomur tomur terliyor...

Annem, başını kaldırmadan, gülümseyerek çilekleri ayıklıyor, ben kendimi anneme gösteremiyorum.

Tam o sırada yeşil gözlü bir canavar belirmez mi? Annemin arkasında, ona saldırmak üzere. Ancak büyük çığlıklar atarsam anneme işittirebilirmişim, ama sesim çıkmıyor ki!

Haykırabilsem, uyanacağım...

(Kendimi olağanüstü bir güç harcayarak uyandırdım. Çığlık. Bitkinim: "Gece yaşanınca gündüz ölüyor."

Bunu mırıldanıyordum. Sanki annem karşımda, çayırlıkta oturuyor da, ona söylüyordum. Yeşil gözlü canavar nerede kaldı peki? Uyanarak öldürdün ya onu! Peki annem?

Bakıyorum, çilek ayıklayan annem de yok artık: Yeni bir kâbus...)

- ü-

GOETHE'NİN EVİNDE BULUŞMA

Frankfurt'da Goethe'nin müze olan evini gezmeye gitmişim, ama yazarı bir pencerenin önünde, arkası bana dönük sokağa bakarken göreceğimi biliyormuşum. Goethe, sabah erken, yataktan kalktığı kılığında olacakmış. Yani bacaklarında uzun fanila don, ayaklarında yumuşak pantuflar, sırtında da boğazdan düğmeli bol beyaz pamuklu gömlek. Saçı arkadan ince bir kurdeleyle bağlanmış.

Goethe'yi, bir tabloya bakar gibi, arkadan tam böyle görüyor, bir yandan da, konak kapısı önünde dikilmiş, soluk soluğa öyle, işte beni bekliyor, diye düşünüyorum. Her zamanki gecikmişlik duygusu içindeyim. Kapıyı çalmak

için sol elimi yukarı uzatıyorum; bakıyorum bir tokmağa değil, bildiğimiz apartıman katlarının kapı ziline uzanmışım! Zilin yanındaki minicik pirinç levhada ise *Mme de Sevigne* diye yazıyor. Nasıl olur, ben şimdi Paris'de L'Ile de France'daki evin önünde miyim? Böyle olduğuna göre, Frankfurt'da beni bekleyen Goethe'ye nasıl yetişeceğim peki? Ah işte, büsbütün geciktim! Hem şimdi

Mme de SevignĞ ile ne konuşacağım? "Dostlukların olmadığı yerde beni yalnızlığımdan mahrum bırakma," sözü onun muydu, yoksa Mme de Stael'in mi?

Kokteyllerde falan yarımyamalak tanıdığımız kişilerle karşılaşınca nasıl olunursa, işte öyle, unuttuklarımı hatırlamaya çalışmanın gerginliği içindeyken, kapı birden açılıver-mez mi? Fakat bakıyorum, karşımda Mme de Sevignö yerine Peride Celal Hanım duruyor. Çok şaşırıyorum. Peride Hanım da benimle karşılaşmaktan hiç hoşnut kalmışa benzemiyor. Bu sefer içimden, tabii, bilmeden ona karşı bir hata işledim de ondan, diye geçiyor.

Peride Hanım'a karşı işlediğim hata, gerçek hayatta olmuş bir şey. Ben bunun gerçek hayatta olduğunu biliyor-muşum, öyleyse uykudayım şimdi. Fakat Goethe de beni, gerçek hayatta, konağının penceresi önünde beklemiyor muydu? Şimdi koşup gitsem, Peride Celal Hanım'a büsbütün ayıp olmaz mı? Hem ona anlatmalıyım: Arkadaşım Gökçin, kendisinin çok sevdiği YAZSONU romanımı sizin de çok sevdiğinizi bir dergiden öğrenince, tanışmak istemişti de... Bütün mesele buydu. Ama aslında bir yazara böyle bir nedenle tanışma teklif edilmez ki, bir ân düşünemedik, ayıp ettik... falan gibi birbirini tutmaz bir şeyler söylemek istiyorum. Fakat Peride Hanım eşikte durmuş, benim kıyıya çekilmemi bekleyerek öyle tepeden bakıyor ki, içimden geçen cümlelerin hiçbirini söyleyemiyorum. Bu sırada yazar, nasılsa kıpkızıl saçları üstüne tirşe yeşili bir bere giymiş olarak, dantel eldivenli elini içeri uzatıyor; oradan kendisine verilen bir şemsiyeyi alıyor, zeytin yeşili taftadan uzun eteklerini hışırdatarak yanımdan geçip gidiyor; ilerde kendisini bekleyen bir atlı arabaya biniyor. Ama koyu yeşil tafta eteğin hışırtısı heryanı sarıyor, uğultu gibi, büyüdükçe büyüyor. Bu sefer kendimi koyu bir ormanda sanıyorum.

Atlı araba ormanın içinden geçen ince bir yolda çıngırak sesleriyle uzaklaşıyor. Arabanın arkasından koşmak, "SelmaL." diye bağırmak

istiyorum, ama ikisini de yapamıyorum. Sözde, arabaya binip giden Peride Celal değil, gazeteci dostlarımdan Selma Tükel imiş!

Arabaya yetişseydim koskoca Goethe'yi daha fazla bek-letmezdim, diye, yerinden bir milim kımıldamayan ayaklarımla koşmaya çalışırken, bir fino sol kolumun bileğine saldırmaz mı? Köpek, ince sivri dişlerini bileğime geçirmiş, bırakmıyor. Kolumu çekiyorum, öteki elimle finonun başını itiyorum, boş! Hayvan dişlerini etime daha kötü geçiriyor. Ben kurtulmak istedikçe dişler derine, daha derine batıyor...

Uyanıyorum, bakıyorum, sanki sol bileğimde köpek dişi

izleri...

II. Uyku:

Goethe'nin sırtı dönük beklediği bol ışıklı, yerleri tahta döşeli odaya giriyorum. Beni köpeğin dişlediğini, gecikmemin bu yüzden olduğunu biliyormuş. Ben de zaten ona bileğimdeki köpek dişi izlerini göstermeye hazırlanıyorum.

Ona doğru ilerlemekteyken Goethe dönüyor; bakıyorum, bu adam Goethe değil, ışıl ışıl ak güzel saçlarıyla babam.

Babam meğer ölmemiş, birbirimizi çok özlemişiz de Frankfurt’da Goethe'nin evinde buluşmak üzere sözleşmişiz. Babamın kravatı bağlanmamış, ben de içimden: Ah yine annemle araları açık herhalde, diye geçiriyorum. Aman canım sağlar ya, babam beni görmeye gelmiş ya!

Özlemle birbirimize doğru ilerliyoruz. Babam ellerini bana doğru uzatıyor, ben ona sarılmak üzere uzanıyorum; fakat bakıyorum babamın elleri benim boğazımda, parmakları gırtlağımı sıktıkça sıkıyor: Nasıl olur, babamla kucaklaşmayacak mıydık?

Babam beni boğmaya çalışıyor!

içime doğru ağlıyor, ağlıyorum.

Ağlıyor, ağlıyorum.

Sessizce ağlarken yüreğim yanarak uyandım.

(Aynı şeyi eskiden de görmemiş miydim? Babam beni boğmak istiyordu. Bunun acısı, neyse, kâbusmuş, demekle de geçmiyor ki!...)

ANTİKALAR

I

Bratislava, Viyana gibi bir kentin varoşlarındayım. Buralardan kent merkezine gidebilmek için bir araç, tren istasyonu, metro ağzı arıyorum, yok. Dolaştıkça, Londra'da, daha çok Kıbrıs Türklerinin yaşadığı bölgelerden Seven Sis-ters, Finnsbury gibi bir yerlerde olduğumu anlıyorum. İşte şuralarda Finnsbury Park olmayacak mıydı, hemen böğründe de büyük bir metro istasyonu?

Fakat, bakınıyorum bakınıyorum, gidiyor geliyorum, yok işte! Üstelik bir yerden bekleniyorum, gecikiyorum. Gideceğim yere vaktinde gitmezsem, büyük felaket kopacakmış duygusu içindeyim.

Bu sırada birine rastlıyorum. Adama: "Kari Platz'a nasıl gidilir?" (Viyana) diye soruyorum. "Oraya gidecek metro istasyonu nerede?"

Adam bana sağ tarafta, tepelik, yarı otlak, yarı tozlu bir yeri gösteriyor; oraya doğru yürüyorum. İnip çıkıyor, kuru otlar, kurumuş çamur hendekler arasından tökezleyerek gidiyorum. Sonra bir ara epeyce tırmanıyorum. Ama tırmanırken bir de bakıyorum, sol yanım mıcırlı toprak; kayıyor. Sanki ayaklarımın altından tepe kayıp gidiyor ve ben yeryüzü kayıp gidiyormuş duygusu içinde onu kollarımın arasına toplamak istiyorum; sonuçsuz. Yeryüzüyle birlikte kayıyoruz. Bir ara dönüp, tutunacak yer aramak üzere sağ yanıma bakıyorum; uçurum. Uçurumun altı ve ta öteler ise masmavi. Lacivert mavi, derin temiz bir deniz. İçimden, acaba Alanya'da mıyım, Gazipaşa-Anamur arasında falan mıyım, diye geçiyor. Buradan kendimi aşağıya bırakıvermenin çok hoş olacağını düşünüyorum. Böyle düşününce, içimde bir yanma beliriyor, kendimi, yeryüzünü bu durumda terketmeye niyetlendiğim için azarlıyorum. O zaman, pekâlâ, ilerleyelim bakalım, diyorum.

İncecik bir keçiyolu, kömür tozu gibi kaygan toprak. İlerde ise, insanı tedirgin eden bir adam duruyormuş. O adam beni yardan aşağı atmak istiyormuş. Ya buradan kendiliğimden kayıp, denizin derinliklerinde yitip gidişimi görecek ya da beni kendisi aşağı itecekmiş.

Bunu anlar anlamaz, hemen kömür tozu gibi kumlu kaygan mıcırla kaplı tepeye yüzükoyun yatıyorum. Fakat bu arada sol yanım da uçurum oluyor. Ben otuz kırk santim genişliğindeki daracık sırt çizgisi üstünde, gövdemin iki yanı boşlukta, öyle cambaz gibi duruyor, belki, diyorum, bu tehlikeli çizgiyi sürüne sürüne aşabilirim.

İyi ama yeryüzü nerede? Az önce kollarımın arasında değil miydi? Dengeyi bozmaktan çekinerek gözlerimi usulca sağa çeviriyorum, engin maviliğin üstünde beyaz naylon bir torbanın süzüldüğünü görüyorum. Sözde bu, dünya imiş, antika imiş ve ben, antika dünya sulara gömülmüş, diye çırpınıyorum.

Bu arada bir ses: "Pışt, pışt...” diyor. Dönüyorum, bu sefer sol yanımda da, hemen biraz ilerde, takma cam gözlü, fötr şapkalı bir adam. Sinsi bir yüz, sinsi bir ağız. Ardında, iki omuzu gerisinde de daha sinsi iki başka adamın yüzü görünüyor. Üçünün gözleri üstüme mıhlanmış. Pis, çok pis bir duygu yaşıyorum. Benden ne istediklerini bilememenin, bulanıklığın getirdiği duygu. Bundan kurtulmalıyım, diyorum.

İşte her zamanki gibi, hemen hemen yüksek sesle: "Biliyorum, biliyorum, uykudayım, bu bir rüya, kâbus bu. Uyanırsam bitecek, uyanmalıyım," diye sayıklıyorum. Dönüp adamlara sesleniyorum: "Siz öyle bakın durun, uyanacağım, kurtulacağım, bir şey yapamayacaksınız ki..."

Fakat, gel de uyan!

Gam göz, bana böyle pis pis bakıyor.

Müthiş çabalıyorum. Uyanınca bu pis bakışlardan kurtulacağım, şu cam gözden! Uyan, hadi uyan!

Uyanmışım.

2

Mış mıyım? Yoksa uyku uyanıklık arası mıyım? Çünkü işte hâlâ o camdan gözlü adam, yine o sinsi yüzler. Ben de yine: "Bakın durun, bunun rüya olduğunu artık çok iyi biliyorum," diyorum. Yine de uçurumdan aşağı kayıp gidişimi görmek için bu kadar istekle bekleşenler yüreğimi acıyla dolduruyor. Duyduğum korku değil, canımı asıl acıtan, insanların o beklentisi işte... Bu beklentiye karşı direnmekten bitkinliğimi uykuda da ağır biçimde yaşıyorum.

Kendimi aşırı güç harcayarak uyandırdım yine.

(Kalkıp su içtim, biraz kitap okudum, Lire Dergisi'ni karıştırdım, içimden: "Aa, demek Leo Malot dedektif hikâyelerini yazarken masasının üstünde kesik bir el, yambaşında da doldurulmuş bir hayvan gibi, doldurulmuş bir insan cesedi bulunduruyormuş? Çalışma odasına bak!" dedim. Çok bitkindim, yeniden yattım.)

3.

Yokluğumuzda sözde bizim evi birileri temizlemiş. Ama ev, yabancı bir hal almış. Ortalıkta hiçbiri tanıdık gelmeyen bir yığın halı, kilim. Yine bir yığın tozlu, kirli, antika oldukları da su götürür döküntü eşya, isterse antika olsunlar, hiç de hoşlanmayacağım bir mekân yaratılmış burada; bunu isteyen ben değilim ki, diye düşünüyorum. Evde birkaç küçük antika halı bulundurmayı severim ben, halıcı dükkânında yaşamayı değil!

Evin içinde dolaştıkça büsbütün öfkeleniyorum. Benim kendi ellerimle, kendime göre kurduğum bir yeri nasıl değiştirebilirler, diye yırtınmaktayım. Asıl bu, yaşadığım yere başka birilerinin kendi zevklerini egemen kılmaları çileden çıkarıyor beni. Eve elatanlar kimlerse, beni kendi zevklerine göre yaşamaya zorlamaktan ayrıca keyif alıyorlarmış sözde. Bundan ayrıca rahatsızım.

Hem bizim ev küçüktü. Burası hangar genişliğinde bir üst kat. Çalışma köşem diye bildiğim yer ise, tıklım tıkış; antikacı dükkânı gibi. Gözümün önünde Leo Malot'nun çalışma masası da canlanmıyor değil, ama bunun

pek açık adlandırılmış olmadığını biliyorum. En fazla bir haksızlık duygusuyla çevreme bakınıyorum. Hangar gibi, evet.

Burası, koskoca bir blok apartmanın tavan arasıymış. Orada burada kirişler, kolonlar... Buranın güzel ya da çirkin, daha geniş ya da dar olması önemli değil; ben, kendi seçtiğim yerde oturmak isterim, diyorum içimden durmaksızın.

Kolonlar arasında dolaşmaktayım. Pat pat üstüme düşen sıvalar, orama burama dolanan halılar, derken taa ilerde, yeşil abajurlu lambayla aydınlatılmış köşede bir kadının dikildiğini görüyorum. Yüzünün yansı gölgeler içinde. Yine de bu kadının antika dükkânı açmış bir eski sahne sanatçısı ya da sinemada ikinci derecede roller oynamış bir film sanatçısı olabileceğini düşünmekteyim. Ağır bir makyaj, her yanında ağır bol takılar...

Bu sefer, ev diye yanlış yere geldiğim duygusuna kapılıyorum. Eski sanatçıyı yeni antika dükkânında rahatsız ettiğim için ondan özür dilemek üzere, yanma yaklaşıyorum, ama bakıyorum kadının dudaklarında küçümseyici bir tebessüm, bana: "Eviniz böyle daha güzel oldu, umarım memnunsunuzdur?” demez mi? Bu gülümsemede ayrıca, siz isteseniz de, istemeseniz de, burada böyle yaşayacaksınız, anlamında bir şeyler var.

Kadın, ağır takılarla yüklü sol bileğini yeşil abajurun altına doğru uzatmış. Bir de bakıyorum, bileğin yukarı kısmı yok. Karanlıkta kaldı da göremiyorum, diye geçiyormuş içimden. Fakat el, gümüş takılarıyla halıların üstünde dolaşmaya başlıyor. Ne yapacağımı bilmez bir haldeyken, yanımda biri beliriyor. Eğilmiş, yerden kesik eli alıyor, bana uzatıp: "Sen bunu Ayşegül Nadir'e götürüver," diyor.

Dönüp bakıyorum. Bunu diyen Emre Kongar'mış! Em-

re'ye:

"Ben Ayşegül Hanımı tanımam ki,” diyorum. O da bana:

"Canım koş, Mısır Çarşısı’nda kime sorsan gösterir..."

diyor.

Kesik el kolumun altında, koşuyor, koşuyorum. Yokuş aşağı indiğimi sanıyorum.

Oysa, oturduğumuz evin sokağını, Bülbül Sokağı'nı çıkı-yormuşum. Tam da altımızdaki, Suna Hanımların villasına gelince, onların kapı önlerinde, yukardan doğru iki ağır yeşil giysinin sarktığını görüyorum. Sözde bu giysiler bizimmiş, onları eve götürmem, sokaktan kaldırmam gerekiyormuş.

Bu arada kolumun altına bakıyorum, kesik el, gümüş takılı bilek falan yok. Bende, önceye ait hiçbir düşünce, duygu da yok. Bir yerden dönüyor, bu ağır yeşil giysilerle karşılaşıyorum. Mutlaka taşınması gerekli, ama taşınması da çok güç. Onları sırtlanıyor, sürüklemeye başlıyorum. Upuzun, biraz da şişirme botları andırıyor. Kendi kendime, iki giysi nasıl bu kadar ağır olabilir, diye düşünmekteyim.

Yük altında ezilmiş, yorgun, evin yanındaki araba park yerine gelince, kendimi birden yüzlerce ’müslüman kardeş' arasında buluyorum. Yanda bir küçük ev vardı, Koç'un yalısında çalışanlar otururdu, ama şimdi bakıyorum o kulübenin yerinde yeller esiyor. Oraya da, başka her tarafa da mescitler, 'kâbe'ler kurulmuş. Çarşaflı kadınlar, ak uzun entarili adamlar arasından bir yol bulup eve girmek istiyorum, ama bir de bakıyorum, apartmanın merdivenleri de ak entarili Araplarla dolu. Meğer bütün katlar mescit yapılmış. Ortalık ’müslüman kardeşlerin' bağırışlarıyla, duaları, ezanlarıyla çın çın ötüyor. Ben, buralara ne oldu, acaba rica etsek de yol açsalar, evimize girebilsek, demek üzere ’mescit’lerden birinin kapısını çalıyorum. Kapıya Batılı giysiler içinde sakız çiğneyen bir kadın çıkıyor. O benim önüme düşüyor, merdivenleri tır-' manıyoruz, ama bakıyorum bu sefer tripleks bir evdeyiz. Sözde bizim ev burasıymış da şimdi Ayşegül Nadir buraya kendi eşyalarını yerleştiriyormuş. Şana yol gösteren dansöz kılıklı, sakızlı kadın ortalıkta yok. Sadece Ayşegül Nadir sandığım hoş kadınla karşı karşıyayım. Aslında ben öyle sanıyormuşum, oysa bu kadın, ak ipek giysiler içinde bir başka ’müslüman kardeş’. Ona: "iyi ama ne yapıyorsunuz, nedir bu?” diye soruyorum. Kadın da: "Bu budur işte, bunu buraya yerleştiriyorum,” diyor, iyice yaklaşıp bakıyorum, kadının gösterdiği şey 'Atatürk Kocatepe'de heykeli. Antikaymış.

"Atatürkse, Atatürk; antikaysa antika; bu kadın da Ayşegül Nadirse Ayşegül Nadir! Ben kendi evimde, kendi kurduğum mekânda yaşamak istiyorum,” diye mırıldanırken uyandım.

(Uyandım ama, hâlâ, biraz üzülerek;

"Atatürkse Atatürk, antikaysa antika... " deyip.duruyordum.)

ÜZÜN BEYAZ DUVAR

Küçük bir kızmışım. Bembeyaz, upuzun bir duvarın önünde dikiliyorum. Çevrem de bembeyaz. Beyazlıktan gözlerim kamaşıyor.

Derken üstümde bir gölge beliriyor.. Çok iri bir kuşun kara geniş kanatlarıymış, hareketli gölgeyi yapan bu kanatlarmış. Başımı yukarı kaldırıyorum, ama kuş falan görmüyorum. Üstümde çırpışan kanatlar da yok. Sadece sarı gri buluta benzer bir şey, beyazlığın üstüne inip inip kalkıyor.

Bu bir uzay gemisiymiş, beni almaya gelmiş. Beklemem gereken yer, işte o upuzun beyaz duvar önüymüş, ancak şimdi bakıyorum, daha önce duvar diye bildiğim yer, gölge oyunları için gerilmiş, sanki Amerikan bezinden bir perde. Perdede hafif hafif dalgalanmalar olmakta, içimden, eyvaah, diyorum, yanlış yere gelmişim, hayal perdesini beyaz duvar önü sanmışım!

Çevreme bakınıyorum. O uzun beyaz duvar, şimdi tam karşımda durmakta. Sarı gri gölge bu sefer duvarın üstüne düşmüş, orayı yalayıp geçiyor, yalayıp geçiyor. Ben buradayım, diye haykırmak istiyorum, sesim çıkmıyor.

Ardımdaki hayal perdesi ile karşımdaki uzun beyaz duvar arasında elli adım ya var, ya yok. Buradan oraya geçersem sözde bütün insanlar da hayal perdesinin arkasından kurtulacaklarmış! Onların uzay gemisine binmesine benim öylece perde önünde dikilmem engelmiş!

Büyük bir sorumluluk duygusuyla çırpınırken, bir de ' bakıyorum, sarı gri gölge alev alıyor, alev ansızın beyaz uzun duvarı sarıyor; şimdi karşımda alevden bir duvar görüyor, içimde bir ferahlık duyar gibi oluyorum: İyi ki

perdenin önünde dikilmişim, iyi ki insanlar beyaz duvara ulaşamamışlar, ulaşsalardı yanacaklardı!

Böyle, sevince benzer bir duygu içindeyken, ardımdaki hayal perdesi üstüme devrilmez mi!

Ben şimdi parmak çocuk gibi bir şeyim; üstüme yıkılan perdenin içinde debelenmekteyim; aynı zamanda da yetişkin bir insanım, parmak çocuk halime bakıyorum, onu oradan kurtarmak için bir delik aranıyorum, bulamıyorum. Bir ara parmak çocuk halimdeki yüzüm bana dönüyor; mutlu mutlu gülümseyen bir yüz bu. Sesli sesli:

"Onu niye kurtarmak istiyorum ki?" derken uyandım.

Uyandığımı sanmışım.

Çünkü bakıyorum, parmak çocuk sol elimin üstünde dikiliyor.

"Elimin üstünde değil, uzun beyaz duvarın önünde duracaksın," diyorum ona.

Parmak çocuk, elini gözüne siper edip uzaklara bakıyor, bakıyor:

"Duvar yok ki!” diyor.

Öyle ya, duvar alev alıp yanmıştı, diye geçiyor içimden. Peki hayal perdesi nerede? Orada beyaz bir perde yok muydu?

Arkama dönüyorum’, hayal perdesini göreceğimi sanırken kendimi küçük kız halimle, uzun beyaz duvarın önünde dikilirken buluyorum.

Yeniden başlamam gerekiyormuş.

Hay Allah, yeniden başlayacağım, yeniden başlayacağım... Uyansam da, bir ân önce yeniden başlasam, bir ân önce...

("Yeniden başlamalıyım..." diyerek kendimi zorla uyandırdım.

Neredeyim?

Pire'den bir iki saat uzakta, Aegina Adası'nda, pansiyon kaldığım evin balkonunda uyuklamışım. Karşımda uzun, beyaz bir duvar var: Cezaevi duvarı. Duvarın öteki ucunda, yüksekte, nöbetçi.)

BİR MAKTUL İÇİN D IE M E Ç

(14 Şubat 1990 gecesi:)

Gazete idarehanesi gibi bir yerdeyim. Yanyana masalar, çat, çat, çat yazı makinelerinin sesleri, ışıklı ekranlar, duvarlara asılmış bültenler, afişler... Birini arıyormuşum. Çevreme bakınıyorum, aradığım kimse, onu bir türlü bulamıyorum. Birden: "Vurdular! Öldürdüler!" diye bir haykırış işitiliyor; herkeste bir dalgalanma oluyor. Yere bir yazı makinesi düşüyor, tuşları havada uçuşmaya başlıyor. Sanki alfabenin bütün harfleri boşlukta karmakarışık yüzmekte, bense bunları sinek avlar gibi avlamaya çalışmaktayım.

Ben böyle harf avına çıkmışken, stajyer muhabir kızlardan biri, elinde defter kalem, önüne gelenden öldürülen kimse üstüne düşünceler alıyor. Genç kız, 'merhum' hakkında, ben de bir iki cümle bir şeyler söyleyeyim istiyor. Bakıyorum, parça parça kâğıtlarda birçok yazar-çizerimizin, ünlü sahne, sinema sanatçılarının, müzikçilerin demeçleri. Hemen hepsi de: "Öldürülen kimse şöyle devrimciydi, böyle büyük bir insandı; O, çok değerli bir hâzineydi; en verimli çağında gitti.

O'nu unutmayacağız! Bu karşı devrimci hareketi bütün kalbimle kınıyor, lanetliyorum..." gibi sözler söylemiş. Muhabir genç kız, beni de sıkıştırıyor: "Hadi, bir şey de siz söyleyin, gazete baskıya girecek, yetiştirmem lazım..." diyor. Öyle sıkboğaz ediyor ki, elinden kurtulmak için bir söz bulup söylesem, diye geçiyor içimden, ama bunu yapamayacağımı da biliyorum. (Bütün bunlar bir ân'da, çok çabuk olmakta...)

Kız üsteliyor. Ben tedirginim. Kim ölmüş, niçin öldürülmüş, kim tarafından, bilmiyorum ki!. Bunu bilmemek de çok ayıpmış sözde. Yine de, muhabir kıza, bir şey diyemeyeceğimi, çünkü ölenin kim olduğunu bilmediğimi söylüyorum. Kız, yüzüme tuhaf tuhaf bakıyor, beni korkmuş olmakla suçlayan bakışlar. Sonra da: "E ne olmuş yani, ölenin kim olduğunu, niçin öldürüldüğünü ben de bilmiyorum," demesin mi? Bu arada demeç aldığı

kişilere sormaya başlıyor: "Öldürülen kimmiş?" Ama demeç verenler de onun kim olduğunu bilmiyorlar. Ne de niçin öldürüldüğünü...

Tam o sırada bir ses: "işte katil!" diye bağırıyor.

Ve... Ilhan Selçuk, üstünde Batman'ınki gibi, tenine yapışık deri tulum, makineli tüfeğinin havaya kalkmış namlusundan hâlâ dumanlar tüterek, camlı bir kapıdan kaçıp gidiyor. Meğer, mecbur kalmış, öldürmüş!

Herkesin hakkında "büyük devrimci, değerli insan, hâzinemiz, cevherimiz..." falan gibi demeçler verdiği kimse, arşiv memuru bir kadıncıkmış. Kadın, İlhan Selçuk'a âşıkmış; ona öyle tutulmuş ki, yarı deli hale gelmiş; yazarı sık sık rahatsız etmeye başlamış. Ilhan Selçuk kendisiyle bir kezcik yatsın istiyormuş, ama bir türlü isteğine ulaşamamış.

Bir akşam, gazeteciler için düzenlenen bir toplantıda bir iki kadehçik fazladan içen Ilhan Selçuk, bir yolunu bulup toplantıya katılan arşiv memuru kadınla azıcık oynaşmış, ertesi gün de işyerinde onu bilmezlikten, tanımazlıktan gelince kadın, artık telefonla mı olur, odasına zorla girmeye kalkarak mi; sık sık Ilhan Selçuk'u rahatsız etmeye başlamasın mı? Bunlarla da yetinmemiş, yazarı tehdite başlamış: Evine gidip karısına her şeyi anlatacağını söylüyormuş. Ortada olup biten önemli bir şey yokmuş ama, arşiv memuru bine bin katarak bağırıp çağırıyormuş. Tehditleri o dereceye vardırmış ki, ünlü köşe yazarımız da çareyi kadını öldürmekte bulmuş!

Bütün bu kısacık süre içinde havada uçuşan harfler, patır patır yerlere dökülmeye başlıyor; birçok kimse de, saçılan paraymış gibi bunların üstüne atlıyor. Herkes az önce verdiği demeci geri almaya çalışıyormuş.

Bu arada biri bana arşiv memuru kadının fotoğrafını gösteriyor. Meğer onu tanıyormuşum. Bana: "Size Amster-dam'dan, Ilhan Selçuk'dan bir mektup getirdim, elden verilmesi gerekiyor, gazeteye kadar zahmet ediverseniz..." diye telefon etmiş de, onun için orada bulunuyormuşum. Ama, mektup elime geçmeden kadın yine Ilhan Selçuk tarafından vurulmuş oluyor. Muhabir kız ise, sanki herkes yerlerden demeçlerini toplamamış gibi, yanıma yaklaşıp bana:

"Şimdi bunlar ne olacak?" diye sormasın mı? içimden, iyi ki ben demeç vermemiştim, diyerek derin bir soluk alıyor, bu arada uyanıyorum.

Meğer uyanmamışım. Kendimden hoşnutlukla şöyle bir dönünce, bakıyorum yerde Batman giysili biri yatmakta. Sel-çuk'a aşkından deliren kadın, onu vurmuş da!.

Maktulun başucunda birer mum benzeri Esin Afşar ile Bilgesu Erenus duruyor, sinema kapısında bilet kesenler gibi, demeç vermeyenleri ölünün yanından dışarı çıkarmıyorlar. Herkes de uslu uslu, biletlerini kestiriyor sanki: Minik kâğıda yazılı demeçlerini verip çekiliyor. Esin: "Aşkolsun, hani senin demecin?" derken uyandım.

Oh, çok şükür rüya imiş!..

M İ K İ FARELER

(Kaç gece sonra, aynı rüyanın devamıdır.)

İlhan Selçuk, *Uyuyan Prenses* yerine, *Uyuyan Prens* olarak billur bir tabutta yatmakta. Üstünde nedense rahip giysisi, başında da defne dalından bir çelenk var. Duvarları beyaz bir mağaradayız. Bach çalınıyor. Kendimi yıllar önce gittiğim Rocbrun'de, Fransa-ltalya arasındaki tünelin yamba-şında, kayalıklara kurulmuş küçük Akdeniz köyünde sanıyorum, ama değil, sanki artizanlar arasında değil, bir kata-kombdayım. Ağır ağır billur tabuta yaklaşıyorum. Tabutun kapağını kaldırıp ölüyü öpmeye hazırlanıyorum. Sözde ben dudaklarımı *Uyuyan Prens'*in alnına değdirirsem. Prens uyanacak, hayata dönecekmiş.

içimden: "Esin'le Bilgesu nereye gittiler acaba?” diye geçiyor. Hani benden demeç bekliyorlardı.-.. Hani ben de, kim olduğunu bilmediğim maktul için demeç vermemiştim de, sonradan sevinmiştim, ama demek yanılmışım, demek öten Ilhan Selçuk'muş!.

Bir yandan da bana verilen bu görevin daha fazla geciktirilmeden yerine getirilmesi gerektiğini biliyormuşum. Demeç vermediğime göre, benim üstüme de bu kutsal görev düşmüş meğer. Görevin büyüklüğü karşısında kendimi bir kahraman gibi görüyor, bu duyguyla eğiliyor, dudaklarımı İlhan

Sel-çuk'un alnına değdirmeye hazırlanıyorum. Ancak, bakıyorum, İlhan bana gözkırpmakta! Bir yandan da fısıldıyor: "Cebimde-kini al, arşivdeki kadına götür..."

tçim burkuluyor: Demek arşivdeki kadıncık hikâyesi doğru ha?

Duralıyorum. Ilhan Selçuk, yine fısıldıyor: "Al hadi, çabuk ol..." Ama benim almamı bekleyemeden kendisi, hemen hiç belli etmeksizin bir elini rahip cübbesinin kesesine daldırıyor, oradan bir fotoğraf alıp bana uzatıyor:" işte bu, götür onu arşive!."

Fotoğrafa bakıyorum: Miki Fare'nin siyah beyaz, ağzı kulaklarında bir resmi bu! Çok bozuluyorum; onu geri vermek üzere Ilhan'a dönüyorum ki, billûr tabutun olduğu yerde küçük tahta bir masa, masanın gerisinde de yine bir çift uzun mum benzeri Esin Afşar ile Bilgesu Erenus. Masanın üstünde darmadağınık yüzlerce vesikalık Miki Fare fotoğrafı... Kızlar buraya ne zaman gelmişler, dememe kalmıyor, ikisi birden bana elini uzatmış soruyorlar:

"Biletiniz?"

Miki Fare'mi uzatıyorum, "Geç," diyorlar, geçiyorum.

Kalabalık bir salon. Karşıda bol ışıklı, geniş bir sahne. Sahnede, uzun beyaz aşçıbaşı takkeleri, bellerinde beyaz önlükleriyle birçok Miki Fare var. Telaşla gidip geliyorlar. Bir kısmı da nar gibi bir ateşin başına doluşmuş, döner çeviriyorlar. Meğer bu bir döner partisiymiş, bize döner dağıtılacakmış.

O zaman çok acıkmış olduğumu anlıyorum. Bir yandan da, hay Allah, döneri de hiç sevmem ki, diye kıvranıyorum. Ayrıca, İlhan Selçuk'u öperek uyandırmam gerekmiyor muydu?

(Kıvranarak uyandım. Çok acıkmışım. Ama hiçbir şey yiyemem. Londra'da pansiyon odasmdayım.)

-H-

PLA'PLANCHE

(7 Aralık 1989 gecesi:)

Fransa'da, Manş kıyılarına benzer bir yerde, bir kıyı köyündeymişim. Açım. Ekmek satan yer yokmuş,- bir dilim kek alabilmek üzere bir pastacıya giriyorum. Tek satıcı kadın var, o da çok sert yüzlü. Kek istediğimi söylüyorum, duymamış gibi yapıyor. Bekletiyor, bekletiyor. Yeniden: "Kek," diyorum, hiçbir hareket yok. Sadece faşistler gibi bakıyor.

Sonuçta bir dilim kek veriyor bu kadın, ama param 1 Frank eksik geliyor. Yanımda ayrıca yüz bin Türk Lirası varmış, o 1 Frank'ı ödeyebilmem için bu yüz binliği bozdurmam gerekiyormuş. Parayı nerede bozduracağımı da bilemiyorum; o zaman keki iade ediyorum, ama satıcı kadın almı-yor: "Artık sattım, geri alamam..." "Peki bu parayı nerede bozdurabili-rim?" diyorum, bana ters ters bakarak: "Pla-Planche..." gibi bir şey söylüyor. "Pla-Planche'a gidin, hadi çabuk olun, bekle-yemem..."

Meğer Pla-Planche denen yerde parayı bozacak kimse bir tefeciymiş. Ben tefecinin yerini ararken kendimi sürücüsüz bir arabanın içinde buluyorum. Araba, yokuş aşağı kayıp gidiyor, ben: "Durun, geçtik, ben inecektim!" diye çırpınıyorum. Ama arabada sesimi işitecek kimse yok ki. Bir yandan da, parayı bozduracağım yerin adını unutuverirsem, diye durmadan yineliyorum: Pla-Planche, Pla-Planche, Pla-Planche... Sürücüsüz arabada kayıyor kayıyorum:

Pla-Planche, Pla-Planche, Pla-Planche...

Ters yüzlü pastacı kadın ise gözlerini bana dikmiş, 1 Frankı beklemekte...

ENİS B AT U R ' L U GECE

(22 Şubat 1990. Hayırdır inşallah, çok hoş şeyler görmeye başladım)

Kağıt deposu gibi bir yerde Enis Batur'la karşılaşmışım. Enis, önüme bir tomar Lautröamont şiir çevirisi bırakıyor; pek saygılı:

"Şunlara bir bakıverin, bakalım iyi çevrilmiş mi?" diyor.

Onun tarafından bana verilen bu görev hoşuna gidiyor, ama sınav da hayli terletici: Ya Enis Batur beni deniyorsa?

İçimden bu geçerken şu da geçiyormuş: Deniyorsa, deniyor. Kendisi şiirden anlıyorsa, ben de anlıyorum. Hem zaten şiiri kim açıklayabilir ki? Ayrıca, ikimizin şiirden farklı şeyler anlıyor olmamız neyi değiştirir?

Önüme konan tomara uzanırken, fikrimi daha da geliştiriyorum: insanların bir şeyden ayrı ayrı şeyler çıkarsamaları, hiçbir şey anlamadıklarının işareti değildir!

Bir yandan da: Hayatımda Lautröamont'a bir yakınlık duymuş olsam bari, demekteyim, ama bir de bakıyorum bunlar Lautröamont'un *Chants de Maldorors'*u ve ben bu sefer de, *Chants'lavı* nekadar severim, diye düşünmekteyim. Derken kafam karışmakta, içimde sanki bir band dönmeye başlamakta: Ayrıca, Comte de Lautröamont yerine Isadore Ducasse demeyi yeğlerdim ve ben onu yıllar önce Isadora Duncan'la özleştirmemiş miydim ve artık ne zaman Ducasse'ı düşünsem, Duncan'ı bulmuyor muyum?

Böyle diye diye rüyamda, hem de Enis Batur'un gözleri önünde yarı kadın/yarı erkek; danseden bir şair yaratıyor, sözcüklerle bu dansı canlandırıyorum. Enis ise bu işe hem hayran kalıyor, hem şaşıp kalıyor. Derken kâğıtların arasından iki şiir seçip, çook yukarlardan: "Bunlar kötü, rezalet çeviriler!" deyip önüne fırlatıyorum; Enis'in ödü patlıyor.

(Heyecanla uyandım ki, harıl harıl bir şey aranmaktayım: Hani ben Lautreamont / İsa-dore Ducasse / Isadora Duncan'dan mamul bir şey yaratmıştım, neydi o Allahım, nerede, nasıl bir şeydi, diye kıvranıyorum. Neredeyse Enis Batur'a telefon edecektim, 'danseden şair' sizde mi?" diye...)

Uykumda: Çok şükür, telefon etmeden uyandım! diyordum.

DAĞILAN PARÇALARIMI TOPLAMAK

(1990, kış. Paris-Londra-Paris yolculuğu. Gittiğim her müzede çabucak yoruluyor, gideceğim her tiyatro, sinema gözüme çok uzak görünüyordu.

Hele Mus6e d'Orsay'ı, otura kalka o kadar üstünkörü gezebilmiş olmak! Ama artık evdeyim. Bitkinlik sürüyor:)

Yine Paris'te, Musfie d'Orsay'daymışım. Uykuda olduğumu biliyorum; daha geçen ay bu müzeyi gezmeye çalıştığımı, gezerken kendimi taşımakta güçlük çektiğimi de biliyorum.

Şimdi bu eski garın müze halini görmeye yine gelebildiğim için sevinç duymaktayım. Gerçekteki gibi; Yine güneşli ama soğuk bir Paris günü. Müzenin dış duvarları, tıpkı tren istasyonu olduğu günlerdeki gibi. Günışınları içeriye, yine tepeden, camlı kubbeden süzülüyor.

Orta katta durmuş, aşağıdaki galerilere bakıyorum. Geçen defa, 18. yüzyıl möblelerinin sergilendiği pavyonlara gidememiştim, şimdi giderim, diye heves içindeyim.

Merdivenlere doğru yürürken, bir de bakıyorum, Beau-bourg'dayım. Yine çok bitkinim. Iç organları görünen bu dev fabrikayı müze olarak sevmiyorum ki, niye geldim, hem şimdi d'Orsay'a nasıl geçeceğim, o rıhtıma varana dek yığılıp kalacağım, diyorum. Yanlış yerde olduğum duygusuyla yanlış adım atıyor, bu sefer sol ayak bileğimi burkuyorum.

Bir kaldırım kıyısına çökmüşüm. Karşımda kilise var. Arkamda küçük bir park. Ortalıkta yağmur sonrası toprak kokusu... Kaldırım kıyısında ovunuyor, ayağa kalkamıyorum. O sırada önümden geçen yaşlı bir Ingiliz, bana yardım ediyor; ona tutunuyor, kalkıyorum. Birlikte kiliseden içeri giriyoruz; ben topallıyorum.

Yaşlı Ingiliz bey, beni sıralardan birine oturtuyor, gidiyor. Orada öyle, karşımda üstüste, yanyana duran antika eşyalara bakıyorum. Sözde Mus6e d'Orsay'ın geçmiş dönemlere ait möbleler pavyonuna gelmişim. Buna seviniyorum, ama bir yandan da: Ayak bileğim Paris'te değil, Londra'da burkulmuş-tu, diye düşünüyorum. Gövdem öyle bitkin ki, buraya yeniden nasıl geldiğimi anlayamıyorum.

Kalkıyor, topallayarak galerileri dolaşıyorum. Kuyruğu dik tutma duygusu içindeyim. Kendi kendime: Sen Aysel oldun, *Hayır*'ın Aysel'i oldun! diyorum.

Müzenin bölümlerinden birinden çıkıp ötekine girerken kapıların cam aynalarında oradan oraya dolaşan kendimi de görüyorum. Gamlı tablolarda da yansıyışımı görüyorum. Yarı bulanık, yan aydınlık görüntüler birbirini izliyor: Gençlik yıllarımmış, yine Paris'deymişim; Selecte'e girip çıkıyorum, ama şimdiki hantallığımla. Selecte'in camında Güner'i görüyorum, birlikte Montparnasse Bulvarı boyunca yürüyoruz; kardeşimin yüzü asık, ben ağır yürüyorum, diye canı sıkılıyor; hep arkada kaldığım için ikide bir dönüp, daha çabuk olamaz mısın, der gibi bakıyor bana. Kendimi ağır bir pösteki gibi sü-rüklüyorum. Closerie des Lylas'nın önünde, kaldırıma çıkayım derken dizimde müthiş bir acı duyuyorum; ben orada ovunurken Güner, içeri giriyor, gözden yitiyor. Şimdi ben Mouton Duvernet'de metrodan inmişim, Nouvelle Orlöans'-daki küçük odama gitmek istiyorum, ama metro merdivenlerini tırmanamıyorum ki...

Camekânlı bir yerde, omzuma astığım çantamla duruyorum. Çantam çok ağır, taşıyamıyorum. En iyisi öte yana geçip, orada oturayım, diyorum. Geçeceğim yerin camdan olduğunu anlayamıyorum, ona çarpıyorum. Cam duvarla birlikte kendim de tuzla buz olmuş, çevreye saçılıyorum.

Durup, küçük küçük cam kırıkları halinde her yana saçılışıma bakıyorum.

Her yana saçılan beni gören oldu mu acaba, acaba müze bekçisi şimdi ne der, yeri cam kırıklarından temizlemeliyim, diye diye çevremde bir süpürge aranıyorum. Fakat süpürge bulamıyorum. O zaman eğiliyor, bitkin bitkin, yerdeki incecik cam kırıklarını elimle toplamaya çalışıyorum. Bu çok güç, hemen hemen olanaksız! Çünkü yer de camdanmış. Cam üstünde kertdi kırık cam parçalarımı toplamak güç...

Bu kadar sıkılmak olur!

TÜRKÂN ŞORAY'LA HİLMİ YAVUZ

(26 Nisan 1990. Ankara'da, Tunalı Hilmi Caddesi üstündeki Tunalı Otel'de kaldığım gece.-)

Ev arıyormuşum. Tünel'in oralardayım, ilk Belediye'de ev var, demişler de, sözde adresini verdikleri yapıyı bulmaya çalışıyormuşum. Setüstü gibi bir yerdeyim. Çevreme bakmıyorum, apartman yapısına benzer bir yapı

göremiyorum. Bulunduğum yer, araba park yerinin üstüne de benziyor, ama ortalıkta ne Pera Palas görünüyor, ne Tepebaşı yapıları...

Bulunduğum setüstünün geniş merdivenlerinden iniyor, iniyorum. Sonra nasılsa Mete Caddesi'ne benzeyen bir yerde oluyorum. Tamam işte, buradaki apartmanlardan biri olabilir, diye düşünüyorum. Hangi apartman acaba? Böyle bakınırken Hilmi Yavuz'a rastlıyorum. Bu beni şaşırtmıyor. Yavuz'ların o yakınlarda, Ayaspaşa'da oturduklarını biliyorum çünkü. Hilmi Yavuz, Atatürk Kitaplığı'ndan geldiğini söylüyor. Aa, yoksa İnönü Caddesi'nde miyiz biz, diye yeniden çevreme bakınıyorum, ancak bir yandan da araba park yerinin burada ne işi var, diye düşünüyorum. Çünkü, Hilmi Yavuz benden ayrıldıktan sonra kendimi yine o setüstü gibi yerde buluyorum. Karşıda, aşağıda ise yine sıra sıra apartmanlar. Tamam canım, İnönü Caddesi işte!

Birden, sıra sıra apartmanlardan birinin önünde Hilmi Yavuz'u clochard'lar gibi büzüşüp yatmış görüyorum. Çok sarhoşmuş. Başlangıçta öyle sanıyorum. Sanki kusmuş kusmuş da, kusmuklar arasına yığılıp kalmış!

Nasıl olur, şimdi iyiydi! içkili falan değildi.

Ona yardım etmek üzere koşuyorum. Yanma vardığımda bir de ne göreyim? Hilmi, kaldırımda yalnız değil. Zaten sarhoş da değil, yani öyle clochard hali yok. Fakat, çırılçıplak. Altında da Türkân Şoray var; o da yarı çıplak, ikisi de kendilerinden geçmiş, sevişiyorlar. Ben tam da bu sevişmenin üstüne düşüyorum. Şoray'ın her zamanki gibi kızıl parlak, alev alev dudakları, siyah güzel topuzu, uzun kirpikleri yerli yerinde ama. Hilmi Yavuz, onun üstüne T biçimi kapaklandığı için yüzü görülmüyor.

Durumu anlar anlamaz oradan hemen uzaklaşıyorum. İstemeden birilerini gözetlemişim duygusu içindeyim. Hızla geri gidiyor, merdivenleri tırmanmaya başlıyorum. Tam yu-kardaki düzlüğe çıkacağım sırada Hilmi Yavuz'un eski karısı, tiyatro sanatçısı Esin Eden'e rastlamayayım mı?

Esin: "Hilmi'yi gördüğün var mı? Onu arıyorum da..." diyor. Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Esin ise üsteleyip duruyor: "Sen onu görüyorsundur, nerede bulabilirim acaba?" "Yalla bilmem ki..." falan gibilerden bir şeyler kekeliyorum.

Esin Eden ise, bu arada telaşla merdivenleri iniyor, Şoray'la Yavuz'un seviştiklere yere doğru gidiyor. O zaman beni bir üzüntüdür alıyor: Keşke onları uyarsaydım! Öyle, yol üstünde görüldüklerini söyleseydim. Hadi ben neyse ne de, başkaları da görebilir, deseydim... Üstelik Esin'e Hilmi'ye çoktandır rastlamadığımı belirttim, oysa o benim ne taraftan geldiğimi gördü...

Bunları düşünüp üzülüyorum. Bir yandan da betona vurmuş gölgeme bakıp: "Başkalarının hayatından neden sen sorumlu olasın ki?” diyorum.

Tam arkamı dönüp gideceğim, biri kolumdan çekiyor. Bakıyorum, yine Esin! Yüreğim ağzıma geliyor.

Fakat ben boşuna telaşlanıyormuşum. Esin Eden'in yüzü mutlu, mütebessim:

"Aşkolsun, baş erkek oyuncu rolünü Hilmi'ye verdiğini bana neden söylemedin?" diyor.

Meğer sözünü ettiği filmin senaryosunu kendisi yazmış. Esin, filmin yönetmeni de benmişim gibi konuşuyor. Tam, bunun da benim kuruntum olduğunu sanırken:

"Bak, sabun sahnesinde benden başkasını oynatamaz-sın, ordaki rol benim, onu kendim için yazdım ben!” demesin mi?

Allahım sabun sahnesi neydi, neydi, diye çırpınırken, bakıyorum çayırlık bir yerde, bir eski zaman küvetinin içinde Şoray'la Yavuz cip cip yapıyorlar. Ortaçağ giysileri içinde al yanaklı bir kadın da onların sırtını sabunluyor.

Aa, bir de bakıyorum, Hilmi Yavuz'un küvette öpüp koklayıp durduğu kadın Esin Eden, onların sırtını sabunlayan ise Türkân Şoray!

Beni bir gülme tutuyor, gülüyor, gülüyorum. Aslında bana filmde gülme rolü verilmiş de, zoraki onun için kikirdi-yormuşum.

(Gündoğumunda, yapay kikirdemelerle uyandım. Aynı zamanda. ”yeteneksiz oyuncu" diye kendimi azarlayarak...)

YİNE ŞORAY'LA YAVUZ

(Dört gece sonra. Büyükdere.)

Rüya, Tunalı Otel'de bıraktığım yerden sürüyormuş. Üstelik ben, şimdi gördüklerimin öncesini başka bir gece, o otelde gördüğümü de biliyorum.

Setüstü yerden gülerek inmekteyim kısacası. Ortada artık eski zaman küveti falan yok. Yine, Gümüş Palas gibi bir yapının önünde, Türkân Şoray'la Hilmi Yavuz alt alta, üst üste sevişmekteler. İçimden: "Sahne yeniden mi çekiliyor?" diye geçiriyorum; "fakat başrol artık Esin Eden'in olmayacak mıydı?"

Sonra filmin yönetmeninin ben olduğumu hatırlıyorum, ama aynı zamanda da, kikirdeyen hizmetçi kadın rolünde değil miydin, baş oyuncuların sırtını sabunlamayacak miydin? diye düşünüyorum.

Hayır canım hayır, onların sırtını Türkân Şoray sabun-layacaktı, tarih öğretmeni delirmiş olarak kilisenin çevresinde dolaşacaktı. Başında defne dalından.... Defne dalından taç, Ilhan Selçuk'un başında olacaktı....

Derken, zihnimde her şey karmakarışık, ben her şeyi karmakarışık ettiğimi bilerek, başarısız bir oyunculukla kikir-deye kikirdeye kaldırımda sevişenlerin yanına yaklaşmaktayım. Ama birden öyle hissediyorum ki, bu film çekimi değil, gerçek. Ben de gerçekte olan bir şeyin içine dalmaktayım.

Geri kaçmak istiyorum, dönüyorum bakıyorum, kaçacağım yerde, merdivenlerin üstünde Esin Eden. Hilmi Yavuz’u arıyormuş. Şimdi bana sorarsa, diye yolumu değiştireyim diyorum, ama sevişen çiftin yanından geçmeden yolu değiştirme olanağım da yokmuş!

Ansızın Esin'e:

"Film çekiliyor, film çekiliyor!" diye bağırıyorum, ama ortalıkta set, kamera falan görünmediği için yalanımın hemen ortaya çıkacağını da biliyorum. Çok bunalıyorum, Aslında ki-kirdemelerim dudaklarımda donmuş, içimden büyük bir acı duyuyorum:

Bunları düşünmek zorunda mıyım? Bunları düşünmek zorunda mıyım?

O sırada Esin kolumdan tutmuş, çekmez mi? "Koş, Hilmi ölüyor!"

Meğer Hilmi Yavuz, sevişme sırasında kalp krizi geçirmiş!

Bu sefer de, keşke onları görmezden gelmeseydim, diye kendimi suçlu duyuyorum.

(Vicdan azaplarıyla uyandım.)

DİKENLER ARASINDA CASSANDRA

(Bu da, gece hayatımın serüvenlerini yazdığım sıralarda gördüğüm rüya/karabasanlardan biri. 8 Şubat 1991'i 9 Şubat 1991'e bağlayan gece.)

I . Uyku:

Ciddi bir toplantıdaymışız. Scud füzelerinin toprağa ektiği çocukların hasadı görüşülüyormuş. Toplantıda kimler var, bilemiyorum. Kimisi traktör gerekir, diyor; kimisi iki kürek kömürün yeterli olduğunu söylüyor. Arkada oturanlardan biri ayağa fırlayıp: "Hiçbirine gerek yok, şiirlerim yeterlidir," diyor, ama nedense başkaları da fırlayıp, onun bir adım daha öne çıkmasına engel oluyor. Bu arada nasılsa ortada kocaman bir kalıp beyaz peynir beliriyor. Peynirin üstünde yüzlerce, binlerce küçük delik. Toplantıdakiler peynirin kurtlu olabileceğini söylüyorlar, zaten o sırada deliklerden kıvıl kıvıl canlılar başlarını çıkarmaya başlıyor. Herkes, gökten yağan altınlarmış gibi, kurtçukları paylaşmaya savaşıyor.

Ben: "Bir scud o, peynir değil!" demek istiyormuşum. "Füzeler ektiğine göre hasadı onlara toplatalım."

Sürekli bunu yineliyormuş içim, bana söz verilmesini bekliyormuşum, fakat oradakiler kurtçukların paylaşımıyla öylesi meşgullermiş ki, hiçbiri bana söz vermiyor, kimse beni dinlemek istemiyormuş.

Derken Şükran Kurdakul'a benzeyen birisi, artık çok geç kalındığını, kapıların neredeyse açılacağını söylüyor. O zaman ne diyeceksem bundan bütünüyle caymam ve açılacak kapılara doğru onlarla gitmem

gerekiyormuş. Fakat içimden: "Ben kimseyle sözleşmedim ki,” diye geçiyor. "Füze ortada kaldı," diyorum Şükran Kurdakul'a benzeyen kimseye de. O ise: "Kapılar açıldı, kapılar açıldı," diyerek kalabalığı yarmaya çalışıyor. Bu arada bana dönüp; "Yazık ki size madalya kalmadı!" diye mırıldanıyor. Meğer hepsi, kapıların açıldığı saatte, ellerindeki numaralara göre Dr. Bernhard'm göğüslerine takacağı madalyaları almaya gideceklermiş.

Onlar gidiyor, ben içimde büyük bir sıkıntıyla kalıyorum. Sıkıntımın iki nedeni varmış. Birincisi, ben de başka bir yere yetişmek zorundaymışım da, toplantı odasında ortada kalakalan füzenin ne olacağını bilemediğim için, oradan ayrılamıyormuşum. Öteki neden ise beni daha beter boğu-yormuş. Ben scudların ektiği hasadı yine onların ortadan kaldırması gerektiğini söylemek istiyordum sadece!... Neden işitmediler?

Nasılsa yanımda Halim belirmiş oluyor. Kendisini çok beklettiğimi, geç kaldığımızı, tiyatro kapısında herkesin sabırsızlandığını söylüyor. Halim'in yanında kim olduğunu çıkaramadığım kadın arkadaşlardan biri var. O da bana: "Hadi çabuk ol, kapılar kapanacak!" diyor. Halim ise, son kerte gergin, soruyor: "iyi ama tiyatronun yerini bilen var mı? Nerede bu tiyatro? Nerede olduğunu bilmeden neyle gideceğimizi bilemeyiz."

Bu arada kadın arkadaş: "Tamam" deyip uzaktan görünen ve alnında 164 yazan otobüse doğru koşmaya başlıyor. Bize de, koşun, koşun işareti yapıyor. Halim'le o, 164 No.lu otobüsü yakalıyorlar, ben kaçırıyorum. Kaçırıyorum ama, içimden de: "Neyse beni tiyatroya götürecek otobüsün numarasını biliyorum ya, bir yenisi gelince ona binerim, o beni tiyatroya götürür," diye geçiriyorum. Oysa tam o sırada arkadaşımızla Halim'i bu sefer de 364 C No.lu bir otobüse binerlerken görmeyeyim mi? İkisi de arkalarına bakmadan atlıyor otobüse. Ben, neyle gitsem, taksiye mi binsem; taksiye binersem sürücüye adres olarak ne söyleyeceğim? Gidilecek tiyatro hangi semtte, diye bunalıyorum.

Böyle çırpınırken yolun üstünde traktör bozması-tram-vay vagonu karışımı bir araç beliriyor. Bu tuhaf aracın sürücüsü kadın ve James Bond gibi giyinmiş. Tek farkla: Gözünde pilot gözlükleri taşıyor. Önümde durup: "Atlayın!" derken pilot gözlüklerini tepesine kaldırıyor. O zaman yerküreye benzeyen bilye gibi camdan gözleri olduğunu görüyorum. Geri inmek

istiyorum, ama traktör bozması-tramvay vagonu karışımı araç, kartal, kanatları takınmış, bir denizin üstünde kayıyor. Bilye gözlü kadına, oraya değil, 364 G No.lu otobüsü izleyeceksiniz, demek istiyormuşum, ama ne yazık ki oto-büsün numarasını unutmuşum.

Nereye gittiğimi bilmemezlik, yürek çırpıntıları, kanatlar:

Bunaltı.

(Arada uyanmış mıyım? Bilmiyorum.)

II. Uyku

Kuzeylilere benzeyen on altı yaşlarında bir oğlan çocuk görüyorum şimdi. Beyaz ipek pantalon, kavuniçi ipek gömlek giyinmiş; saçları saman sarısı, teni pembe.

Orada daha başka kimseler de varmış. Hep birlikte çiftlik evi gibi bir yerde kalıyormuşuz. Kavuniçi ipek gömlekli oğlan, oralarda gezinen on iki yaşlarında başka bir oğlanla dostluk kurmak, onunla gezip dolaşmak istiyormuş. Küçük oğlan ise uzak duruyor, yeniyetmeyi her fırsatta geri çeviriyor. Öteki bu tutumdan öyle kederlere kapılıyor ki, duruma tanık olan bizlerin içi parçalanıyor. Böyle pastel görünümleri, durumları hep başka birileriyle birlikte izliyormuşuz, ama 'biz' diye düşündüğüm kişilerin kimler olduğunu bilmiyormuşum. Onlar da pastel.

Bu arada oğlanlar denize gitmiş oluyorlar. Kuzeyliye benzeyen yeniyetmenin kavuniçi ipek gömleği şimdi limonluk gibi bir yerde, karo taşlarla kaplı döşemenin üstüne atılmış duruyor. Gömleğin bütün sırt kısmını, kollarını esmer esmer yapışkan dikenler sarmış. Gömlekten başlayarak bahçeye ve daha ötelerdeki çayırlara doğru kayıyor gözlerim. Çayırlar arasında da küçük sümbül başları ya da daha iyisi böğürtlenler gibi fışkırmış yapışkan dikenler görüyorum. Hepsi de kendilerine oranla kalın kısa saplar üstünde. Herkesin orasına burasına yapışmasın diye bu dikenleri teker teker toplamaya koyuluyorum. Gömleğin sırtından başlıyor, çayırlığa doğru toplaya toplaya ilerliyorum, ama topladığım dikenlerde hiçbir eksilme olmuyor. Ne kadar toplarsam toplayayım, bu yapışkan dikenler sanki hep yerlerinde kalıyor. Onlarla başa çıkamıyorum.

Bu sefer orası artık limonluk, çayırlık falan değil. Her yanını dikenlerin sardığı çayırlık, gözlerimin önünde ağır ağır killi toprağa değişiyor. Susuzluktan çatlak çatlak olmuş bir toprak. Az ilerde su pompası gibi bir alet var. Aletin yanında Halim dikiliyor, işte onun birkaç adım berisinde, toprağın çatlağından ilkin kara bir burun beliriyor. Sonra iri kara gözleriyle manda-balina-koyunbaşı, hatta bir 'miktar' da insan karışımı bir yaratığın başı çıkıyor. Yine Gassandra sanıyorum kendimi. Haykırıyorum: "Dikkat, dünya değişti! Dünya değişti!" Halim beni işitmemiş gibi duruyor. Ona: "Yanına bak Halim, yanına bak!" diye bağırıyorum. Bu ânı kaçırmamasını istiyormuşum, ah göremeyecek, diye çırpını-yormuşum. Hissediyorum, orada başkaları da var. Onların çiftlik evinde birlikte oturduğumuz kimseler olduğundan kuşkum yokmuş, ama şimdi neden o kadar ilgisiz durduklarını bilemiyormuşum. Gerçi dikenler ortaya çıktığında da pastellikleriyle büsbütün gözden silinmişlerdi, fakat vardılar. Hep birlikteydik. Şimdi de yolun kıyısında dikiliyorlar, eminim bundan. Sesimi işitmediklerinden de.

Bu arada çatlak toprağı büsbütün yarıp çıkan hayvan biçimi, ama insan zekâsına sahip görünen dört ayaklı balina, salına salına kıyıda dikilen insanların önlerinden geçiyor, uzaklaşıp gidiyor. "Toprağı yararken fotoğrafı çekilebilirdi, filme alınabilirdi; tarihin bu büyük ânı tesbit edilebilirdi; yazık, tarih yine uçtu!" diye dövünürken uyanmışım.

III. Uyku

Aynı yer, aynı noktadayım. Gözlerim çevrede dört ayaklı balinayı aranıyormuş. Hayır, diyorum içimden, tarlayla deniz birleşmiyordu. Burası çatlak çatlak bir topraktı, yaratıklar oradan çıktı!

Ben böyle deyip dururken, gözlerim bu sefer de tarlanın denizle birleştiği yerde, denizin derinliklerinden ağır ağır çıkıp gelen başka bir yaratığı seçiyor. "İşte o, manda-balina-koyunbaşı ve insan karışımı yaratık”, dememe kalmıyor; bir de bakıyorum, kıyıda beliren bambaşka bir canlı; Kızılderili gibi bir başı, pikaba benzeyen gövdesi, devemsi bir arkası var. Insan-makine-sürüngen, bir de hörgüç karışımı bu yaratığın hörgücü de deve gibi sırtında değil, kıçında.

Bunu da kime haber versem, bana yine inanmayacaklarını biliyormuşum. Onun için de, bir kere daha bir başka tuhaf yaratığın ortaya çıkışını artık ses

çıkarmadan izliyorum. Ne "Fotoğraf makinesi!" ne de "Kamera, kamera!" diye çırpınıyorum. Fakat içimde korkunç bir ezilme duyuyorum.

Hörgücü kıçında olan yaratık bu arada kumsalda duran bir uçağın yan gövdesine kendini karnından boylu boyunca yapıştırmış. Uçak usul usul havalanıyor, yaratık da yapıştığı yerden bir kanalın içine geçiyor. Boşlukta yüzen bir kanal bu. Kanal, soluya soluya içine yerleşen tuhaf yaratıkla birlikte gökyüzünde uzaklaşıp gidiyor.

Tam o sırada iki seferdir görünmez olmuş insanlar ortaya çıkmışlar, gökyüzüne bakıyorlar. Bana da; "Baksana, baksana, kaçırıyorsun, baksana! Nedir o yukarda süzülüp giden?" diyorlar. Hem benim bir şey kaçırdığıma inanıyor, hem de, sanki az önce önlerinden ayaklı bir balina ağır ağır yürüyüp geçmemiş gibi, uzaklaşıp gidiyorlar. Sanki hiçbir şey olmamış. Sanki bana bile, baksana budala, demeye getirmemişler...

"Dünyada yeni bir şeyler oluyor. Doğa, yuttuklarını yeryüzüne geri gönderiyor; yeniden doğuruyor işte!" diye haykırmak istiyormuşum. Tabii, rüyalarda çoğu zaman olduğu gibi, sesim çıkmıyor. Ya da ben çıkan sesimi kimseye işittire-miyorum.

Aslında çayırlarda üreyen yapışkan otlar da ot değilmiş. Belki yüzbinlerce yıl öncesinin ölüleriymiş. Bütün ölüler sırayla yeryüzüne dönüyorlarmış. İnsan-makine-sürüngen ve hörgüç kıçlı olarak dönüyorlarmış. Son gömdüğümüz ölüye kadar da döneceklermiş. Yeryüzü artık böyle yaratıklarla dolacakmış. ipekten oğlanla öteki, güzel çocuk denize gittiler; yoksa dönenler onlar mıydı?

Çocukların birer adı varmış. Ama şimdi hatırlamıyorum. Onları adlarıyla çağırıyor, çağırıyorum. Denize doğru haykırıyorum.

IV. Uyku.

Sesim kısık, yapışkanotları arasında sırtüstü yatıyor-muşum. Sırtımda kavuniçi renkli ipek gömlek varmış. Ama gömleğin rengini seçebilmem için yapışkanotlarından arındırılması gerekiyor.

Kendi üstüme eğilmişim, yapışkanotları arasında yatan bana: "Yüzüstü dön," diyorum. Kendi buyruğuma uyup yüzüstü dönüyorum ve sırtımdan yapışkan dikenleri ayıklamaya koyuluyorum. Ama belli bir ritmle ve "Cassandra... Cassan-dra...” diye heceleyerek.

(BütünüyJe uyandığımda, okurlar okuru Remzi Baykan'ın bana o sıralar armağan ettiği, Christa IVolfun Cassandra'smı yere, yatağın önüne düşürmüş olduğumu gördüm.)

■-

ADSIZ/YORUMSUZ

Jale Birsel, Nezihe Meriç ve Şadan Karadeniz bana gelmişler. Jale: "Geçerken uğrayıverdik. Bir çayını içelim," diyor.

Çok seviniyorum, ama vakitleri darmış, az kalacaklarmış da, acele etmem, çayı hemen hazırlamam gerekiyormuş.

Mutfağa koşuyorum: meğer temizlik günüymüş, unutmuşum. Temizlikçi kadın, tuvaleti, banyoyu, mutfağı girilemeyecek kerte dağıtmış! Oysa Şadan ellerini yıkamak istiyor, Jale tuvalete girmesi gerektiğini söylüyor, Nezihe de: "Sana yardım edeyim," diye mutfağa geliyor, ancak içeri giremiyor, çünkü temizlikçi kadın oraya buraya büyüğünü yapmış; her yan, ocağın üstü dahil, manda pisliği kadar insan dışkısı.... Hepimiz de nereye basacağımızı, neyi tutacağımızı şaşırıyoruz.

Bütün bunlar yetmiyor gibi, stajyer muhabir kılıklı bir kız beliriyor; önüme bir defter uzatıp: "Ben pek anlayamadım, siz şu teype söylediklerinizin bir de resmini çiziverin.." diye tutturuyor. Sözde ben ona çağdaş anlatının rakamlarla yazılması gerektiğinden demvurmuşum! Fakat o karışıklıkta artık kızla uğraşmam olanaksız görünüyor. Arkadaşlarım ise bana, sanki çıkıp gitsinler diye bütün bunları ben böyle, kendim düzenlemişim gibi bakıyorlar. Onlara, durumun hiç de düşündükleri gibi olmadığını göstermek üzere çırpınıyorum.

Üçünü de başka bir odaya doğru çektim. Sözde Ankara’daki evde, içinde yirmi yıl çalıştığım küçük odaymış burası. Odada, tıpkı o günlerde olduğu

gibi Sevgi Soysal, Orsan Öymen, Sermet Çağan oturuyorlar. Özer Esmer ile Ela Günte-kin de var. Ayrıca tanımadığım başkaları, ölülerle diriler bir arada. Ama ben hepsini diriymiş gibi algılıyorum. Küçücük oda, sigara dumanı içinde; göz gözü görmüyor. Nezihe; "Ben burada oturamam," diye geri çıkıyor. Bense odadaki arkadaşları öyle özlemişim ki, yanlarında kalmak istiyorum. Fakat kalmamam, öteki konuklarımla birlikte olmam, onlara çay yapmam gerektiğini düşünüyorum.

O sırada Sevgi Soysal elime bir kitap tutuşturuyor. Yeni romanıymış. Ben de ona eskilerini, özellikle Tante Rosa'yı övmeye başlıyorum; bakıyorum, Sevgi'nin yüzünde güller açılıyor. Bana sarılıyor, yanaklarımdan öpüyor, sonra öyle güle oynaya neşeli neşeli bir pencerenin önüne gidiyor; camı açıyor; kendini aşağı bırakıveriyor.

Bunların hepsi bir ânda oldu.

Çığlık çığlığa uyandım.

Durmadan çığlıklar atıyordum, ama odayı dolduran öteki arkadaşlar hiçbir şey olmamış gibi duruyorlardı.

Uyanırken içimden bir yandan da; "Sevgi bu durumu iyi ki görmedi,” diye geçirmekteyim.

Meğer uyanmamışım.

Tam uyandığımı sanırken bakıyorum, Orsan boynuma sarılmış, içini çeke çeke ağlıyor.

Birlikte ağlaşıyoruz. O sırada Şadan Karadeniz de içi boş portakal kabuğuna bir mum dikmiş, onu yakmış, turuncu ışık veren bir şamdan gibi tutuyor: "Bunu pencerenin kıyısına bırakalım, Sevgi ışığı görür, gelir," diyor.

İçimde bu fikrin tuhaf olduğuna dair bir duygu var, ama tuhaflığın nereden kaynaklandığını çıkaramıyorum. Şadan, yanan mumuyla portakal kabuğu elinde, bekliyor.

Hay Allah, arkadaşlar da çay bekliyorlar. Örsan'a söylesem de, o gidip gündelikçi kadına hiç değilse ocağın üstünü temizletse; şimdi Sevgi de gelir, ona da çay lazım, diye telaşlanıyorum; ama bakıyorum, Örsan diye bildiğim, içini çeke çeke ağlayan kimse Örsan Öymen değil, hiç tanımadığım yüzü çok sivilceli bir oğlan çocuk. Ortalık zifir karanlık, odada da başka kimse yok.

Hoş zaten şimdi o odada değilmişim. Sivilceli oğlan karanlıkta yolunu kaybetmiş de birlikte yol arıyormuşuz.

Ona, gelirken Sevgi'yi görüp görmediğini soruyorum, oğlan ise başıyla ilerde bir yeri gösteriyor.

Bakıyorum, gösterdiği yer tünel ağzı gibi aydınlık. Diz-boyu otlara günışınları vuruyor. O otlar arasında küçük bir kız dansediyor. Meğer Sevgi oymuş. Demek pencere yüksek değilmiş, aşağısı da çimenlikmiş, diye düşünüyorum.

Sevgi, yanımdaki sivilceli oğlana yüzvermemiş de, oğlan ondan ağlıyormuş!

(Oh aman neyse: Derin derin soluklanıyorum. Biraz rahatlamış gibiyim. Oysa daha şimdi göğsümde kocaman bir ayı oturuyordu.)

SIPANIN ANIRIŞI

Mahkeme salonu gibi bir yer. Salon perukalı adamlar, kirli gecelik takkeleri giyinmiş iri memeli kadınlarla dolu. Kadınlar arada sırada, bebeklerini besler gibi, perukalı yaşlı çirkin adamları emziriyor, sonra alınlarmdan itip gönderiyorlar.

Kürsü çok yüksek. Orada da cüppeli, perukalı bir adam oturuyor. Sözde bu adam Danton'muş.

Danton geciken bir dosyayı bekler gibi parmaklarını kürsüde sabırsızca tıkırdatıyor; bileklerinde bol dantelli manşetleri görülüyor. Bu arada kara kuru bir çift elin alttan uzanıp kürsüye, Danton’un önüne bir şey koyduğu anlaşılıyor. Yuvarlak, şarap testisi benzeri bir şey. Danton testiye sarılıyor,

lıkır lıkır içmeye başlıyor, ama bakıyorum bu şarap testisi değil, süt tulumu gibi tek bir iri kadın memesi.

Danton memeden içtikçe, meme sönüyor sönüyor, boş bir balon oluyor. Danton sanki en son damlayı da içmiş, sönük balonu bir yana fırlatıyor, yumruğunu masaya vura vura bir söyleve başlıyor. Sanki hep aynı şeyi söylemekte.

Söylediği şuymuş:

"Bu bir siyasi davadır ve siyaset, adaletle en küçük ilgisi bulunmayan bir mekanizmayla işler!"

Söz çok hoşuma gitmiş, unutmayayım diye içimden durmadan yineliyorum, ama o sırada bir şey oluyor. Kürsü yerinde bir kamera beliriyor, Danton diye bildiğim adamsa küçülüp küçülüp kameranın merceğine sığmış, orada salıncakta kolan vurup duruyor.

Adam mercekte gölgeli ışıltılı minik bir figür olarak kolan vurup dururken ben de salıncağın gidip gelişleriyle uyumlu bir şekilde yineliyorum:

"Bu bir siyasi davadır ve siyaset, adaletle en küçük ilgisi bulunmayan bir mekanizmayla işler..."

(Uyandım, ama unutmasam bari, diyerek hep aynı sözü mırıldanmaktayım. Danton da hâlâ, sanki gözbebeğinde ışıklı bir nokta, kolan vurup durmada.)

Ansızın bir sıpa anırıyor. Ama nasıl anırış! Susmak bilmiyor. Bakıyorum, gözbebeği içindeki Danton, iri bir sıpa ağzı olmuş, suratıma doğru anırıyor, anırıyor. Demek uyanmamışım, diyorum içimden; bir yandan da anırışın o sözü bana unutturacağı kaygısını yaşıyorum.

(Nasıl uyandığımı hatırlamıyorum.)

KIRILAN KEMİKLERİM

(Bu sefer sona doğru bir yerden başlıyorum: Çığlık çığlığaydım. Halim, çığlıklarıma uyanmış: "Geçti, geçti, uyan hadi, hadi uyan..." diye ürkütmeden beni uyandırmaya çalışıyordu.

Uyanmayı ben de çok istiyorum, ama uyanamıyorum. Delirecek gibiyim: Dönüp dönüp aynı rüya. Biter gibi oluyor, yine başlıyor. 3 Mayıs 1990 gecesi:)

Sokak ortasındaymışım. Daha doğrusu çevresinde çirkin yapıların bulunduğu küçük bir alan. Alanda yarasa gibi kapkara Arap şeyhleri kılığında adamlar var. Adamların uzun entarileri, başlarındaki örtüler, tırnaklarına kadar her şeyleri kapkara. Hatta dişleri, dişetleri de kara. Salt gözlükleri beyaz. Hepsi de, beyaz gözlükleriyle negatif fotoğraflar gibi.

Bunlar bir kabileymiş, içlerinden biri, şimdi benim boyun ve bel kemiklerimi çıtır çıtır kıracağını söylüyor. Bu, kabilenin reisi imiş. Ben, kıracağına beni öldürse ya, demeye kalmadan adam işe bilek kemiğimi kırmakla başlıyor, sonra çıtır çıtır parmak kemiklerimi kırıyor. Adamın yanında iki düzine kadar karısı, sekiz on düzine çocuğu, bir o kadar adamı var. Daha gerilerde, perde aralıklarından birileri olanı biteni gözetliyor. Alanda Halim de varmış. O, benim on adım gerimde, çaresiz, kahrolarak, çok çok üzülerek, ama hiçbir şey yapamayarak duruyor. Onun o hali bana, ak gözlüklü kara herifin kemiklerimi kırışından defalarca fazla acı vermekte. Çünkü bu duruma ben, adam Halim'i itti, aşağıladı diye düşmüşüm.

Daha önce olanlar şunlarmış: (Ben bunları, adam parmak kemiklerimi çıtır çıtır kırarken anımsamaktayım.)

Biz Halim'le akşam eve dönmüşüz. Bir de bakmışız, birtakım insanlar eve girmiş, tavanı delmişler; kara adamlar için terasa kat çıkıyorlar. Banyodaki balkon duvarı da yıkılmış, oradan aşağı kara herif ailesine merdiven kurulacakmış. Çalışma odama koşuyorum, bakıyorum oranın da bir duvarı yıkılmış, her yan beton parçaları içinde. Kitaplıklarım da oradan buradan sökülmüş, tahtalar sarkıyor. Eyvah, roman dosyam! Yarım kalmış roman dosyam! diye atılıyor, kırmızı dosyayı aramaya başlıyorum. Çevremde biten birçok kara herif ise, hiçbir değeri olmayan bir şey için böyle çıldırmamla alay ediyor, pis pis sırıtıyor.

Bütün bunlar olurken Halim, şaşkın şaşkın bakıp kalmış, hiç sesi çıkmamış. Ben; "Nasıl olur, kim bunlar? Bunu nasıl yaparlar?" diye çırpındıkça boyun

bükmüş, hatta bana: "Yaparlar, yapacaklar, elimizden bir şey gelmez ki..." demiş. "Adamlar artık satınalmışlar her şeyi, izin çıkartmışlar..."

Sonra da: "Burada durmayalım, hadi gidelim," deyip sokağa inmiş. Ben büsbütün isyana kapılmışım: Nasıl olur[9]

Nasıl olur? Bize haber bile vermeden oturduğumuz yeri nasıl yıkarlar? Çatı akıyor diye onarımcı getirmiştik de, herkes bize çatımızı bile onarttırmamıştı, bak şimdi teras kat çıkıyorlar üstümüze?..

Bir yandan da: "Roman dosyam, roman dosyam...” diye sızıldanmaktaymışım. Sonunda onu yıkıntılar altında bulmuşum, ama harç içinde, darmadağınık, birçok sayfası yırtık. Kitabımla ilgili olarak topladığım birçok kitap, fotoğraf da yırtık, kirli...

Bunu da görünce başkaldırım o dereceyi bulmuş ki, aşağıda, küçük alanda durup yıkımı-yapımı yöneten kabile reisinin üstüne çullanmak üzere sokağS koşmuşum. Ben gidene kadar meğer Halim de bu adama yaklaşıp, incelikle: "Özür dilerim ama, başkasının evine izinsiz nasıl girer, nasıl yıkarsınız, evin içinde nasıl kat çıkarsınız?" diyecek olmuş: kara herif de Halim'i tek eliyle sol yanağından şöyle bir ittiği gibi yere yıkmış. Ben işte tam bu anda orada oluyorum, durumu görüyorum. Bunu görünce, "Hayvan herif!" diye kabile reisinin üstüne atlıyorum, onu dişlemeye başlıyorum, adam da beni boynumdan yakalamış, kara tebasının sırıtmaları ortasında: "Geel bakalım, gör hayvanı, iyice tanı!.." demekte.

işte durum buyken, adam benim boyun, bel kemiklerimi, parmaklarımı kırmaya hazırlanırken, perdeler gerisindeki-ler de, hattâ kahrolmuş, bitkin, üzgün Halim de seyirci. Kara herif bir taraftan da beni ite kaka: "Diz çök, çabuk diz çök bakayım!” diyor.

Ben çökmedikçe, başlıyor beni boyun kemiğimden kırmaya. Sakat kalmak, Allahım, bu benim en istemediğim şey, öldürsün, bari beni öldürsün! diye adama tekmeler savuruyor, küfürler ediyorum. Fakat adam ne yazık ki beni bir çırpıda öldürmüyor, ille kemiklerimi kıracak!

Beni iki elimden tutmuş, zorluyor: "Diz çök!" Katır gibi direniyorum. Kollarım geriliyor, adam gerilmiş kollarımla beni yere çökertmeye

çalışıyor. Derken, bakıyor böyle olmayacak, beni ta yakınına, dizleri arasına çekip önce bileklerimi, sonra tek tek parmak kemiklerimi kırmaya başlıyor. Çıt, çıt, çıt... Durmadan parmak kemiklerimi kırıyor; orta yerinden yeşil fasulye kırar gibi. Bense, sanki piyanistmişim de, artık çala-mayacağımı düşünerek içim acıyla doluyor: Bitti, bitti. Artık yazı makinesini kullanamam, artık yazamayacağım, bitti!...

Adam parmaklarımı tek tek kırdıktan sonra, bileklerimi yeniden bükmeye başlıyor. Büküyor, büküyor... Bu arada kara eteği içinde dinelen kocaman penisini kasığıma dayaması da cabası!

Apaçık anlıyorum: Adam kemiklerimi kırmaktan cinsel bir tad alıyor. Bunu, Halim dahil, herkes de görüyormuş, ama kimse yerinden kımıldayamıyor, öyle eller ayaklar tutulmuş gibi, bakakalıyor.

Halim'in o kadar çaresiz kalışı yüreğimi öyle derin yakıyor ki, kırılan kemiklerimin acısını duymuyorum. Kara herifin penisi bu arada büyüdükçe büyüyor, kasığımı fena bastırıyor.

İşte o zaman çığlıklar atmaya başlıyorum. Çığlıklar, çığlıklar.

(Uyandırıldım mı? Yeniden mi uyudum?)

Hemen hemen dingin yatmaktayım. Bu arada kendimde bir şey keşfetmiş oluyorum: İnsanlardan birtakım beklentilerim olduğunu. Bunu anlar anlamaz, bir keşiş olgunluğu ediniyorum. Ama bu olgunluğa geçiş beni acıtıyor. Daha çok taze bir yaranın acısı gibi. Hafifçe inlediğimi sanıyorum.

(Uyanmışım. Halim beni avutuyor: İşte yalnız değilim.

insan, günışığında avunabilir, diye düşünmekteyim.

Ben de, beni avutanın 'gece hayatı'ndaki acılarına ne kadar uzağım, ona ne kadar yabancıyım!

Biz bu hayatın sevinçlerinde de nasıl yalnızız!..)

Yeniden uyumuşum. İçimden, gürül gürül akan bir ırmak gibi şu tümceler geçmekte: Gece hayatı gerçek bir yalnızlıktır. Kimse elinden tutamaz, sen

kimsenin elinden tutamazsın; asıl yalnızlık gece hayatlarının yalnızlığıdır...

Aynı tümceleri gayet selis biçimde ardarda bir Fransızca, bir İngilizce, bir Fransızca, bir İngilizce söylemeye de başlamayayım mı?

(iki dili su gibi konuşarak uyanıyor, kendi kendime bu üçlü dilin Arapça olup olmadığım soruyorum.)

BÜYÜK ÇIĞLIK: SESSİZLİK

(Gerçek mi, düş mü; tam bilemediğim birçok durumdan biri:)

Oslo'da, Munch Müzesi'ndeyim. Oraya üç defa gittim. Bu üçüncü gidişim. Müzedeki eserleri dönüp dolaşıp geliyor, dakikalarca ressamın ünlü Çığlık tablosuna bakıyorum yine. Açılmış o ağız, her seferinde beni içine alıp yutacakmış gibi. Neredeyse bir çığlığın çekimine kapılmışım.

Plajdaki Beyazlı Kadın, Köprübaşı, Atlar vb., gibi nice güzel tabloya sığınıyorum. Ama sonuçta işte yine Çığlık'ın karşısındayım.

Bakarken bakarken ansızın ben bir çığlık atmayayım mı? Öyle ki, çığlığıma müzeyi gezen insanlarla birlikte tablodaki çığlık atan adam bile sıçradı! Gözlerim bulandı.

Utançtan ne yapacağımı şaşırdım. Ortalıkta müthiş bir sessizlik vardı.

Gözlerimdeki bulanıklık bir ân sürmüş olmalı. Şimdi her şey daha aydınlık. Müzede herkes sakin sakin tablolara bakıyor.

Çığlığıma ne olmuştu peki?

-S-

GÖKÇ İN'Lİ MANET

(Ağustos 1991, Böyükdere)

Yoğun , ince kitaplar çevirmeyi seven arkadaşım Gök-çin Taşkın, kendisi de öyle, ince, duyarlı: Yanında küçük bir kızla birlikte kırda gelincik topluyor.

İkisi, çerçevelenmiş bir Manet tablosu. Başlarında çiçekli hasır şapkalar, üstlerinde yüzyıl sonu/başı romantik kır giysileri.

Gökçin ve küçük kız, otlar arasında. Eğilmişler. Boyunları ince, uzun. Enselerinde şapkalarının kurdeleleri uçuşuyor. Sepetleri gelincikle dolmuş.

Birden, üstlerind en bir karga sürüsü geçiyor.

İçimden: Bunlar Ömer Uluç'un Büyükada Kargaları değil, diyorum. Bunlar Van Gogh Kargalar'ı. Ama Van Gogh kargaları olsaydı öte tarafa doğru uçarlardı, bunlar bu yana doğru uçuyor...

Karga sürüsünün uçuşu öyle ki, çok geçmez benim başımın üstünde olacakınış sanıyorum, ama kargalar hep çerçevelenmiş tablonun üstünde kalıyor.

Bu sırada bakıyorum, önümde nilüferli bir göl var. "Aa, bu tablo yere niye düşmüş?" diyorum. Kaldırayım derken,

nilüferler arasından bir arı oğulu fırlamaz mı?

Arılar yüzümü gözümü öyle bir kaplıyor ki, ben uzakta, tabloda usul usul eğilip doğrulan Gökçin'le küçük kızı ancak bir arı sürüsünün perdesi arasından görebiliyorum.

Gökçin, anların farkında değil. Tablonun içinden hafif dönüp bana gülümsüyor.

Kımıldama, kımıldamazsan arılar sokamazlar, diyorum kendi kendime. Öylece kaskatı duruyor, Gökçin'in selamını karşılıksız bıraktığım için de üzülüyorum.

Arılar döne döne başımın çevresinde bir taç haline

geldi.

Bunun bir düş olduğunu biliyormuşum. Bir yandan da kendimle dalga geçiyorum: Hadi bakalım peygamber çiçeği, kurtuluşu arı halesinden!

'Peygamber çiçeği' adı çok hoşuma gidiyor; gülüyor, gülüyorum. Gökçin, selamına karşılık verdiğimi sanıyor.

Başımdaki hâleyi dağıtmak istiyorum, ama arılardan yapılma olduğu için tutamıyorum ki...

(Gülmeyle tedirginlik arası bir nokta. Gözlerimin önünde ise hâlâ Gökçin'li Manet.)

- H-

KÖPEK DİŞİ

(Ağustos 1991, Büyükada:)

üı işte yine o fino. Köpek küçük sivri dişlerini bileğime geçirmiş, bırakmıyor. Dişler etimden içeri derinlere, daha derinlere batıyor. Finoyu itiyorum, kolumu çekiyorum, kurtulamıyorum. Canım yanıyor, ama fiziksel bir acı değil bu.

Bu köpek neden bana ikide bir musallat oluyor, diye acı çekiyormuşum.

Yine: Uyansam her şeyin geçeceğini biliyormuşum. Uyanınca bileğimde diş izi arayacağımı da...

Uyan, diyorum, uyanırsan köpekten kurtulursun!

(Bütün gün sol bileğime baktım. Orada bir finonun diş izlerini göreceğimi sandım. Var, gibiydi.)

-u--

"ROMANTİK BİR VİYANA YAZI"

(1990 yazında Viyana Operası'hda Sihirli Flüt'ü *seyretmiş, tekniğin sahnede yarattığı 'harikalardan ötürü müziğin tadına varamamış, ikinci balkonun en gerilerinden boynumu uzata uzata aşağıdaki giyimli kuşamlı zengin turistlerle Mozart dönemi soylu sınıfını karşılaştırmaya koyulmuştum. 0 tarihte, coğrafyası Viyana olan bir roman üstünde çalışıyordum;*

çalışmamla bağlarım çok yoğundu. Bu roman hâlâ bitmemiştir. Şimdi Büyükada. 1991 Eylül sonu:)

Viyana Operası'nda, localardan birinde oturmaktayım. Saraydan Kız Kaçırma'yı izliyormuşum. Locayı Kara Mustafa Paşa tutmuş; Opera'ya ben onunla gelmişim.

Sol yanımda, bir karış gerimde oturan Paşa'nın orkestraya eşlik ederek uvertürü mırıldandığını işitiyorum; içimden; Bu adam kaplıcalarda değil miydi? Keşke dönüp gelmeseydi, burada yalnız olsaydım, diye geçiriyorum. Çünkü Kara Mustafa Paşa'nın sesi gitgide yükselmiş. Opera'daki tuvaletli, fraklı insanlar da başlarını bizden yana çevirmiş, bakıyorlar.

Paşa'ya: "Susunuz," diye fısıldamak için dönüyorum ki, locada benimle birlikte olan o değil, Mozart!

Mozart bana sapı kırık solgun bir gül uzatıyor; bir yandan da arsız arsız gülerek beni sıkıştırmaya başlıyor. Onu bir sümüklü böcek gibi yapışkan, kaygan buluyorum; öyle bulduğum için de koskoca Mozart'a saygısızlık ettiğim duygusunu yaşıyorum, ama adamın kirli elleri oramda buramda çocuk gıdıklar gibi dolanıp duruyor.

Kendimi o kadar aşağılanmış hissediyorum ki: Lanet olsun, Mozart'sa Mozart! diyerek elimdeki soluk pembe gülle birlikte locadan aşağı atlıyorum; Mozart dehşet içinde kalıyor!

Niyetim intihar etmekmiş, fakat uçmaya başlıyorum.

Uça uça geldim, Katedral'in, Stephansdom'un dibine kondum; sözde Graben yönünde değil de, Rotendurm Cadde-si'ne açılan yönündeymişim; sıra sıra dizilmiş eski zaman at arabalarından öyle anlıyormuşum. Bir yandan da bakıyorum, bunlar daha çok Büyükada'nın atlı arabalarına benziyor. Ben beyaz harmaniler içindeyim, mevlevi gibi bulunduğum noktada dönüp duruyorum. Başımda defne dalından taç. Tacım eğrilmiş de, onu düzelteyim derken, anımsıyorum: Aman elini sürme, defne dalı değil 0; arı oğulundan bir hale!

Ah, demek bu arılar beni hâlâ bırakmadılar, diyor, bir yandan da katedralin çevresinde dönüyor, dönüyorum, içimden: işte sonunda emekli tarih öğretmeni gibi ben de çıldırdım! diye geçiyor. 0 zaman yüreğim ağzıma geliyor. Sakın ben de birini öldürmüş olmayayım?

Hem dönüyor, hem kimi öldürdüğümü bulmaya çalışıyorum. Bir opera locasında Kara Mustafa Paşa'yı öldürmüş olabileceğim hayal meyal aklımdan geçiyor; Opera’ya gidip baksam, diyorum, ama dönüp durmaktan başka bir şey yapamıyorum.

Derken kendimi başka bir yerde buluyorum. Sözde Salzburg'da, Mozart'ın doğduğu evdeymişim. Fakat ev ger-çektekine hiç benzemiyor. Burası daha çok, Arap dönemi İspanyol evlerine benzemekte. Beyaz duvarları, düz çatısı, küçük küçük mazgallarıyla bodur bir kulesi de var; fakat işte Mozart'ın doğduğu evmiş!

Yarı gölgeli bir avluda içi suyla dolu bir tekne var. Meğer bu bir küvetmiş; yaklaşınca bakıyorum, kanlı suyun içinde bir çocuk yatmakta. Embriyon halinde bir şey. Teknenin başında, Mozart dönemi giysileriyle birkaç hizmetçi kadın dikilmiş, içine öyle merakla bakıp durmaktalar... Birden; "Demek ben Mozart’ı öldürdüm!" diyorum; çıldıracak gibiyim; "Mozart'ı öldürdüm demek? Demek Mozart’ı öldürdüm?.. Şimdi bütün dünya peşime düşecek!"

Aynı an'da hafif kanlı bulanık suyla dolu tekne başındaki kadınlardan biri, ansızın hoplamaya başlıyor; "Doğdu! Doğdu!..” Sonra bana sarılıyor, birlikte polka oynar gibi hoplayıp dönüyoruz.

Teknedeki su, meğer bir cinayet sonucu kanlı değilmiş, doğumdan kanlanmış!

Şimdi yine, Katedrai’in çevresinde yaptığım gibi, dönüp durmaktayım, ama bu kez hizmetçi kılıklı kadınla ve teknenin çevresinde. Biz dönerken bebek suyun içinden başını çıkarıyor. Bakıyorum, bu bebek falan değil; yazmakta olduğum *ROMANTİK Bir Viyana Yazı* adlı romanımın baş kişisi, emekli tarih öğretmeni. Günümüz giysileri içinde, ceketli, pantalonlu, kravatlı olarak küvetin içinden çıkıp karşıma dikiliyor. Ortalıkta kanlı su falan yok. Sadece önümüze pat pat at kestaneleri düşüyor.

Adam, nasılsa ağzı kafesli kocaman bir buldok köpeğini tasmasından tutmaktaymış. Köpek üstüme ha saldırdı, ha saldıracak. Mozart dönemi giysileriyle orada olduğunu sandığım kadınları aranıyorum, yoklar. Adam, köpek ve ben yalnızız; üstelik de park gibi bir yerde, ıssızlıktaymışız.

Dost olduğumuzu sandığım emekli tarih öğretmeni tam karşıtı bana düşman düşman bakıyor. Hani neredeyse köpeği üstüme saldırtmaya hazır: "Alma Mahler'i gördünüz mü?" diye soruyor.

Ben de bir yandan at kestanelerini köpeğin önüne önüne itiyor, bir yandan da içimden: "Vay hınzır, Alma’yı Venedik’te öldürdü, gondoldan Büyük Kanal'a attı, şimdi numara yapıyor; cinayeti üstüme yıkacak," diye geçiriyorum.

Emekli tarih öğretmeninin rahatsız edici bakışları hep üstümde, sanki, hadi bakalım itiraf et, der gibi yeniden yeniden sormakta: "Alma Mahler’i gördünüz mü? Alma Mahler'i gördünüz mü?"

Mozart locada beni sıkıştırırken başlarını çevirip bize bakan bütün bir Opera kalabalığının arasında Alma Mahler’i seçer gibi olmayayım mı? Fakat bu perukalı insanlar arasında Alma'nm işi ne? Hem onlar Mozart'la bana bakmıyorlardı ki, Kara Mustafa Paşa’nın "OsmanlIyız, OsmanlIyız..." diye uvertür söyleyişine bakıyorlardı.

Köpek hırlıyor, her şey'birbirine karışıyor. Delirecek gibiyim. Bir yandan da, uyan uyan, uyanırsan delirmekten kurtulursun, diyorum kendi kendime.

Çıldırmanın eşiğindeyim..

Çıldıran sen olmayacaktın, emekli tarih öğretmeni olacaktı; bak yine şaşırdın, bak yine romanı içinden çıkılmaz hale getirdin. Bir kere locada Alma Mahler, Gropius’la oturuyor olacaktı. Kara Mustafa Paşa Kaplıcalarda karpuz kesiyordu hani, unuttun mu? Çabuk ol, koş git, onu orada bul, çabuk gelsin, opera bitiyor, imparator gidiyor; haritalar Konya’ya gönderilmeyecek! diye bir şeyler sayıklaya sayıklaya, telaş içinde uyandım.

Uyanmış mıyım, bilemiyorum ki?

(Sakın rüyadakiler gerçek, gerçektekiler rüya olmasın?

Sanki Arap dönemi o İspanyol evinde ben daha önce bulunmuştum. Kara Mustafa Paşayı Baden kaplıcalarında, bir kameriyenin altında karpuz keserken de görmüş gibiyim.)

-m-

III. BOLUM

(EK RÜYALAR)

174

S Ü Z Ü L Ü Ş

(Günlerdir, doğuda çığ altında kalanlarla Erzincan depreminde yıkıntılar altında kalanları 'yaşıyor', onlarla yatıp, onlarla kalkıyorum. Ama işte: 12 Mart 1992 gecesi:)

ki düzine kadar bembeyaz kuş, uçsuz bucaksız bir mavilikte süzülerek gidiyormuş. Sessiz, dingin, süzülüyor, süzülüyorlar. Aynı süreçte ben de içimde müthiş bir dinginlik ediniyorum. Kuşlar enginlerde sessizce süzüldükçe, iliğimde kemiğimde nekadar kötü tortu varsa, akıp gitmekte.... Arınma gibi bir şey.

(Böyle hoş rüyalarım o kadar azdır ki.)

GONDOLCU

(7 Eylül 1992 Gecesi:)-

enedik’te gondolla dolaşıyormuşum. Gondolcu da Zülfü Livaneli. Ama o, ısrarla Zülfü olmadığını söylüyor.

Hava ılıktı; nefis bir esinti vardı. Ancak su karaydı, kapkara. Zülfü Livaneli bu kara, karanlık suda durmadan kürek çekiyor; kürek çektikçe de sular daha kararıyor. Sular karardıkça ben de Livaneli'nin gondolcu olduğunu neden inkâr ettiğini derin, daha derin düşünüp duruyorum.

(Bukadar.)

PASLI İKİ RAPTİYELER.

(Londra'da her gün çok fazla yürümüştüm, ayaklarım davul gibi şişmişti. İstanbul'a döndüm; şişlik hâlâ inmedi. 3 Ekim 1992 gecesi:)

Bir tiyatronun kulisindeyim. Burası Kent oyuncularının daracık perde arkasına benziyor da, benzemiyor da...

Galiba bir toplu yürüyüş varmış, ona katılmışım; yeni dönmüşüm. Hava öyle sıcakmış ki, ayaklarım davul gibi şişmiş. Canım acıyor.

Kulis gibi yerde Çetin İpekkaya ile karşılaşıyorum. Çetin sanki benden bir şey gizliyor. Hani, önden konuşulmuş bir konu üstünde bana açık bir şey söylemesi, bir kararı bildirmesi gerekiyormuş da, açıklayamıyormuş gibi... Onu bu sıkıntıdan kurtarmak istiyorum; kafasını kurcalayan sorundan uzaklaştırmak amacıyla; "Sen mitingte yok muydun?" diye soruyorum. Ama ipekkaya, bu soruma karşılık da hık-mık edip duruyor; açık bir yanıt vermiyor.

O sırada Müşfik Kenter geliyor. Yani, Müşfik Ken-ter'miş yeni gelen. Ortada çok geniş, eski bir tahta masa varmış; bu masa perde gerisini boydanboya kaplamış. Müşfik öylesi bir afra-tafrayla giriyor ki, oturacağı iskemleye geçebilmesi için hemen yana çekilmek, ona yolvermek istiyorum, ama on santimcik bile kımıldayamıyorum. Masa, kulisi bütünüyle kaplamış durumda!

Sonra, nasıl olduysa, bakıyorum Müşfik sandalyesine oturmuş, bense bir köşede sıkışıp kalmışım.

Müşfik, Çetin'e: Yürüyüş mürüyüş derken prova da yapamıyorum birader!.." diyor. Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla, kabilinden beni ima ediyormuş; Çetin ise büsbütün ne yapacağını bilemez durumda, ezim ezim eziliyor...

Meğer ben bu tiyatroya kendi oyunumun provası için çağrılmışım. Fakat, Müşfik'in provasından söz açtığı oyun, benim oyunum değil. Benimkini

yana atıp, başka bir oyun çalışmaya başlamışlar da, işte Çetin İpekkaya, benden habersiz yapılan bu anî değişiklikten ötürü, durumu bana nasıl söylese diye sıkılır dururmuş! Müşfik'e gelince o, bana karşı hiçbir açıklama yapma ihtiyacı duymuyor, herhangi bir özür dileme, şöyle usulen de olsa bir gönül alma 'jestinde' dahi bulunmuyor.

Geniş tahta masanın üstünde tenekeden iri iri raptiyeler duruyormuş. Kulisten fırlayıp kaçmak istiyorum, ancak geçit yok. O zaman bir hamlede masaya sıçrayıp ipiri, paslı raptiyeler arasından basacak yer arayarak geçmeye çalışıyorum. Bir işkence âletinden kurtulmaya çabalamak gibi duygular içindeyim. Bir yandan da şiş, ağrıyan ayaklar, bacaklarla yüksek masanın üstüne nasıl böyle sıçrayabildiğime, raptiyelere basmadan nasıl yürüyebildiğime şaşmaktayım. Müşfik ise, arkamdan bakakalmış; onun biraz mahcup olduğu duygusuna da kapılıyorum. Kırılmış onurumla, yanan yüreğimle ardıma bakmadan çıkıp gidecekken, fon perdesine dolanıveri- yorum.

Şimdi bir kumaş yığınıyla boğuşmaktayım. Ben perdeyle boğuştukça perde büsbütün içine alıyor beni, boğuluyorum.

(Boğulmama çabasıyla uyandım. Bundan aşağı yukarı bir ay sonra Yıldız Kenter'den Müşfikle oynayacakları ÇOK UZAK-FAZLA YAKIN adlı oyunumun provalarına başlar dığı haberi gelecektir.)

- ü-

İMDAT KOLU

(31 Ekim 1992 gecesi:)

T ıklım tıklım bir trende yokuşaşağı, hemen hemen diklemesine gidiyoruz. Nasılsa bir kademe altta kalanların omuzları üstünde, yukarda tutacak yerlerine yapışmış bir yığın erkek yolcu, üzüm salkımı gibi...

Tutacakları görünce, trende değiliz, herhalde otobüsteyiz, diye düşünüyorum. Üzüm salkımlarını andıran erkek kalabalığı içinde biri, sıkışıklıktan gıdıklanıyormuş gibi, kıkırdayarak gülüp duruyor; kendi

halleriyle matrak geçiyor; biz, bir kademe altta kalanlara ise şakayla karışık lâflar atıyor.

Meğer, kıkır kıkır gülüp duran bu kişi Mehmet Altan'mış. Hem gülüyor, hem sık sık bana kaçamak bakışlarla bakıyor, muziplikle göz kırpıyor; çünkü kendisinin üç dört yaşlarındaki halini bildiğimi biliyormuş.

Diklemesine kayışımızın çok hızlandığı, artık neredeyse bir ölüm kayışına döndüğü ânda, sanki onu ilk görmüşüm gibi; "Aaa, demek sen de buradasın Mehmet?" diyorum. İçimden ise, ah görmüyor mu, salkım saçak tepenaşağı gidiyoruz; hemen neredeyse karşıdaki dağa çarpacağız, hepimiz öleceğiz;

imdat kolu onun elinde; güleceğine, herkese laf yetiştireceğine asılsa ya imdat koluna, diye geçmekte...

"Mehmet! Çarpıyoruz! Dikkat Mehmet, imdat kolu, imdat kolu!.." çığlıklarıyla uyandım.

MANZARALAR.

(20 Ocak 1993 Çarşamba gecesi:) ■

Bahçeli bir evin önünden geçmekteyim. 'Manzara penceresi’ denen geniş camlı pencerenin perdeleri açık. Erdal İnönü ile Sevinç İnönü camın önünde oturmaktalar; vitrinde gibiler. Sözde bu evde konuk olarak bulunuyorlarmış. Konuşmalarını işitmekteyim. Anlaşıldığına göre, benden söze-diyorlar. Hakkımda söyledikleri güzel, olumlu şeyler, ama ben, ister istemez onları işitmiş bulunmaktan utanıyorum. Oradan, mahcup olmakla birlikte içimde hoş duygularla uzaklaşıyorum.

Şimdi kendi evimdeymişim. Daha çok Büyükada'daki eve benziyor. Bu sefer ben bir pencere önündeyim. Dışarı bakmaktayım. Sözde konsere yetişecekmişim. Ama dışarda manzara öyle güzel ki, camın önünden ayrılamıyorum. Tam o sırada yine, gerçek hayatta da dostlarım olan Sevinç’le Erdal'ın bu sefer dışardan, bahçe kapısı önünden geçtiklerini görüyorum. Bu bana, konsere çok geciktiğim üstüne bir işaret gibi görünüyor. "Ah, işte onlar gidiyorlar!" diye geçiyor içimden, çok telâşlanıyorum.

Şimdi de CRR Konser Salonu'na benzer bir yerdeyim. Numaralı biletime göre yerimi aramaktayım. "Hah işte, orası, ikinci sıra, ortalara doğru..." diye oturacağım koltuğa yönelmişken, yeniden Sevinç'le Erdal İnönü'yü görüyorum. "Demek yerlerimiz yanyanaymış..." demeye kalmadan, bir de bakıyorum, annem yanında boş bir koltukla orada oturmakta: Kırk-elli yaşlarındaki hali. Bakımlı, çok hoş, güzel giyinmiş. Rahat, sakin sakin bana gülümsüyor. Konserde buluşmak üzre önceden sözleşmişiz ve işte buluştuk! içim sevinç dolu, annemin yanına gidiyorum, öpüşüyoruz. Her şey konserde böyle buluşmamız falan otuz-kırk yıl öncesi gibi, çok doğal; rahat rahat koltuklarımıza yerleşiyor, birini, galiba Halim'i beklemeye koyuluyoruz ve orkestranın yerini almasını...

(Ertesi Gece:)

Bir tuvaletteyim. Lüks bir otelin tuvaletine benziyor, ama her yan pislik içinde. Yerlerde ıslak, kirli tuvalet kâğıtları, kanlı pamuklar... Ayak basacak tek adımlık temiz yer yok. Tam geri, dışarı fırlayacakken, bir de bakıyorum burası Türk hamamına benzeyen bir yer. Kurnaların iki yanındaki terleme peykelerine olduğu gibi göbektaşına da uzun etekli dekolte şık giysileri, röfleli saçları, iri uzun küpeleriyle birçok 'sosyete kadını' denen tipten kadınlar yarı uzanmış, şampanya içiyorlar. Sözde bunlar 'devrimci sosyete kadınları' imiş... Her yanda dizi dizi şampanya bardakları, şampanya şişeleri. Fakat bakıyorum, yerlerde de hâlâ kirli kâğıtlar, pamuklar, pislik yığınları, sidik gölleri... Ortalık böyle, ama oradaki kadınlar şampanya içiyor, gülüp eğlenip duruyorlar. TV kanallarında bizleri 'gece hayatlarına' tanık ettikleri türden sahneler.

"Herhalde deliriyorum, buradan kurtulmalıyım," diyor, kaçmak istiyorum. Ancak, çok yorgunum, kımıldayacak halde değilim.

Nasılsa oradan çıkmışım. Buna şaşa şaşa, bizim Bülbül Sokağı'nı tırmanmaktayım. Eve yaklaşırken mahallenin arsız çocuklarından birini bana dil çıkarırken görüyorum.

Artık sabrımın sonuymuş. Oğlanı bir güzel pataklamak için yanıp tutuşmaktayım. Bir yandan da bundan derin bir utanç duyuyorum ve beni çocuk dövmeyi düşünebilecek bir hale getirdikleri için mahalle çocuklarına daha büyük öfke duyuyorum. O hızla, bana dil çıkaran oğlanın yanına

varınca bakıyorum, bu çocuk öteki arsızlardan değil. Pek sevimli, pek temiz yüzlü, terbiyeli bir şey. Üstelik de bana dil çıkar-mıyormuş; tam karşıtı tatlı tatlı gülümsüyormuş. "Ah özür dilerim," deyip oğlana sarılıyorum. Tam o sırada Halim, tırıl tıfıl dökülen bir arabayla beliriyor, patırdıyarak yokuşu çıkıp yanımızdaki boş yere parketmeye geliyor. Nedense ondan kaçmak istiyormuşum. Kendisiyle karşılaşmamak için ne yapabilirim? "Nereye kaçsam, nereden? Bu sokağın çıkışı yok ki. Burası çıkmaz sokak. En iyisi eve kapansam, Halim'le konuşmak zorunda kalmasam, kimse bana ilişmese..." diyerek apartı-manın kapısına doğru koşuyorum. Ancak bakıyorum, bu sefer de kapı anahtarları yanımda değil.

Kendimi tam kapana sıkışmış fare halinde buluyorum.

(Yine çok bunaldım. Böyle rüyaları bu sıralarda sık görüyorum. ÇOK UZAK-FAZLA YAKlN'm provaları sürerken, sabrımdan ötürü kendi kendimi kutlayıp durduğum günlerin gecelerinde...)

KARANFİL DAĞ

(24 Ocak 1993, Pazar. Gündüz gündüz görülmüştür.)

Uğur Mumcu, arabasına konan saatli bombayla öldürülmüş.

Büyük patlama.

Uğur'un gözlüğü, saati, çantası, ayakkabıları, hattâ bir eli, iki ayağı gökyüzüne fırlıyor ve herbiri yere kırmızı beyaz karanfiller halinde dökülüyordu. Uğultuyla dökülüyor...

Derken, baktım; karanfil dağı. Gökten yağan karanfillerle gökyüzüne doğru sürekli yükselen karanfil dağı.

TİYATRODA YA DA KORKU

(7 Şubat 1993 gecesi:)

Yakında sahneye çıkacak oyunumun provasına diye gittiğim yer Kenterler Tiyatrosu'ymuş. Ortalıkta Refik Ahmet Sevengil'den başka kimseler yok. Yıllar önce kaybettiğimiz, yüreğimin sesine göre ise benim için hep

yaşayan, hep aynı saygı dolu sevgiyle hattâ aşkla sevdiğim Refik Ahmet Bey'e doğru koşuyorum. Kalbim çarpıyor. Cilt cilt Türk Tiyatro Tarihi yazmış araştırmacımız, acaba oyunumun provasını görünce ne diyecek? Zaten o gün tiyatroya gidişimin nedeni de buymuş.

Sözde Refik Ahmet Bey provayı seyretmiş. Bense oyunum üstüne ne diyecek diye ağzının içine bakıyormuşum. Çok kederli görünüyor, "Eyvaah, demek fiyasko!” diye geçiyor içimden. Sevengil ise, başını omzuma koyup içini çeke çeke ağlamaya başlıyor; "Beni işten çıkardılar. Haber bile vermeden görevimden (TRT ?) aldılar...” Onu avutmaya çalışıyor, pışpışlıyorum, içimde ise büyük bir isyan, öfke; Vay değerbilmezler!..

(Haykırarak uyandım.

Uykuyla uyanıklık arası:)

Korkuyorum ve besbelli içimdeki korkuyla yüzleşmekteyim: Korkuyorum, çünkü oyunun ilk gecesi yuhalanacağız. O zaman tiyatronun bütün oyuncuları beni lanetleyecekler. Üstelik Müşfik Kenter, hepsinin önünde Yıldız'a: "Ben sana bu oyunu oynamayalım demiştim, iflâs ettik!" diye bağıracak. Refik Ahmet Bey de yok artık ortalarda. Benim tarafımı tutan kimse bulunmayacak. Sefil ve yalnız kalacağım...

Böyle böyle düşünürken bir de bakıyorum, salon tıklım tıklım dolu. Üstelik oyun oynanmış, bitmiş. Fakat izleyici, mumyalar benzeri sessiz, hareketsiz. Ortalıkta tıs çıkmıyor. Sahnede yapayalnızım. Cenazeye gider gibi siyahlar giyinmişim; bu tepkisiz seyirciyi selamlayıp duruyorum. Ne yuhalama var, ne alkış. Derin sessizlik. Kuyu gibi. Şimdi beni artık bu sessizlik korkutmakta.

Keşke yuhalansam!

OKURUN SESİ

(Tarihsiz.)

Telefondaki sesi dinliyorum.

Bir zamanlar beni sık arayan, her seferinde okuduğu yeni kitabım için bana görüşlerini, övgülerini bildiren bir okurummuş. Uzun süredir aramadığı için ben bu telefonunu yeni sahnelenen oyunumu görmüş olmasına bağlıyorum, içimden: "Hah işte, şimdi ÇOK UZAK-FAZLA YAKIN üstüne görüşlerini söyleyecek," diye geçiyor ve hemen övgülerine hazır tutuyorum kendimi.

işte, zaten okurum da telefonda: "Ah, dün akşam arkadaşlarla hep sizi konuştuk!" diye başlamış söze. Bu da beklentimin doğruluğunu güçlendiriyor. Yine de, o değilden soruyorum: "Hayrola? Niye?"

Okurumun buna yanıtı:

"Bana bir gün bir tatlı tarifi vermiştiniz. Dün geceki konuklarıma onu yaptım; pek sevdiler. Size bir teşekkür edeyim diye açtım telefonu."

Ağzımda zehir gibi bir acılık duyuyorum.

AVUÇTAKİ GÖZLER.

(Göz rahatsızlığımın çok arttığı bir dönem. Kendim tarafından yapılan SEÇMELER'in yayma hazırlanışmda değerli şairimiz Sefa Kaplan'm büyük yardımım görmekteyim. Bu günlerden birinde: 15 Mart 1993 gecesi:)

Bir kokteylde Tarık Akan'la karşılaşıyorum. Pera Pa-las'a benzeyen bir yerdeymişiz. Güzel bir pencere önünde yan-yana durmuş dertleşiyoruz. Gözlerim mil çekilircesine acıyor, sulanıyor, gözyaşları sık sık yanaklarımdan aşağı akıyor. Tıpkı gerçek hayatta olduğu gibi.

Faili meçhul cinayetlerden, haksızlıklardan, ülkedeki bir iç savaş başlangıcından, kötü ekonomiden falan konuştuğumuz için Tarık benim üzüntüden gözyaşı döktüğümü sanıyor. Kendisi de derin bir kedere kapılmış, başını teselli arar gibi omzuma yaslıyor. Bende, bu gözlerle artık okuyup yazamayacağımı düşünmekten doğma bir moral bozukluğu, bir yürek yorgunluğu, bir usanmışlık. Fakat Tank Akan'ın da öyle kederli kederli başını omzuma yaslaması, içimde birbirimize sığınmışız duygusu uyandırıyor. Kederde dayanışma, diye bir durum yaşıyoruz. Böylece sanki şimdi 'gerçek aşkı bulmuş’ gibiyiz... Sağa sola aldırmadan pencerenin önünden elele ayrılıyoruz. Dayanışma sevinciyle salonlardan salonlara

geçiyoruz. Magazin basının ağzına yem olacağımız çok açıkmış, ama biz herkese meydan okumaktayız.

Bir aralık bir odada yalnız kalmış oluyoruz. Hemen arkamızdan içeriye kürklere sarınmış manken gibi kadınlar doluştu. 'Salon sosyalisti' denilen havada kadınlar. Kürkleri içinde çıplaklarmış. Meğer hepsi de Tarık Akan'la olmak istiyormuş. Bana düşmanca bakıyor, kürklerinin önünü açıp açıp çıplak gövdelerini Tarık'a gösteriyorlar. Ama Tarık Akan hâlâ elimi sıkı sıkı tutmakta; bu kadınlara hiç ’yüzvermiyor.' Hattâ onlarla alay ediyor.

Kadınlar, bana karşı artan bir düşmanlıkla çıkıp gidiyorlar. Giderken içlerinden birisi geri dönüp: "Gözlerini oyacağız senin!" diyor. Gözlerim büsbütün acıyor, kaşınıyor. Kadına dudak büküyorum, ama o birdenbire kürkünün cebinden çıkardığı bıçağı Tarık Akan'ın böğrüne saplayarak kaçıyor, gidiyor.

Silkinerek dönüyorum. Bakıyorum, Tarık'ın cesedi kanlar içinde yerde değil mi! Cesetle başbaşayım.

Bu durumda bir 'aşk cinayeti’ne konu olacağım kesin görünüyormuş. Manzara, o manzara. Tarık Akan’la aramızda sadece bir dayanışma olduğuna, onu benim bıçaklamadığıma ne basını, ne kimseyi inandıramayacağım açık görünüyor. Suçlular gibi çıkıp gitmek, kaçmak da istemiyorum.

Her ân, kanlı cesetle başbaşayken basılacağım duygusu içindeyim. Tam o sırada, kim olduğunu bilmediğim biri, bana doğru açık avucunu uzatıyor; içinde bir çift göz. Kanlı canlı.

"Bunlar sizin mi?"

Böyle soran sesi, arkadaşım Sefa Kaplan'ın sesine benzetiyorum; bir yandan şaşkın şaşkın avucun içindeki bir çift göze bakarken, bir yandan da, "Hiç değilse, Sefa katilin ben olmadığıma inanır,” diye düşünmekteymişim.

"Hayır, hayır, gözler benim değil, cesedin, cesedin..." diye yanıtlıyorum Sefa Kaplan sandığım kimseyi.

Oysa gözler ne Tarık Akan'ın, ne benim hattâ ne de Se-fa'nın gözlerine benziyor. Yemyeşil, çiğ yeşil gözler...

ENDÜLÜS BAHÇESİ

(Madrid, 11 Mayıs 1993 gecesi. Tanıdığım en ince insanlardan 'Gürcan'ın evinde gördüğüm rüya. O gün, onun önerisiyle So-rella Müzesi'ni gezmiştim. Ressamın Endülüs Mimarisine göre yaptırdığı evin duvarları kendi tablolarıyla dolu özel müze hali.)

Küçük bir kızım. Ayaklarım çıplak, ama ağzımda kızıl bir gül var; tahta döşemeler üstünde dansediyorum. Ancak, döşemenin eski tahtaları gıcırdıyor. Ben içimden, eyvah şimdi duvardaki tablolarda kim varsa, hepsi beni görecek, demeye kalmıyor, bembeyaz keten örtüler, dantelalar altında bebek emziren bir kadın lohusa yatağında kımıldıyor. Emzirdiği çocuğu göstererek bana "Suss..." işareti yapıyor; utanıp kaçıyorum.

Koşuyor, koşuyorum. Ama şimdi bir kumsalda koşmaktayım. Kayalık, rüzgârlı kıyılar görüyorum. Şimdiki ya-şımdayım. Bir yeniyetme, güzel bir atı dizgininden tutmuş, çeke çeke denizden çıkarıyor; atın da, kendisinin de ayaklarını ak köpüklü dalgalar örtüyor ve ben nasılsa birden bu ata binmiş oluyorum. Üstümde, yakaları, kolları dantelalı muslin bir giysi, başımda geniş kenarlı hasır şapka var. Şapkanın kurdeleleri rüzgârda uçuşuyor; at üstünde eteklerim, kurdelelerim uçuşa uçuşa deniz kıyısını bırakıp gidiyorum. Fakat ardımda, kumsalda birçok hasır şapkanın renkli kurdeleleriyle uçuşa uçuşa yuvarlandığını da biliyormuşum. Şapkalar sanki rüzgârın önüne kattığı diken yumakları gibi, kurdelelerini sürüyerek peşime takılmamışlar mı meğer? Bu hem hoşuma gidiyor, hem atın ürkmesinden kaygılanıyorum. Çünkü rüzgârda yuvarlanan şapkalar kurdeleleriyle sık sık atın ayaklarına dolanıyor; ben inmek istiyorum, inemiyorum. Nasılsa, ağzımda yeniden aynı kırmızı gül. Bağıramıyorum. Bağırırsam, gülü düşürürüm. Oysa bu gülü bana,’atı denizden çıkaran yeniyetme, kaybetmeden sahibine vermem için emanet etmiş. Atın ayaklarına dolanan şapka kurdeleleri, ağzımdaki gül, hattâ yeniden köpüklü dalgalarla çevrilmemden ötürü müthiş bungunluk duymaktayım. Hele yelelerine sıkıca yapıştığım atın bir de dalgalarla yanşa başlaması... Haykı-ramamaktan boğulmaktayım.

(Uyandım.)

(ikinci uyku?)

Duvarları Portekiz fayansıyla döşeli bir bahçedeyim. Kimi yerde mavili beyazlı, kimi yerde' kızıl gelincik desenli krem renginde faiyanslar. Yerler ise geometrik desenli fayanslarla döşeli. Üstlerinde yürürken kırılmalarından korkuyorum, oysa çime, toprağa basar gibiyim. Bodur ağaçlar arasından birkaç basamaklı dar merdivenler çıkıp iniyorum. Boy boy çiçek setleri var.

Bu bahçede bekleniyormuşum. Ama kimin tarafından beklendiğimi bilmiyorum. Tahtaları kararmış bir bahçe kuyusunun yanında, tuvalinin başında bir taburede oturup resim yapmakta olan, yine hasır şapkalı bir adam görüyorum. Adamın sırtı bana dönük. İçimden, demek ressam Sorella tarafından beklenmekteyim; ona en beğendiğim tablolarından birinin denizden at çıkaran yeniyetme tablosu olduğunu söyleyebilirim; lohusa döşeğindeki kadın da çok güzeldi, ama en güzeli rüzgârda kurdeleleri uçuşan şapkalar, diye geçirmekteyim.

Kuyunun tam karşısında sarmaşık güllerin yarıyarıya örttüğü kremit rengine boyalı küçük dar bir bahçe kapısı görünüyor. Bahçe kapısı salt sarmaşık güllerle bezeli değil. Dallar arasından kapının koskocaman sürgüsü de görünüyor. İri iri paslı mıhlarla çakılmış kocaman kollu bir sürgü. Bu bende, bahçeye hapsedildiğim duygusu uyandırıyor. Oysa, gitmem de gerekiyormuş. Çünkü bir yere bir kırmızı gül götürmek zorundaymışım. Müzeyi gezeceğim diye zaten geç kaldım, üstelik gül nerede, nerede bıraktım onu, tedirginliği içinde telaşlı telaşlı aranmaktayken, tuvalinin başındaki hasır şapkalı adam bana dönüyor. Aa, benim aradığım gül, onun panama keteninden ceketinin yakasında!

Demek emanetin sahibi ressam Sorella imiş, gülü yerine vermişim bile, diye geniş bir soluk almama kalmıyor, bu adamın Sorella değil, Yahya Kemal olduğunu anlayıveri-yorum.

Yahya Kemal, iri cüssesiyle küçük alçak taburesinden kalkmaya çalışarak bana saygıyla:

"Oo, buyrun üstadım, buyrun, bakın bakalım, nasıl bulacaksınız tablomu?" diyor. Bir yandan da geniş mendiliyle terli alnını siliyor.

Tuvalde sarmaşık güllerin örttüğü, ağır, paslı demir sürgüsüyle kiremit rengindeki küçük dar bahçe kapısı, kartpostal gibi durmakta. Yahya Kemal ise, düşüncemi öğrenmeyi beklerken mahçup mahçup: "Tablomun adı, Endülüs Bahçesi efendim," diye ekliyor. "Nasıl beğendiniz mi?"

Ben de ona, ressam Sorella olmadığımı söylemek istiyorum, fakat ölmüşüm gibi, bir türlü sesim çıkmıyor.

BETON BAHÇE

(İki hafta önce kapıcımız bahçede kalan son sarmaşıkları da kökleyip kökleyip atmış. Bu kaçıncı kez sarmaşık söküp atması. Yine çok üzülmüş, çok da öfkelenmiştim. Artık sokağa bakan duvarın üstünde hiç sarmaşık yok, kirli bir beton görünüyor.)

Oturduğumuz apartmanın yan tarafa düşen bahçe-sindeyim. Ortancaların büsbütün yokolup gittiğini, sarmaşıklardan tek yaprak kalmadığını şaşkınlıkla görüyorum, içim yanıyor. Ama ortalıkta tuhaf bir netlik, beyazlık da var. Bunun iyi mi, kötü mü olduğunu pek bilememekteyim. Bu köreltiri beyazlık nereden geliyor, diye bakınırken, kapıcı ailesi, birer ikişer beliriyor, burunları havada: "Hele tek kelime söyle, hele bir itiraz et de gör!.." edalarıyla yanımdan geçip gidiyorlar. Bu arada ben de birden ayırdında oluyorum:

Taşındığımızda nefis ortancalarla, kızıllı sanlı yeşilli bol sarmaşıklarla bezeli bahçede tek yeşillik yok. Bahçeye boydanboya beton dökülmüş. Beton, beyaza boyanmış. Çöl gibi, dümdüz, beyazlık... Ayrıca buraya kapıcı dairesinden düzayak geniş kapılar açılmış. Kapılar, pencereler hep beyaza boyalı, içerlere doğru, yine bembeyaz geniş geniş odalar.

içimde evsiz yurtsuz kaldığım duygusuyla uyanıyorum.

ÖLÜM DERECESİNDE YANIK

(3 Temmuz 1993)

Dünmüş. Sivas'mış. Pir Sultan Abdal Şenlikleri varmış.

Uyuduğumu sanmaktayım, ama tuhaf, gözlerim açık. Tıpkı rüyalarda olduğu gibi, uzam ve zaman kavramı yok. Sivas'ı kilometrelerce uzaktan bile görebiliyorum. Gece ve gündüz, her şeyi aynı ânda izlemekteyim: Kent sokakları çiçekler, renkli renkli kâğıtlarla, yazılarla süslü, insanlar çok neşeli. Ozanlar şiirlerini okuyor, sazlar çalınıyor, türküler söyleniyor, sanat-edebiyat söyleşileri yapılıyor, kitaplar imzalanıyor. Şenliklere konuk ed|lfen yazarlar, sanatçılar kaldıkları otelin koridorlarında iDirbirlerine fıkralar anlatıyor, şen kahkahalar atıyorlar. Genç kızlar, delikanlılar alanlarda dan-sediyor, konuklara çiçekler veriyorlar. Gözler arada bir, masalların kötü kara gölgesi gibi şenliğin içinde dolanan, bir belirip bir yiten hayalete değse de, neşe ağır basıyor; gölge hemen unutuluyor; bilinçte yer etmiyor. Yeni bir şiir okunuyor, yeni bir türkü söyleniyor. Çoktandır kararmış ufukta neredeyse barış ve anlaşma çiçek açmaya başlıyor.

Derken, ortalık karışıveriyor. Davullar vurulmakta, naralar atılmakta, barış türkülerini sanki savaşa çağrı kükremeleri örtmektedir. Yazarlar, sanatçılar, konuk kaldıkları otellerine çekilmişlerdir.

Otelin adı Madımak'mış. Burada şakaların, manilerin yerini şimdi insanlık adına derin kaygılar almıştır. Çünkü haykırışarak otele doğru yürüyen üç bin kadar kişi, hiç de insan ağzından çıkmışa benzemeyen köpükler saçarak: "Dinsizlere ölüm! Allahsızların kellesini istiyoruz!" avazeleriyle saldırmakta, dahası benzin döküp oteli ateşe vermektedir.

Yangın giderek büyüyor, yapının ta üst katlarını sarıyor. Dünyaya barış şarkıları söylemeye gelmiş sanatçılar, ozanlar yanarak, kara dumanda boğularak ölüyor. Ölüyorlar. Görmüyor musunuz, yanıyorlar!

Geride sağ kalan herkes gibi benim gözlerim de *devlet'ı* arıyormuş, ama ortalıkta bu korkunç saldırıyı önleyecek devlet yok. Meğer öyle sanıyormuşuz. Meğer devlet, benzinmiş de, su kılığında itfaiyenin yangın söndürme hortumlarının içinden akmaktaymış. İtfaiye erleri sıktıkça ortalığı devletin alevlerinde kavruluşun kendine özgü yanık kokusu sarıyor.

(Kalbim ölüm derecesinde yanık kokularıyla tüterken uyudum, mu?)

■-

BOĞAZ'IN SULARI YANARKEN

(12 Mart 1994. Gece, Rumeli kavağı ile Anadolu-kavağı arasında bir kuru yük taşıma gemisi Karadeniz'den gelen petrol tankerine çarpmış, Boğaz'm ağzını alevler sarmıştı. Yangının kızıllığı gökyüzüne vurdu; tankerden akan petrol, suyun yüzünde alevden bir volkan gibi yandı durdu. Bu yakınlarda oturuyorum. Tanker ha patladı, ha patlayacak, içindekilerle birlikte havaya uçup göğün kızıllığına karışacak derken, sabaha doğru bitkin uyumuşum.)

Alev alev yanan bir nehirde sırtüstü uzanmışım. Bir ateş suyunda öyle süzülerek gidiyorum. Her yan, dağlar, tepeler, gökyüzü, ellerim kıpkızıl, alev rengi. Fakat tuhaf, üstünde aktığım nehrin suyu çok soğuk. Üşüyorum. Yorganıma sarınsam, diyorum ama, bakıyorum zaten alevden bir yorgan altındayım. Çenelerim birbirine vuruyor.

(Uyandım. Çenelerim birbirine vurmuyor. Sıcacık yorganın altındayım ve yatakodası penceresinin dibinde tüpgaz kamyoneti; herzamanki gibi büyük gürültülerle komşulara tüpgaz dağıtılıyor.)

KARINCALAR

(19 Mayıs 1994 gecesi:)

IBüyükada’daki eve benzeyen bir yer.

Kapıyı açıp, içeri giriyorum. Bakıyorum, yerde bir derenin incecik, ipten kolları gibi yol yol karınca orduları. Yüzlerce, binlerce karınca, o yandan buyana kıvıl kıvıl akıp durmakta. Ne yapacağımı bilemiyorum. Bunalıyorum. Kendime karşı geliyorum, katilliği göze alıyorum; karıncaların üstüne ilaç püskürtüyorum; hiçbir şey olmuyor. Tek bir karınca ölmüyor.

Karıncalar... Karıncalar... Onlar, bildikleri, diledikleri yönlere doğru akıp duruyorlar.

(Karabasandan uyandım. Daha doğrusu kendimi zorla uyandırdım: O gün B.Ada'ya gitme kararında olduğumu hatırladım; gitmekten caydım.)

YALINAYAK HACIIOSMAN BAYIRJ'NDA

(21 Mayıs 1994 gecesi, Büyükada'daki evde uyurken. Demek, 'karıncalar' rüyama karşın, yine buradayım.)

Gelinlikleyim. Sözde nikâhım kıyılacakmış. Derken, anımsıyorum: Zaten evliyim. Hem de kırk yıldır. Bu nikâh, bu gelinlik nereden çıktı?

Sözde abimle nikâhlanacakmışım. Beni nikâha hazırlayan da annem ve kırk yıldır birlikte yaşadığım -kendisiyle ni-kâhlandığım- Halim.

Ancak, beni rahatsız eden bunlar değilmiş. Gelinliğin straples, yani yakasız kolsuz, fazla açık oluşu. Bunu değiştirmeliyim, diyorum. Bir yandan da nikâha gecikmekteyiz. Telâş içindeyiz. Ne olursa olsun, nikâhıma bu gelinlikle gitmek istemiyorum, diye diretiyorum Halim'e ve anneme. O zaman annem dolapları karıştırıyor. Yeşilli kırmızılı ipek emprimeden iki şömizye giysi uzatıyor: "Bak bunlar çok güzel, birini seç istersen..." diyor. Kırmızı gelincik desenlisini seçiyorum. Giysiyi üstüme geçirir geçirmez de oradan kaçıyorum.

Şimdi Hacıosman Bayırı’ndan yukarı yalınayak koşmaktayım. Üstünde kırmızı gelincik desenli giysi, çıplak ayak küçük bir kız, kurtuluş, kurtuluş!., diye diye sevinç içinde bayırdan yukarı koşuyor... Koşuyor... Ben onu görüyorum.

SES DÜŞÜ

Kendi sesim kendime soruyormuş:

"Kuyruklu yıldızın Jüpiter’e çarptığı saatte ne yaptın?" Kendimin sesi ise, kendimi şöyle yanıtlıyor:

"Halim'e, sakın korkma, bana sıkı tutun, dedim."

(Gündüz gündüz görülmüştür.)

CHARLEVİLLE' REİMS TRENİ

(Ağustos 1994. A.Rimbaud'nun doğum yeri Charleville/Roche köyünü ziyaretten döndüğüm akşam.)

Yine Reims-Charleville hızlı trenindeyim. Ancak şimdi dönüşteyim ve giderken olduğu gibi yalnız değilim.

Trenin iki kişilik bu yanda, iki kişilik karşısında olmak üzere dörtlü koltuklarında Verlaine, Verlaine'nin annesi, Rim-baud ve ben oturmaktayız. Verlaine'le yanyanayım. Biz, trenin hareket yönüne ters oturuyoruz. Karşımızda da Rimbaud, Verlaine'nin annesiyle yanyana.

Üzüm bağları, şatolar arasından geçiyoruz. Nasılsa ben bir ara sessizce gidip yöredeki ünlü şarap mahzenlerinden birinden bir şişe şarap alıp gelmiş oluyorum. Verlaine, şişeye hayranlıkla bakıyor, "Ooo, 187rin" gibi bir şey söylüyor, bana gülümsüyor, önümüzdeki kristal bardaklara kan kırmızı şarabı ağır ağır boşaltıyor.

Rimbaud, siyah bir pelerine bürünmüş. Başında da geniş kenarlı, tüylü, ama yine simsiyah bir şapka var. Verlaine'in annesi diye bildiğim kadın ise. günümüz giysileri içinde; herhangi bir taşralı Fransız kadını. Eprimiş deriden çantasını kucağında sıkı sıkı tutuyor. Verlaine, ti-şörtlü, blucinli.

Uzun bir süre yine sakin sakin dışardaki manzaraya bakıyor, şarap içiyoruz. Bağlar, kilise kuleleri gözlerimin önünde, ters yönde akıp gidiyor. Rimbaud'un suratı çok asık. Fakat, Verlaine'le ben dönüp yeniden birbirimize gülümsüyoruz. O zaman Rimbaud, birden kara pelerininin altından bir tabanca çıkarıyor, Verlaine'le bana birer el ateş ediyor ve hemen yanındaki kadına özür diler gibi: "Mon triste coeur bave â la poupe" diye bir şey mırıldanıyor. Meğer, Verlaine'le benim aramda bir aşk ilişkisi olduğuna inanıyormuş...

(Haksızcasma öldüm, derken kendime geldim. Trendeyim. Reims'e yaklaşıyoruz. Gün batmış. Charleville'e giderken olduğu gibi, şimdi de elimde aynı kitap: A. Rimbaud, Hayatı ve Eserleri. Açık sayfada: Le Coeur Vole şiiri.)

TUTANAK

(Ekim 1994 sonu. Uyanıkken:)

TV’ye bakıyormuşum. 'Faili meçhul' cinayetlerden birinde, cinayete kurban gidenin cesedi bulunmuş.

Olay yerinde: Ceset, yaşlı bir adam, bir masa, masanın üstünde eski bir daktilo, daktilo başında yazman, yanında da komiser gibi biri var. Komiser yazmana: (Başı işitilememiştir) (...) iskelet parantez aç kemikleri parantezi kapa babasına gösterildi nokta satırbaşına geç baba oğlunun kemiklerini tanıdı virgül koy oğlum iskelet olmuştu şeytan bukadar adi olamaz dedi nokta bunlar sadist insanlar psikopat insanlar yaz psi-kopat insanlar dedi nokta başka bir diyeceği olup olmadığı soruldu virgül olmadığını söyledi nokta alta geç adı soyadı imza.

YUMUŞAK İNİŞ

(11 Ocak 1995 gecesi:)

C3tuz-kırk kadar yolcu, bir uçaktayız. Uçak düşüyor. Bu, benim boşluğa fırlamışlığım anlamına geliyormuş, çünkü gökyüzünde süzüle süzüle iniyor, 'düşüyorum', işin tuhafı, bu durum bana çok doğal geliyor; yani uçak düşmesinin doğal bir hali gibi görünüyor. Ancak, direksiyonumu beceriyle kullanamazsam, yere çakılacağım, ölümle kucaklaşacağım bilinci de çok yüksek. Bu nedenle, nasıl bir direksiyonsa, kendi direksiyonumu büyük bir özen ve dikkatle kullanıyorum. Yere yumuşak iniş yapmayı başarırsam, kurtulurum, diye düşünüyorum.

Şimdi bütün gücümü buna vermiş durumdayım. Duruma hâkim görünüyorum ve ağır bir süzülüşle önce ormanlar, tarlalar üstünden inmeye başlıyorum; daha sonra Ankara'nın yapıları, caddeleri, parkları seçiliyor. Çatılar üstüne, ender parklardan hangisine inebileceğimi -kendimi indirebileceğimi-bulmaya çalışıyorum. Müthiş bir dikkatle, her şeyi milimi milimine hesaplayarak kendimi Kızılay Parkı gibi bir yerin çimleri üstüne yumuşacık indiriyorum.

Kurtulmuş durumdayım. Elimde küçük yol çantamla bir dükkândan içeri giriyorum. Satıcılara, "Uçak düştü, çabuk olun, gidelim, öteki yolcuları da bulalım," diye çırpınıyorum. Ama, evden çıkıp çarşıya çıkmış halimle bir uçağın düştüğüne, benim bu kazadan kurtulup geldiğime kimseyi inandıramıyorum. Aynı ânda aklıma şu gelmesin mi? Peki, uçak düştüyse, hepimiz o uçakla birlikte, onun içinde yere çakılmış olmalı değil miydik? Nasıl oldu da ben öteki yolculardan ayrı bir yerde, boşlukta kendi kendime süzülerek yumuşak iniş yaptım? Derken, anımsıyorum: Öyle ya, uçak düşerken pilot bütün kapıları, kapaklan açıp bizleri leblebi gibi boşluğa saçmış, "paraşütlerinizi kullanarak inin" diye haykırmıştı.

Paraşütsüz bir inişi paraşütlüymüş gibi gerçekleştirebilen başka yolcular da olabilir; tarlalara, bayırlara inmişlerdir, belki ağaçlara asılı kalanlar falan vardır, diye tek başıma kırlarda, ormanlarda koşuyor, benim gibi 'yumuşak iniş' yapabilmiş başka yolcu bulunup bulunmadığını arıyorum. Arıyorum...

(Ter içinde, bitkin uyandım.)

-m-

SEYİR

(25 Ocak 1995 gecesi:)

Kalabalık bir masa. Karşımda, bana göre masanın sol ucunda Ahmet Oktay oturmakta. Besbelli bir süredir edebiyat değerlendirmeleri üstünde konuşulmuş, tartışılmış. Aklımdan tam da, bir türlü söz alamadığımı, hiçbir düşüncemi dile getiremediğimi geçirirken Ahmet bana dönüp sinirli sinirli, "Öyle söyleme, öyle söyleme, sen bile geçmişin hakkını çok geç verebildin!” demesin mi? "Dur, nasıl, hayır...” dememe kalmıyor, fırlayıp masadan ayrılıyor; ardından koşuyorum. İlle beni dinlemesini istiyormuşum.

Şimdi parkla mezarlık arası bir yere girerken görüyorum Ahmet Oktay'ı. Kırık yıkık taşlar, dikenli otlar arasında, yanında sözde akrabaları, çoluk çocuk falan kalabalık bir grup halinde içerlere doğru gidiyor. Karşı kaldırım gibi bir yerdeyim. Ta oradan: "Ahmeet! Ahmeet, bir dakika, dur, dinle hele!.." diye sesleniyorum, ama o işitmiyor.

Yanımda biri varmış. Dönüp bakıyorum, Ahmet'in karısı, arkadaşım ressam Tülây Tura Börtücene. Kocasını rahat bırakmamı istercesine beni kolumdan çekiyor: "Boşver, hadi biz gidelim," diyor.

Kadıköy çarşısı gibi bir yerde, kalabalık arasında itiş kakış ilerlemeye çalışıyoruz. Yine Tiilây: "Aman gel, şuraya girelim bari," diyor. Giriyoruz.

Burası Ferhan Şensoy'un yat tiyatrosuymuş.. Sanatçı beni pek sıcak karşılıyor, bekleniyormuşuz gibi kucaklayıp öpüyor, içeri buyur ediyor. Oysa ben, buraya daha yeni gelebiliyorum, diye müthiş utanmaktayım.

Yatın küçük salonunda sıra sıra seyirciler oturmuş, oyunun başlamasını bekliyorlarmış. Ferhan Şensoy, bizi önde iki sandalyeye oturtup: "Rahatınıza bakın, seyir şimdi başlayacak," diyor. Oysa 'seyir' bizim yüzümüzden gecikmiş. O nedenle büsbütün utanıyorum.

Derken oyun başlıyor. Yani gidiyoruz. Göller, bağlar, bahçeler, eski tarihi yapılar... Velhasıl, nefis manzaralar arasında SEYREDİYORUZ.

(Utancım geçmiş. Yine kendimi çok mutlu bulduğum ender rüyalarımdan biri.)

— H — LİNÇ

(1 Şubat 1995 gecesi: Karabasan. Her yanım ağrılar içinde. Hareketlerim çok ağır.)

Şişli gibi bir yerdeymişim.

Bekliyorum. Ama ne beklediğimi bilmiyorum.

Bir belediye otobüsü geliyor; tıklım tıklım. Hiç aklımda yokken ona binmeye çalışıyorum. Sürücü, kapıyı kapamadan hareket ediyor. Basamakta hemen hemen asılı kalıyorum. Düşmek üzereyim. Hiçbir yere gitmeyecekken neden bu otobüse bindim, diye kendime kızıyorum.

Nasıl olmuşsa şimdi içeri girebilmişim. Yine, nasıl olmuşsa, ayakta dikilecek yer yokken, yanımdaki koltuk boş. Hemen çöküyorum buraya.

Ayaklarım, dizlerim, her yanım ağrılar içinde. Bu nedenle böyle bir yeri bulabilmiş olmay büyük şans saymaktayım.

Meğer oturduğum yer tek kişilik değilmiş. Çünkü, bakıyorum, yanımda biri oturmakta. Ceketli, kravatlı, şöyle taşralı halli bir bey. İçimden, efendiden biri, diye geçirirken adam beni elle tacize kalkışmaz mı? Ayağa fırlıyor, yanılmış olmanın öfkesiyle de; "Çık git burdan hayvan herif, insan olunca binersin insanlarla aynı otobüse, defol git şimdi!" diye haykırmaya başlıyorum. Fakat adam, zeytinyağı gibi üste çıkıp şirretçe bağırıyor: "Atın bu dinsizi imansızı buradan! Peygamber efendimize küfrediyor, inancıma saygısızlık ediyor, çıkarın bu imansızı buradan! Ağzım oruçlu, bu kâfir oturmuş yanımda bir şeyler yiyor!” Herkes kötü kötü bana bakıyor. İftiraya uğradım, haklıyken haksız gösterildim, insanlar bana değil, bu iğrenç mahlûka inandılar, diye çıldıracak gibi oluyorum.

Derken, nasıl olmuşsa, şimdi Beyazıt'da, İstanbul Üniversitesi önündeymişim. Çemberlitaş yönünden doğru sakallı-takkeli, ellerinde sopalar, meşale gibi uçları alev topuzlu sırıklarla büyük bir kalabalık: "Dinsizlere ölüm!" avazeleriyle beni linç etmeye geliyormuş, ilerde, avluda öğrenciler var. Onlar: "Koşun, kaçın, radikaller geliyor!" diye bağrışarak Fatih yönüne doğru kaçışıyorlar. Yapyalnız kalıyorum. Ayaklarımın ağrısından ötürü onlara yetişebilecek durumda da değilim. Zaten şimdi artık öğrencilerden hayli uzakta kalmış bulunuyorum.

Saldırganlar artık çok yakınımda. En öndekiler, "İşte kâfir orada, yakalayın!” der demez, tek hedefin ben olduğumu kavrıyorum, otobüsteki durumu anımsıyorum. Şimdi ne yapmalıyım?

Birden bakıyorum, hemen önümde Marpuççular'a inen daracık yol. Kimse yok. Hemen bu yola giriyor, gözden kayboluyorum. Yine de, buyana saptığımı linççiler gördülerse ya, diye ağrılı bacaklarımla koşabildiğim kadar koşmaya çalışmaktayım. Ancak, sanki ayaklarımda ağır zincirler var; bu durumda koşma çabasındayım. Bir yandan çevreme bakmıyorum: Bari bir taksi olsa!.. Yok, yok. Böyle böyle Sirkeci Garı'nın önleri gibi bir yere geliyorum. Orada taksi bulabileceğimi ummaktayım. Boşuna. Önümden birkaç özel araç hızla geçip gözden yitiyor. Taksi, toplu taşıt aracı, hiçbir şey görünmüyor ortalıkta. Benim, taksi, diye çırpındığımı gören bir adam: "Ne taksisi arıyorsun hanım? ihtilâl oldu, taksi maksi yasak, yok, boşuna

arama hadi, dincilerin emri bu, yürü bakalım..." diyor. Bense o sırada içimden, taksi olsa, binsem, sürücüye ne diyeceğim, adres diye nereyi söyleyeceğim, hangi semtte, nerde oturuyorum, diye geçiriyorum.

Şimdi beni en fazla yoran, oturduğum yerin İstanbul'un Asya yakasında mı, Avrupa yakasında mı olduğunu bir türlü anımsayamamam.

Ayaklarımda zincirler, güllelerle yürümeye de razıyım artık, fakat hangi yöne?

(Kendimi zorla uyandırdım. Uyanınca nerede olduğumu bir süre anlayamadım.)

İYİ GECELER

(Kitaba 'son rüya' yerine: Gündüz gündüz görülmüştür.)

Beynime bir alet takmışlar, rüyalarımın/kâbuslarımın hepsini kaydetmiş. Bilmediğim kimseler, bu kaydı bana bir ekranda izlettiriyorlar: Geceleri uyurken yaşadıklarımı gösteren bir harita: beynimin haritası. Ama bakıyorum, gece değil: ortalık günlük güneşlik. Bakıyorum, ekrandaki görüntüler de negatif. Bunu anlayınca: "Şimdi bunları bir de aslına çevirmek gerekecek," diye düşünüyorum; gelgelelim haritanın tam aslı ne, bulamıyorum. Üstelik acele etmem gerekiyormuş; ek-randakiler negatif halleriyle ekranda daha fazla kalamazmış; yanar gidermiş her şey!

Ben bu durumdayken, kocaman kara bir ayı gelip bağrıma oturmuş oluyor. Ayı, göğsümden kalksa, kaydedilen gece hayatımın beynimdeki haritasını pozitife çevirebileceğimi biliyormuşum; aynı zamanda, ben bunu yapmadan, kocaman ayının kalkıp gitmeyeceğini de biliyormuşum, fakat ilkin ayının kalkıp gitmesi gerek ki, ben karaları ak, akları kara yapabileyim; ama önce karaları ak, akları kara yapmalıyım ki,

kocaman kara kıllı ayı bağrımdan kalkıp gitsin; bağrımdan kalkıp gitsin ki, ben de karaları ak, akları kara.........................

(Gövdem ayıyı itiyor, ayı bastırıyor. Bunalıyor, bunalıyorum. Bir yandan da: "UYU-UYURSAN BİTER." diyormuşum...)

Viyana, Eylül 1990-lstanbul, Şubat 1992 Ek rüyalar: İstanbul, Aralık 1994-Şubat 1995